

а"К"но ў свет

Сітуацыя "нечытання", адтоку чытачоў з кожным годам пагаршае становішча ў бібліятэках па ўсім свеце. Чаго толькі не робяць бібліятэкары ў эпоху Інтэрнэту, каб застацца "на плаву" і прыцягнуць увагу карыстальнікаў да сваіх фондаў і паслуг! Мяркую, шмат і не робіць гонару бібліятэкам, але — c'est la vie! Пакуль жа прапаную ўважліва прыгледзецца да вопыту замежных калег. Мо ў ім знойдзем і каліва карыснага для беларускіх рэалій.

Мяснік у бібліятэцы

"Бібліятэкі распрадаюць патрыманая кнігі", "Камісіёнка ў бібліятэцы", "Мяснік у бібліятэцы", а яшчэ там жа рэпетыцыя здачы экзаменаў, міні-гольф, прышчэпкі ад грыпу, выдача насення ці электралямпа, танцавальныя класы, боўлінг, семінары па азеляненні або нядзельным шопінгу, майстар-класы кавальскай справы і вужэння на муху... Мяркую, усім зразумелыя тэндэнцыі развіцця бібліятэчнай галіны: лішніх фінансаў няма, максімальна задзейнічае не толькі ўнутраныя, але і знешнія рэзервы, скарачае выдаткі, памяншае колькасць супрацоўнікаў...

Звернемся да статыстыкі

У гадавой справаздачы Інстытута дзяржаўных фінансаў і бухгалтарскай справы Вялікабрытаніі паведамляецца, што публічныя бібліятэкі гэтай краіны губляюць чытачоў і зачыняюцца. Больш за палову ўстаноў працуе толькі 10 гадзін цягам тыдня. Акрамя таго, у сярэднім на чалавека прыпадае 4,3 візіта ў бібліятэку на год. Усяго паслугамі "публікаў" у гэтай дзяржаве карыстаецца 8 мільёнаў чалавек, у той час як у 1997 годзе такіх асоб было ўдвая больш. Зменшылася і колькасць выдадзеных кніг: з 411 мільёнаў у 1997 годзе да 209 мільёнаў у 2014-м. На жаль, толькі за адзін год колькасць бібліятэкараў у Англіі скарацілася на 1000 чалавек.

Нацыянальная бібліятэка Кітая таксама апублікавала справаздачу аб стане бібліятэк краіны. Паводле яе, многія сельскія бібліятэкі выклікаюць трывогу: яны, па сутнасці, трансфармаваліся ў інтэрнэт-кавярні. Не дзіва, бо многія вясковыя ўстановы — сведчаць у Пекіне — як правіла, слаба фінансуюцца і адчуваюць хранічную нястачу кніжных навінак. Затое бібліятэчны камп'ютары спрытныя маладыя карыстальнікі выкарыстоўваюць для онлайн-гульні, а не для чытання. Гэтая практыка характэрная і для студэнтаў ва ўніверсітэцкіх кніжніцах.

Заканчэнне чытайце на старонцы 13.

"ЧЫРАЧКА" НАГУКАЛА... СТАТУС

Студзеньскім рашэннем Беларускай рэспубліканскай навукова-метадычнай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны падтрымана прапанова аб наданні абраду гукання вясны "Чырачка" ў аграгарадку "Тонез" Лельчыцкага раёна Гомельскай вобласці статусу нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусь. Пра тое, якой стратэгіяй і тактыкай прасоўвання рэгіянальнага брэнда карысталіся на Гомельшчыне, чытайце ў наступных нумарах.

Фота Ірыны ГЛУШЭЙ

У дачыненні да беларускага дакументальнага кіно ўжо які год чаканая падстава для зацікаўленай гутаркі — прэс-паказ стужак студыі "Летапіс" кінастудыі "Беларусьфільм", што былі знятыя цягам мінулага года. Якія тэндэнцыі? Чым жыве краіна праз летапіс дзён? Што стварылі мэтры? У якім стане сучасная дакументалістыка, пра якую, як і пра анімацыю, у адрозненне ад кіно мастацкага, гавораць у свеце, прызнаюць, адзначаюць фестывальнымі ўзнагародамі? Карацей, сустрэча правакуе пытанні і, вядома ж, развівае роздум над імі.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Рэпарцёрскі марафон

Канец "Летапісу"?

Але сёлета прырададзень чаканана прэс-паказу азмрочыўся чуткамі: вядомая студыя, гісторыя якой налічвае больш за паўстагоддзе, можа спыніць сваё існаванне ў сувязі з запланаванай рэарганізацыяй "Беларусьфільма". Падраздзяленне — сведчаць ананімныя крыніцы, на якія спасылаюцца калегі і прадстаўнікі кінематаграфічнага цэху, — скасуе ў якасці самастойнай адзінкі ці закрыюць наогул, сыходзячы з эканамічнай мэтазгоднасці. Нюанс тут адзін: тое пакуль што чуткі. Але калі яны маюць пад сабой глебу, што гэта значыць для студыі дакументалістыкі і для айчынай кінагаліны? Перад тым, як выправіцца, магчыма, на апошнюю справаздачу "Летапісу", карэспандэнт "К" па-

спрабаваў разабрацца ў наяўнай інфармацыі.

Ці праўда?

Спачатку чуткі пра закрыццё студыі дакументальнага кіно сталі распаўсюджацца праз знаёмых журналістаў. Потым пэўная інфармацыя з'явілася ў Інтэрнэце. І, нарэшце, рэакцыя дакументалістаў прымусліла насамрэч сур'ёзна паставіцца да "навіны": ніхто дакладна нічога не ведаў, але напружанне напружана навалілі кінематаграфісты схаваць не маглі. Як кажуць, адводзілі вочы. "Дакументаў аб скасаванні студыі не баць", — зазначыў на мае роспыт дырэктар "Летапісу" Уладзімір Мароз і дадаў у дачыненні да бліжэйшай будучыні студыі: "На днях

Заканчэнне — на старонцы 6.

Журналісцкі аўтатур газеты "Культура"

І вось — Круглае. Мы тут наведалі музей, рэнную і дзіцячую бібліятэкі, РДК і Раённы дом рамёстваў. Распавесці ёсць пра што. Прынамсі, досвед мясцовага бібліятэчнага развіцця варта не толькі абагульнення і распаўсюджвання, але і з'яўляецца добрай нагодай для чарговых сур'ёзных разваг пра камерцыйны складнік творчай дзейнасці ў сферы рэгіянальнай культуры.

Яўген РАГІН,
Кастусь АНТАНОВІЧ,
Мінск — Круглянскі — Шклоўскі раёны Магілёўшчыны — Мінск

Што можна зрабіць "апетытным"?

Брэндавая перспектыва

Мясцовы музей знаходзіцца ці не на галоўнай вуліцы райцэнтра паміж райвыканкамам і Раённым домам культуры. Якраз па гэтай вуліцы і курсу аўтобус "Круглае — Талачын", пра "бібліятэчную" спецыфіку якога мы распавядзем крыху пазней. А вось пра музейную дзейнасць цяпер — без ніякіх інтрыг.

Пазнаёміўшыся падчас нашых аўтураў не з адным тузінам музеяў рознага маштабу, пераканаліся ў выснове: калі тэатр пачынаецца з вешалкі, то музей — з сувенірнай крамы. Круглянскі гісторыка-краязнаўчы — не выключэнне. Сувенірныя прадукцыя прадстаўлена ў першай ад уваходу зале музея, што даволі зручна для турыста. Пад увагай музейшчыкаў і сацыяльны аспект: частку названай залы займаюць вырабы, створаныя ў цэнтры дзённага знаходжання інвалідаў.

Сувенірная крама працуе ўсяго толькі год. Па словах навуковага супрацоўніка Дзмітрыя Шаўкоўскага, ідэю падгледзелі ў калег са Шклова. Яны ж падказалі і пастаўшчыкоў прадукцыі — прадпрыемства з Брэстчыны. Як высветлілася, прыватнікі зацікавіліся не

толькі аддаваць на рэалізацыю шаблонную, уніфікаваную прадукцыю, але і распаўсюдзяць ды пастаўляць арыгінальныя сувеніры, звязаныя з мясцовай гісторыяй. Да прыкладу, нам трапіўся на вочы магніцік з выявай руінаў царквы ў вёсцы Тубушкі. У цэлым жа пераважаюць круглянскія матывы, сувеніры з музейнымі выявамі.

Раскрыем камерцыйную таямніцу: за адзін дзень абарот сувенірнай крамы можа дасягаць некалькіх мільёнаў рублёў. І хай сабе гэтым днём былі абласныя "Дажынкi", тым не менш магчыма для развіцця згаданага кірунку ў музея, мяркуюем, маюцца не кепскія. Адно здзіўляе — чаму прыват-

нікі аказаліся больш рухавымі за мясцовых рамеснікаў?

Праходзяць у музеі і камерцыйныя выставы. Па словах спадара Дзмітрыя, васкоўны фігур не было, затое дамоўнаваліся жучкі ды павучкі. Але гэта хай сабе і камерцыйна-прыватныя праекты, але ўсё ж на аматара. Нам жа даспадобы цікава і займальна адлюстраваная мясцовая гісторыя. Спадзяёмся, не толькі нам.

А цікавостак у Круглянскім музеі хапае. Згадаем хаця б артэфакты XII стагоддзя: каменны памежны крыж з насечанымі на ім выявамі-знакамі мясцовых князёў. Багата матэрыялу прадстаўлена і пра летапісную гісторыю Круглага — першая згадка пра горад датуецца 1524 годам.

Знайшося ў музеі і месца для ўладальніка "Русскаго мира" генерала Чарняева. У гэтым часопісе друкаваліся многія літаратурныя класікі, у тым ліку Фёдар Дастаеўскі, з якім у генерала былі прыяцельскія стасункі, гэтаксама, як і з Львом Талстым. Чарняеў меў не толькі родавы маёнтак у ваколіцах Круглага, але і заклаў традыцыю мецэнацтва, якую сёння працягвае арганізацыя мясцовай ПМК...

Заканчэнне чытайце на старонках 10 — 11.

мы здаем дзве стужкі, яшчэ адну дапрацоўваем. А потым — будзем чакаць правядзення конкурсу кінапраектаў. Не магу сказаць, на колькі адзінак будзе будучае спаборніцтва..."

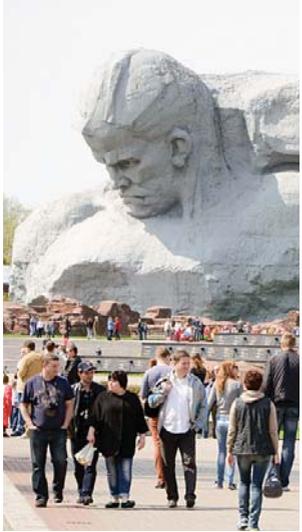
Па словах Уладзіміра Вікенцьева, сёння ў штаце падраздзялення — дванаццаць чалавек, шэсць з іх — рэжысёры. Пытаюся: а колькі, да прыкладу, было ў верасні? "У разы больш", — адказвае ён, праўда, звяртаючы увагу на тое, што трэба браць да ўвагі, у тым ліку, і дамоўныя стасункі з пазаштатнымі здымачнымі групамі (яны здымаюць фільм — і дамову з імі закрываюць). Аднак аптымізацыя на "Беларусьфільме", па яго словах, працягваецца. "Па шчырасці, мне і мая будучыня невядомая", — заўважае сцэнарыст.

Сітуацыя

У сацыяльных сетках актыўна абмяркоўваецца дзейнасць нелегальных экскурсаводаў на тэрыторыі Мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць — герой". Хоць у правілах яго наведвання існуе забарона на ажыццяўленне незаконнай экскурсійнай дзейнасці, але які "нелегал" зважаў на правілы? Натуральна, супрацоўнікі комплексу аб'явілі канкурэнтам бой. Яны, маўляў, і гісторыю скажваюць, і працуюць не на дзяржбюджэт. Але ж схапіць "шэрага" за руку досыць праблематычна, бо ў яго заўжды контраргумент напаватова: не платную групу экскурсантаў прывёў, а сваякоў ды сяброў...

Яўген РАГІН

Як схапіць "шэрага" за руку?

Фота Таціяны МАТУСЕВІЧ

ходнай плошчы (менавіта адсюль зьбіраюцца нелегалы пачынаюць свой маршрут). Павільён наш будзе "гучным" і максімальна прыцягальным. Гэтым, думаю, мы пераканаем наведвальнікаў, што супрацоўніцтва з "нелегаламі" эканамічна нерэнтабельна і элементарна нецікава.

Па-трэцяе, рыхтуем групу пазаштатных экскурсаводаў, які будучы працаваць на дамовах-падрадах. Цяпер, калі паток турыстаў не вельмі вялікі, ужо працуе такая група з сямі пазаштатных экскурсаводаў. Думаю, што да красавіка гэтая група за кошт выпускнікоў нашага ўніверсітэта павялічыцца да 80 чалавек...

З гутаркі бачна было, што Рыгор Рыгоравіч сур'ёзна занепакоены і немалой праблемай, і той дыскусіяй, што ўзнікла вакол яе ў сацыяльных сетках. Зразумела адно: такі ажыятаж змусіць супрацоўнікаў Мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць — герой" крэатыўна на зусім іншым якасным узроўні. І задуманы экскурсійны павільён павінен "загучаць" так, каб перацягнуць "коўдру наведвання" на сябе, і афіцыйнае экскурсійнае абслугоўванне турыстычных патокаў проста абавязана раз і назаўжды забыцца на запалены фармалізм ды казённую аднастайнасць. Іншага, напэўна, не дадзена. А экспансія "нелегалаў" — толькі доказ таго, што Брэсцкая крэпасць ніколі не была шараговым турыстычным аб'ектам. І калі Мемарыяльны комплекс выбітны, гэтым жа павінна стаць і ягонае экскурсійнае абслугоўванне. У заштатным раённым музеі яшчэ можна ўявіць аднастайнае мармытанне гіда, а ля крэпасцых сценаў, палітых крывёю абаронцаў, ініцыятыву пры фармальнай экскурсіі імгненна перахопіць ініцыятыўны "нелегал"...

K

Сустрача ў рамках традыцыйнай акцыі "Мецэнат года", ініцыяванай Міністэрствам культуры, прайшла ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Максіма Горкага. Падчас імпрэзы міністр культуры краіны Барыс Святлоў зазначыў, што мецэнаты цягам 2015 года ўклалі ў беларускую культуру 50 мільярдаў рублёў. "Гэта чыстая сума, якую мы атрымалі дзякуючы падтрымцы мецэнатаў. Для разумення: за гэтыя грошы можна было зняць пяць поўнаметражных мастацкіх фільмаў, завяршыць неабходныя работы па рэканструкцыі кінастудыі "Беларусьфільм", — удакладніў міністр. Ён паведаміў, што летась сабралася больш як сто асоб, якія падтрымлівалі культурную галіну. Іх падтрымка паспрыяла правядзенню такіх буйных падзей, як "Славянскі базар у Віцебску" ды "Лістапад". У

Падчас імпрэзы.

але бываюць выпадкі, калі не ўсё зводзіцца да камерчыі. Удзел у сацыяльных праектах у плане пэўнага віду падтрымкі разглядаем калегіяльна. Калі лічым ініцыятыву годнай, то падключаемся. Дапамога можа выглядаць і як прапаганда нашай прадукцыі, і як фінансаванне. Найбольш клопаціць павышэнне іміджу прадпрыемства, таму і займаемся мецэнацтвам. Імідж — гэта новыя рынкі (на жаль, сёння канкурэнцыя моцная не толькі па-за межамі краіны). І праз ме-

нам цікавыя тыя праекты, якія маюць міжнародны фармат і аб'яваюць міжнародны ж розгалас. Таму мы падтрымліваем традыцыйна "Славянскі базар у Віцебску" і "Лістапад". Ганарымся ўнёскам у развіццё нашай культуры. Гэта першае і асноўнае. Але спрыянне культуры — гэта яшчэ і прэстыж прадпрыемства. У тым ліку і ў вачах замежных партнёраў. Зрэшты, для "Беларуськалія" ўдзел у культурных праектах з'яўляецца дэманстрацыяй узроўню сацыяльнай адказнасці.

сіць нейкі прыбытак. Прынамсі, у кароткачасовай перспектыве. Тут трэба мець стратэгічнае мысленне. Робячы ўнёсак у культурную справу, мы працуем на будучыню. Ад сённяшніх укладанняў у гэтую сферу плён будзе не адразу. Можа, праз дзесяцігоддзі. Я лічу, што ў першую чаргу трэба ісці на падтрымку маладых талентаў, якія могуць распавесці пра нашу рэспубліку, пра нас, пра наш час. Так што, дапамагаючы культуры, мы не разлічваем на матэрыяльную аддачу, а проста робім патрэбную справу.

Цягам года мы назіралі, як пры дапамозе бізнесу ўвасабляюцца праекты творцаў, а ў мінулы панядзелак надыйшоў час ад імя талентаў сказаць "дзякуй" тым, хто іх падтрымлівае.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ, Аліна САЎЧАНКА

50 мільярдаў з кішэні мецэнатаў

развіцці мецэнацтва Святлоў бачыць і развіццё бізнес-культуры.

Дзяржаўныя і прыватныя арганізацыі ды прадпрыемствы ўзнагароджаны за фінансаванне міжнародных кіна- і тэатральных фестываляў, музычных форумаў, конкурсаў, дапамогу па стварэнні і ўстаноўцы помнікаў знакамітым асобам Бацькаўшчыны, за ўнёсак у развіццё музейнай справы, арганізацыю выставачных праектаў, конкурсаў. Сёлета быў пашыраны спіс узнагароджаных. Так, у намінацыі "За пастаянную падтрымку нацыянальнай культуры" адзначаны шэраг кіраўнікоў дыпмісіі Беларусі за мяжой, кіраўнікі некаторых прадпрыемстваў і банкаў, старшыні аблвыканкамаў.

Тым часам у фае тэатра карэспандэнты "К" звярнуліся да некаторых прадстаўнікоў арганізацый-мецэнтаў з наступнымі пытаннямі. Якім крытэрыям мусіць адпавядаць культурны праект, каб быць цікавым для мецэната? І што, акрамя маральнага задавальнення, мае мецэнат ад укладанняў у культуру?

Руслан ТРУХАН, намеснік генеральнага дырэктара па персаналу і ідэалогіі СААТ "Камунарка":

— Мы не банкаўская ўстанова, але прымаем удзел у рэалізацыі шэрагу праектаў, якія лічым важнымі для духоўнага развіцця грамадства. Не за ўсім стаўляць грошы. Асноўная мэта, якая запісана ў нашым статуце, — атрыманне выгады,

цэнацтва сацыяльна значных праектаў імкнемся заваёўваць аўдыторыю.

Ігар КАЦІБНИКАЎ, старшыня праўлення ЗАТ "Альфа-Банк":

— Мы ўважліва падыходзім да ўсіх прапаноў па супрацоўніцтве, а іх паступае шмат. І асноўны наш крытэрыій іншымі словамі — фармат — максімальны ахоп людзей, якія на сабе адчуваюць уплыў пэўнай ініцыятывы. Мы ў меншай ступені гатовы падтрымліваць што-сьці камернае, элітарнае, разлічанае на вузкае кола інтэлігенцыі. Хутчэй, тое, што будзе цікава тысячам, шырокім колам прадстаўнікоў усіх відаў дзейнасці і сацыяльных груп. Прыкладам можа стаць фестываль Уладзіміра Співакова, які ўжо чацвёрты раз адбудзецца ў Мінску: музыка цікавая амаль усім. У першую чаргу, банк мае маральнае задавальненне ад таго, што дапамагае. Па-другое, хочам узгадвацца разам са светлымі дзеямі, а не наадварот. Гэта не зусім піяр, але нам цікавыя падзеі і з'явы становяць аснова характару, урэшце, не абавязкова звязаныя з культурай і мастацтвам. Дарэчы, і не з кожным узорам сучаснага мастацтва хочацца асацыявацца, узгадвацца ў яго кантэксце.

Уладзімір ШУМАК, памочнік гендырэктара ААТ "Беларуськалія":

— "Беларуськалія" — экспартаарыентаванае прадпрыемства, і, адпаведна,

Юрый НЯСМАШНЫ, генеральны дырэктар ЗАСТ "Белнафтастрах":

— Культура складаецца з мноства чыннікаў і праяў. Так што акрэсліць мэту ў культурным працэсе, вызначыць аб'ект укладання сродкаў бывае даволі складана. Грошы, уласна кажучы, укладаюцца дзеля прыбытку. Але культура паводле вызначэння сферы непрыбытковая. Ды ў дабрачыннасці логіка зусім іншая. У падтрымцы прыгожага мы кіруемся маральнымі прынцыпамі, а не прагматычным разлікам. Мы разумеем, што культура мае патрэбу ў фондах, і бяром пэўны ўдзел у праектах, сыходзячы са сваіх магчымасцяў.

Лічым, скажам, надзвычайнай справай прапаганду беларускага мастацтва. Кірунак, у якім мы традыцыйна шчыруем — штогадовае выданне календароў для шырокай грамады, якія распаўсюджваюцца бясплатна. Наша апошняя работа такога роду — календар, прысвечаны дзесяці стагоддзям беларускай культуры. Але прапагандуючы культуру, мы працуем на ўласны імідж. І калі людзі неабавязкова да прыгожага будучы мець патрэбу ў страхаванні, дык ёсць верагоднасць, што яны звернуцца да нас, беручы да ўвагі патрыятызм, выяўлены ў падтрымцы беларускай культуры.

Валерый СТРАМУК, намеснік начальніка дзяржаўнага аб'яднання "Беларуская чыгунка":

— Няправільна казаць, што культура мусіць прыно-

Ігар ГОРСКИ, прэс-сакратар ААТ "Газпрам трансгаз Беларусь":

— Арыентуемся на карысць, якую праект прыносіць грамадству. У якасці прыкладу — наш унёсак у рэстаўрацыю паўднёва-заходняй часткі казармаў Брэсцкай крэпасці. Пагадзіцеся, гэта карысны і патрэбны праект для нашай краіны, для беларускага грамадства. У дадзеным выпадку мы клопацімся пра тое, каб Брэсцкая крэпасць заставалася святыняй і для будучых пакаленняў. У прынцыпе, кожны праект, які мае нейкі грамадскі рэзананс, нам цікавы. Але мусіць быць прыярытэты, бо ва ўсе праекты, які былі хацелася, не ўкладзешся. Таму мы засяроджваемся на тых, якія падаюцца нам найбольш актуальнымі на дадзены момант, у дзены адрэзак часу. Культура для нас — чыннік сацыяльнай стабільнасці, маральнага здароўя грамадства. Мы верым у тое, што менавіта прыгажосць выратуе свет. Таму і наша падтрымка культуры Беларусі мае характар заўсёднага, нязменнага.

Такая падтрымка яднае калектывы. У тым ліку, праз удзел кампаніі ў культурных праектах, што маюць грамадскі розгалас. Да таго ж, будзем прагматычнымі: мецэнацтва спрыяе фарміраванню нашага становага іміджу як унутры краіны, так і за яе межамі. Нас праз гэта ведаюць як кампанію сацыяльна арыентаваную, сацыяльна адказную.

Фота Аліны САЎЧАНКА

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар:** Волга НАВІЦКАЯ; **рэдактары аддзелаў:** Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН **аглядальнікі рэдакцыі:** Дар'я АМЯЛКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Аліна САЎЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЕЎСКИ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОВАД; **карэктар** — Аліна МАХНАЧ.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі: 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны аддзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавешкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА", 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі: 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдання, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэцензуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пунктам гледжання рэдакцыі. Аўтары нясучы адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы. "Культура", 2016. Наклад 5 553. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісанне ў друку 29.01.2016 у 16.30. Замова 236. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Не так даўно выйшла ў свет вялікім накладам выданне “Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны”, падрыхтаванае калектывам музея пад кіраўніцтвам дырэктара, генерал-маёра запаса Мікалая Скобелева да 70-годдзя Вялікай Перамогі.

Кніга пра музей

Тэкставы матэрыял кнігі на трох мовах (беларуская, руская, англійская) дапоўнены фота-здымкамі асобных раздзелаў экспазіцыі, а таксама выявамі музейных прадметаў з фондаў.

У гэтым выданні ўпершыню падрабязна, з ілюстрацыямі распавядаецца пра ўсе дзевяць залаў музея і ягоны філіял “Помнік воінам-інтэрнацыяналістам”. У кнізе выкладзена гісторыя музея, а таксама гісторыя фарміравання, камплектавання і развіцця калекцыі. Гэты раздзел выдання асабліва дбайна рыхтавалі музейныя спецыялісты на чале з галоўным захавальнікам фондаў Святланай Патупчык: Галіна Скарынка, Наталля Філіповіч, Галіна Паплаўская, Валянціна Ліснэйская і іншыя. Зараз музейны збор налічвае звыш 144 тысяч музейных прадметаў і навукова-дапаможных матэрыялаў, якія складаюць 28 калекцый. Асабліваю значнасць уяўляюць калекцыі рукапісных партызанскіх часопісаў і самаробнай партызанскай зброі, якім у 2009 годзе прысвоены статус гісторыка-культурнай каштоўнасці катэгорыі “1”.

Мабыць, асабліва цікавым для гледачоў будзе раздзел кнігі, прысвечаны агнястрэльнай і халоднай зброі. У стварэнні калекцыі зброі самы непасрэдны ўдзел

браў першы сакратар ЦК КП(б) Б, начальнік Цэнтральнага штаба партызанскага руху Панцелямон Панамарэнка. Ён перадаў музею ўнікальны ўзоры айчыннай зброі — опыты ўзор пісталета канструкцыі Ваяводзіна, які так і не пайшоў у серыйную вытворчасць, і пісталет-кулямёт ППШ, выраблены ў дзень выпуску мільённага экзэмпляра на Маскоўскім аўтамабільным заводзе імя Сталіна ў верасні 1943 года.

У кнізе шырока прадстаўлена выстава баявой тэхнікі і цяжкага ўзбраення, што з’яўляецца складовай часткай ваенна-гістарычнай экспазіцыі музея. Яна змешчана

ў пасёлку Станькава Дзяржынскага раёна Мінскай вобласці на тэрыторыі 63-га Мінскага ўмацаванага раёна. Экспазіцыя складаецца з доўгатэрміновай агнявой кропкі, артылерыйскага капаніру, палявых прыгранічных умацаванняў, больш як 30-ці адзінак баявой тэхнікі і ўзбраення часоў Вялікай Айчыннай вайны і пасляваеннага перыяду, двух паравозаў, ваенна-марскога ўзбраення.

Мікалай ШАЎЧЭНКА,
памочнік дырэктара Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны

Ініцыятыва — бадай самае каштоўнае, што ёсць у развіцці творчасці і культуры. І важна, што ў Год культуры гэтая ініцыятыва працягваецца з падвойнай энергіяй. А хэштэг #2016годкультуры стаў назвай новай рубрыкі “К” і пазнакай для такіх матэрыялаў на сеціўных рэсурсах газеты.

Каб унікальная кніга пабачыла свет, вялікую навуковую і даследчыцкую працу зрабіла рэдакцыйная рада, у якую ўвайшлі вядучыя супрацоўнікі музея Ганна Галінская, Святлана Патупчык, Святлана Прыбыш, Наталля Яцкевіч, Валерый Надтачаеў і іншыя. Паўтара года прайшло з таго часу, як у Мінску напярэдадні святкавання 70-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у будынку на праспекце Пераможцаў з’явіліся новыя экспазіцыі “Мір і вайна”, “Свет напярэдадні і ў першыя гады Другой сусветнай вайны”, “Дарога вайны”, “Беларусь пасля вызвалення. 1944 — 1950 гады. Памяць пра вайну”, “Спадкаемцы Вялікай Перамогі”. Колішнія экспазіцыі дапоўнены тэматычна-экспазіцыйнымі комплексамі “Франтавы быт”, “Франтавая медыцына”, “Партызанскі побыт”, “Жыццё гараджан і вясцоўцаў ва ўмовах акупацыі” і іншыя.

Касцюмы ў стылі Сапегі

Калі нехта хоча напоўніцу адчуць сябе ў ролі канцлера Вялікага Княства Літоўскага ці караля Рэчы Паспалітай, дык яму абавязкова трэба завітаць у Музей гісторыі Магілёва. Ва ўстанове культуры на пачатку года скончылі пашыў калекцыю касцюмаў у стылістыцы эпохі Магдэбургскага права.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Як распавёў “К” дырэктар Музея гісторыі Магілёва Аляксей Бацюкоў, касцюмы — 4 дарослыя і 20 дзіцячых — ствараліся паступова цягам мінулага года мастаком Марынай Несцярук.

— Па стылістыцы дарослыя касцюмы адпавядаюць эпосе Магдэбургскага права, зроблены “пад Льва Сапегу” ці “пад Стэфана Баторыя”, — кажа Аляксей Бацюкоў. — А касцюмы для дзяцей, разлічаны на хлопчыкаў і дзяў-

чынак розных узростаў, — больш простыя, можна сказаць, толькі крыху стылізаваныя пад гістарычныя і адпаведныя той эпосе.

Пад пашыў касцюмаў установай культуры былі асвоены дзяржаўныя грошы. І ўжо сёння, кажа кіраўнік музея, вырабы Марыны Несцярук выкарыстоўваюцца падчас самых розных агульнагарадскіх мерапрыемстваў, у многіх імпрэзах і акцыях.

Да таго ж, як патлумачыў Аляксей Бацюкоў, з гэтага года кожны маленькі наведвальнік

установы

культуры зможа прымерыць гэтыя строі на сабе ды сфатаграфавання ў іх сярод інтэр’ераў ратушы. Прычым — абсалютна бясплатна!

І апошняе. Сваю “магдэбургскую” калекцыю музейшчыкі, натуральна, хаваць ад людскіх вачэй не збіраюцца. Таму зладзяць прэзентацыю арыгінальных касцюмаў у гарадской ратушы Магілёва ўжо ў наступны панядзелак — 1 лютага.

На здымку: адзін з касцюмаў, што цяпер выкарыстоўвае музей.

Гродзенскі тэатр лялек на пачатку года сумесна з Гродзенскім абласным аддзяленнем Беларускага саюза тэатральных дзеячаў адкрыў “Тэатральную гасцёўню”.

Настасся ПАНКРАТАВА

Першая сустрэча ў такім фармаце адбылася 23 студзеня. Вядучым вечара быў старшыня абласнога аддзялення БСТД Аляксандр Цебянькоў. Лялечнікі і акцёры тамтэйшай драмы прапанавалі палітру нетрывіяльных нумароў: публіка пабачыла спектакль-дуэт, эсэ-перформанс, некалькі скетчаў. Новую ролю прымерыла на сябе і мастаканструктар лялек Вікторыя Анціпіна, выступішы пад святлом сафітаў у якасці спявачкі. Па словах літаратурнага рэдактара тэатра Ганны Фартальнай, гасцёўня задумвалася для таго, каб стаць платформай для прадстаўлення нестандартных тэатральных форм. У яе межах магчымы сустрэчы з зоркамі сцэнічнага мастацтва, апрабачы сучасных п’ес, перформан-

Шэкспіравы вячоркі

саў, імправізацый. У тэатры спадзяюцца, што такія сустрэчы як для заўзятых аматараў, так і для самай шырокай публікі будуць праходзіць раз на два-тры месяцы.

— У сакавіку мы запускаем яшчэ адзін праект пад назвай “Вечары ў Шэкспіра”, — дадала спадарыня Ганна. — Мы бачым яго чымсьці накшталт невялічкіх капуснікаў у кампаніі акцёраў. Гледачы змогуць вольна размясціцца ў фае і пабачыць урыўкі са спектакляў, музычныя нумары

(у тым ліку тэатральнай групы “No Band”).

Дзіўную на першы погляд назву імпрэзы лёгка расшыфруе кожны заўсёдняк лялечнікаў: “Шэкспір” — гэта кавярня тэатра. Атмасфера патрабуе камернага фармату, таму акцёры будуць кажаць у гасці раз на месяц не больш за 50 чалавек. Сама ж вечарына можа зацягнуцца на 2 — 3 гадзіны.

У Сеціве вялікай папулярнасцю карыстаюцца шматлікія майстар-класы па стварэнні лялек. У

гродзенцаў, дзякуючы тутэйшаму тэатру, у хуткім часе можа з’явіцца офлайн-альтэрнатыва такіх урокаў: у планах на 2016 год віруе стварэнне “Тэатральнай майстэрні”, якая аб’яднае аматараў і прафесіяналаў лялечнага мастацтва.

У полі зроку калектыву асаблівыя даты календара. Як распавяла суразмоўца, зараз рыхтуецца вечар для “закаранелых” рамантыкаў “Саша+Маша”, прысвечаны дню Святога Валянціна. З новага сезона ідзе праект “Тэатральны выхадны”, у межах якога педагогі і артысты знаёмяць дзяцей з мастацтвам тэатра лялек. Таксама паступова набірае абароты прапанова на груповаы экскурсіі па тэатры. Дзяцей запрашаюць на інтэрактыўную вандроўку па самых таямнічых кутках тэатра, прапануюць пабачыць глядзельную залу вачыма артыста, пабываць у музеі і сховішчы лялек. Дарослым абяцаюць касцюмаваную экскурсію, падчас якой можна сфатаграфавання з Антонія Тызенгаўзам і Саламеей Дэшнер у архітэктурных дэкарацыях аднаго з найстарэйшых тэатральных будынкаў Беларусі.

У закусіцы Гродзенскага абласнога тэатра лялек.

Дзяжурныя па нумары

Змяніў рок на “Еўра...”

За Аляксандрам Івановым і гомельскім гуртом “Brown Velvet”, у якім ён выступаў лідар-вакалістам, да сорама, я пачаў адносна пільна сачыць нават толькі дзякуючы фронтмэну... пецяўбургскага гурта “Pushking” Канстанціну “Коху” Шустарову. Зазіраючы на яго старонку ў адной з сацыяльных сетак і дазваляючы сабе ў сілу даўняга, збольшага завочнага, знаёмства з Кохам часам пакідаць там каментарыі, я быў збянтэжаны пытаннем ад яго: “А што скажаш за ваш “Brown Velvet”?”

Алег КЛИМАЎ

Уражаны ў самае эга, я прыступіў да праслухоўвання апублікаваных у Інтэрнэце запісаў гамельчан і літаральна праз пару трэкаў, дрэнна хаваючы захапленне, адказаў: “Крута!” Канстанцін са мной пагадзіўся і паведаміў, што збіраецца перацягнуць каманду ў Пецяўбург і ўзяць над ёй шэфства. Так і адбылося. У горадзе на Няве ансамбль, які выконваў класічны хард/блюз/рытм-энд-блюз-рок у яго сучасным выглядзе, змяніў назву на “Ivanov” і пачаў пры садзейнічанні Шустарова-прадзюсара скараць адпаведную мясцовую сцэну і сеціўныя абшары. Пра гурт загаварылі, пачалі яго хваліць, сталі запрашаць на імпрэзы. Не ведаю, ці стаў першапрычынай “дзіўны” удзел прапаленага рокера Кохі ў праекце “Голас” у 2012-м, але пасля таго, як па выніках сляпога праслухоўвання журы адправіла артыста ў “ігнор” (на развітанне Леанід Агуцін паціснуў Шустарову руку, сказаўшы, што робіць гэта з піетэтам), той стаў прасоўваць Іванова... у шоу-бізнес, які сам ненавідзіць. Прычым — разам з сабой. Аднак тэлепраект “Бітва хароў” (2013), падобна, стаўся кропкай незвароту ў іх супраць. Коха, нагуляўшыся ў шоу-біз, зноў рок-н-роліць, Аляксандр засяродзіўся на конкурсах.

А як жа “Ivanov”? На мой погляд, ён сёння ў чымсьці паўтарае лёс найцікавага гомельскага хард-рок-калектыву “VooDoo”, які перамог у канцы 1990-х на фестывалі “Рок-каранацыя” ў намінацыі “Дэбют года”. У пачатку нулявых гэты ансамбль... пад шылдай “Deja Vio” перабраўся ў... Санкт-Пецяўбург, дзе, тасуючы музыкантаў, сяшоў у набыт. “Ivanov” анансаваны дэбютны альбом не выпусціў, склад змяніў. Ці працуе цяпер гурт як адзінае цэлае — незразумела: асобныя інструменталісты ўліпілі ў рок-кам’юніці Шустарова, а Аляксандр Іванову цяпер на ўсю моц займаецца сольнай кар’ерай. Пад кіраўніцтвам расійскага прадзюсара і аўтара песень Віктара Дробыша (эксклавішніка гурта... “Pushking”). Ён быў настаўнікам рок-хору, дзе спяваў Іванову, потым — у журы конкурсу “Пяць зорак” (2014), у якім перамог Аляксандр, і канчаткова ўзяў пад сваё крыло амаль 22-гадовага хлопца летась — па завяршэнні першага сезона праекта “Галоўная сцэна”. Восць так Іванову выбраў Маскву, а паміж рок- і поп-музыкай, падобна, спыніўся на другім кірунку.

Што чакае спевака? Новыя конкурсы, сярод іх — “Еўрабачанне”, што пройдзе 10 — 14 мая ў Стакгольме, дзе ён будзе прадстаўляць нашу краіну. Калі выканаўца — таленавіты і харызматычны, які валодае моцным, чыстым, прыгожым голасам, выйграе з песняй “Help You Fly” ў Швецыі, я з’ем гэты нумар газеты каля ўваходу ў будынак, у якім размяшчаецца “Белтэлерадыёкампанія”. (І не таму, што лаўры абяцана-цацана ад Ганны Бонд не даюць мне спакою!) Ёсць у мяне і аптымістычны прагноз на будучыню юнака. Мяркую, Дзмітрый Калдун (экс-падапечны таго ж Дробыша), Руслан Аляхно і іншыя прымуць яго ў сваю тусоўку, — народжаных у Беларусі артыстаў, якія пачыналі кар’еру ў ёй, і трапілі ў тусоўку другога эшалону расійскай эстрады. (Пры наяўнасці Сяргея Лазарава і Дзімы Білана на большае разлічваць цяжка.) Постсавецкая ж рок-музыка (сапраўдная) заўважыць страту патэнцыйнага байца толькі на імгненне. Хацелася б памыліцца, аднак, падаецца, Аляксандр Іванов з тых, хто па разумелых прычынах змяніў стылістыку. Не, рокерскія ноткі ў яго голасе яшчэ чутныя. Але ж, напэўна, яму патлумачылі ўжо, якія песні насамрэч патрэбныя народу і каму патрэбен ён — некамерцыйны рок-н-роп.

“Лічбавы” падыход

Дасягненні — на 30 базавых, грант — на 85

Як казаў вялікі камбінатар, “з грашыма трэба развітвацца лёгка”. Парада слушная, праўда, яна наўрад ці датычыцца культуротнікаў, у якіх заробак на сёння — адзін з самых нізкіх у краіне. І гэта той факт, з якім многія сталыя супрацоўнікі сферы культуры жывуць ужо гадамі і нават дзесяцігоддзямі. Ці можна змяніць дадзены негатыўны трэнд? Пытанне з доўгім няпэўным адказам. Бо, кажучы словамі таго ж Астапа Бэндара, “фінансавая бездань — самая глыбокая з усіх”...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Разам з тым, адсутнасць жаданага заробку — таксама не прычына для таго, каб сядзець склаўшы рукі і наракаць на лёс. Бо, як вядома, сёння кожнай установе культуры, кожнаму клубніку, бібліятэкару ці музейшчыку можна зарабляць самастойна, шукаючы спосабы і сродкі для падвышэння аплатаў працы як з дапамогаю бюджэтных, так і пазабюджэтных крыніц...

Пагаворым пра бюджэтную падтрымку. Яна, натуральна, ёсць у кожнай вобласці ды раёне — гэта мэтавыя гранты, творчыя конкурсы, надбаўкі і прэміі для культуротнікаў... Без такой падтрымкі структуры сферы культуры рызыкаюць застацца без кваліфікаваных кадраў, без маладых спецыялістаў, без творчых праектаў...

На Міншчыне, па словах першага намесніка начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінскага аблвыканкама Святланы Баранок, у шэрагу раёнаў кіраўнікі даўно прадугледзелі дадатковыя меры стымулявання культуротнікаў праз павышэнне тарыфнай стаўкі згодна з Дэкрэтам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 29. Акрамя таго, з 1999 года ў рэгіёне ладзіцца абласны конкурс “Творчы Алімп Міншчыны”. У ім могуць прымаць удзел супрацоўнікі арганізацый сферы культуры, устаноў дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі ў сферы культуры, установы сярэдняй спецыяльнай адукацыі Мінскага вобласці, а таксама калектывы, якія ўнеслі значны ўклад у развіццё культуры і мастацтва цягам мінулага года.

Дзякуючы “Творчаму Алімпу...” штогод прысуджаюцца 10 індывідуальных ці калектывных прэмій у васьмі намінацыях за высокія творчыя дасягненні ў сферы культуры і мастацтва. Кожная прэмія, да слова, складае 30 базавых велічынь — гэта сёння 6 мільёнаў 300 тысяч рублёў. Таксама ў рамках конкурсу прысуджаецца грант

аблвыканкама на рэалізацыю творчага праекта.

Па выніках работы за 2014 год першае месца ў конкурсе атрымала Нясвіжская цэнтральная раённая бібліятэка. Кіраўнік установы Людміла Вітко кажа, што грашовая прэмія была размеркавана сярод бібліятэкараў па прынцыпе “хто як працаваў” і, натуральна, была даволі значнай. Таму цяпер дырэктар Нясвіжскай ЦРБ зусім не здзіўляецца крэатыву сваіх супрацоўнікаў, сярод якіх, да слова, прыкладна 80 працэнтаў — людзі маладога веку.

А вось у 2011 годзе грант Мінскага аблвыканкама “У падтрымку найбольш значных праектаў у галіне культуры і мастацтва” выйграў Старадарожскі раённы гісторыка-этнаграфічны музей. 85 мільёнаў рублёў — невялікая на той час грошы — пайшлі на стварэнне экспазіцыі, прысвечанай гісторыі дарог і паштовай службы. Сёння яна дзейнічае і складаецца з трох залаў, у якіх адноўлены памяшканні паштмайстарскай, кузні і карчмы...

■ Бюджэтная падтрымка работнікаў культуры ёсць у кожнай вобласці ды раёне — гэта мэтавыя гранты, творчыя конкурсы, надбаўкі і прэміі для культуротнікаў...

Дарэчы, як адзначыла Людміла Вітко, летась яны таксама падалі заяўку на ўдзел у конкурсе “Творчы Алімп Міншчыны” — на гэты раз ад імя Нясвіжскай раённай дзіцячай бібліятэкі, і зараз чакаюць вынікаў. Чакаць, дарэчы, засталася не так шмат: як паведаміла “К” Святлана Баранок, камісія па прысуджэнні прэміі і грантаў Мінскага аблвыканкама збярэцца на выніковае пасяджэнне ўжо хутка.

Іншая справа, што пастаянна разлічваць на дзяржаўныя грошы ўстановам культуры сёння не варта. Значыць, трэба пазіраць у бок пазабюджэтнага рубля — ісці са сваімі праектамі і прапановамі да прыватнага бізнесу. Балазе, і заканадаўства ў гэтым цяпер спрыяе: як вядома, напрыканцы мінулага года Закон Рэспублікі Беларусь “Аб дзяржаўна-прыватным партнёрстве” быў падпісаны Прэзідэнтам нашай краіны.

Праўда, як патлумачылі ў Міністэрстве эканомікі Беларусі, для таго, каб закон запрацаваў напоўніцу, трэба яшчэ прыняць шэраг заканадаўчых актаў. На гэтую працу адведзена каля 6 месяцаў. Што ж, як на мой погляд, самы час для напісання новых творчых праектаў і першых паходаў да бізнесменаў ды кіраўнікоў прыватных арганізацый...

Меркаванні: запрашаем да дыскусіі

“Можна рабіць памылкі, але нельга будаваць памылкі”, — пісаў Гётэ. Наше мастацтва добра “адцягнулася” ў распрацоўцы гістарычнай тэмы, напрыклад, у мастацкім кіно пра гады Вялікай Айчыннай вайны. Пра дакументальнае кіно гаворка асобная — яго здабыткі (а гэта пацвярджае і міжнароднае прызнанне) не часта пабачыш. Як прыклад, дзе сёння паглядзіш фільмы Віктара Дашука па кнізе Святланы Алексіевіч “У вайны не жаночы твар”?

Што-што, а зараз гэтае кіно павінна быць “у тэму” і не сыхodziць з экрану... Што да гістарычнай тэмы ў тэлеэфіры, дык з павагай стаўлюся да праекту “Зваротны адлік”: за тэмы, за матэрыял, за прафесіяналізм.

Урэшце, я да чаго? Нешта заблукалі мы ў пошуках героя. Можна, звялося нешта высокае з нашых генаў праз страшэнныя ліхалецці мінулых стагоддзяў? Нават у самым заўважных будынках апошніх гадоў так і не стварылі залу, прысвечаную нашым героям: Скарыну, Каліноўскаму, Быкаву, Караткевічу і іншым... Але ў нас нарадзілася і апроч названых выгадалася і духоўна ўзмужнела шмат людзей, што “засвяцілі” ў свеце Беларусь. Адзін Барыс Кіт — якая глыба! Я не магу дыктаваць, але кожны сапраўдны грамадзянін краіны можа працягнуць галерэю Асобаў (Пантэон Асобаў), каго ў большай ці меншай ступені павінен ведаць кожны вучань Рэспублікі Беларусь.

Калі прыгадаць нашу мастацкую школу, то з радасцю канстатуем: мы ўмеем і можам. На апошняй маладзёжнай выставе ў лістападзе 2015 года мяне найбольш уразіў кітайскі выпускнік нашай Акадэміі мастацтваў Шао Сан з карцінай на гістарычную

тэму сваёй краіны “Залаты горад”. Рэалістычны жывапіс, паважлівы падыход да дэталей, якія характарызуюць эпоху. А на суседняй экспазіцыі “Восеньскага салону з “Белгазпрамбанкам”, калі згадаць выстаўленае, пановаў шэраг скрозь суперэфектных, складаных па змесце і выкананні фармальных, збольшага нефігуратывных

Бракуе герояў, замоў, натхнення?

твораў. Схемы, рысы, плямы, каларыстычны пошук...

Гістарычная тэма — гэта праца і пазіцыя. Ідэадаванне. Кожны мастак лічыў за вялікі гонар і адказнасць выканаць замову на гэтую тэму. Кожны з нашых сапраўдных твораў стварыў для сябе, у сваіх эскізах і праектах, тыя постаці, якія павінны быць запатрабаваны. Гэта як падказка для даследчыка ў кірунках гісторыі мастацтваў. Чым не тэма: “Праекты нерэалізаваных твораў манументальнага мастацтва канца XX — пачатку XXI стагоддзяў”.

Нашы настаўнікі-творцы нас навучылі адлюстроўваць

рэчаіснасць. Я прайшоў моцную школу позняга сацрэалізму: малюнак, жывапіс, праца з матэрыяламі, кампазіцыя, заданні па якой былі сур’ёзна ідэалагізаваны ці, наадварот, пераходзілі ў бок вясковай пастаралі... Але калі да нас даходзілі рэпрадукцыі твораў аўстрыйца Ходлера ці паляка Матэйкі, то мы абураліся: “Дайце нам мачымасць! І мы так зможам!” Зразумела, гэта быў юнацкі максімалізм, але чаму б не паспрабаваць! На свой дыплом я прапанаваў перарабіць па-новаму фасад музея Вялікай Айчыннай вайны. Гэта прыблізна 400 метраў квадратных: 12 вертыкальных сюжэтаў на месцах ваконных праёмаў — развіццё падзей вайны, выка-

■ Творчасць на гістарычную тэму сёння амаль нікога не корміць. Мабыць, яшчэ выпявае той заможны клас, які будзе маліцца да дрыжыкаў, дбаць пра памяць свайго мінулага, сваіх родаў. Пакуль жа не ведаю ў нас таго калекцыянера, які збіраў бы галерэю славуцасцяў Беларусі.

нае ў мазаіцы са смальты з актыўным выкарыстаннем скульптурнага, з бетону, рэльефа. Не дазволілі...

На памяць злёту прыходзяць манументальныя творы з канкрэтнымі героямі для грамадскіх устаноў, якімі мы маглі б ганарыцца. Ростіс для чыгуначнай станцыі “Беларусь” Юрыя Маліноўскага, распіс па керамічных блоках для кінатэатра “Гродна” на тэму паўстання Кастуся Каліноўскага (аўтар — Яўген Кузняцоў) ці мазаіка на тэму Курлоўскага растрэлу (Уладзімір Пашкоў)... Але замоўца — дзяржава — у гэтых выпадках выбірае нешта нейтральна-дэкаратывнае. Ці — гламурна-лубачнае.

Ёсць шэраг высокапрафесійных твораў у рэгіёнах. Але ці едуць да такіх работ лю-

дзі? Ці лічаць іх каштоўнасцю? Ці ўваходзяць яны ў кола абавязковага наведвання турыстаў? Тыя ж Ушачы, Азарычы... А колькі мы марылі пра Спеўнае поле? Ну, як у краінах Балтыі! І што? Хто ведае і імкнецца па поклічы сэрца да тых абяцаных сустрэч на Нарачы на святыя песні? Ці шмат мэтавых турыстаў? Добра, што ў “Культуры” згадалі і абмеркавалі тую праблему ў рамках “круглага стала”.

Прайшло амаль два гады пасля векавой даты пачатку Першай сусветнай вайны. Хто напісаў “сацыяльны твор”? Зразумела, што то-

пачуў тлумачэнне: мы не пехалі, вырашылі, калі вас не будзе, не праводзіць мерапрыемства, бо нам трэба, каб пра нас напісалі.

Ведаць, чаму вучыш

У рамках масавых гулянняў з нагоды свята творчы калектыв праводзіць у цэнтры горада інтэрактыўнае забаўляльнае мерапрыемства. Сцэнарый на беларускай мове, але гаварыць на ёй у артыстаў атрымліваецца, мякка кажучы, не вельмі ўдала. З іх вуснаў гучыць безнадзейная трасянка, бязладная мешаніна беларускіх і рускіх слоў ды граматычных формаў. А праз месяц кіраўнік гэтага калектыву дзеліцца творчымі планами: хочам арганізаваць наведванне школ раёна з гульнявой праграмай, накіраванай на прапаганду роднай мовы, бо дзеці слаба ёю валодаюць.

■ ■ ■ Падобныя прыклады можна працягваць, а пра шматлікія ляпы з фанэграмамі, пра бльтаніну з імёнамі ўдзельнікаў мерапрыемстваў і іншыя дробныя тэхнічныя і арганізацыйныя адрэгі я нават не кажу: без іх не прайшоў, здаецца, ніводзін з канцэртаў у раёнах, дзе мне даводзілася пабываць. Усё гэта, зразумела, не дадае аптымізму.

Падчас уручэння 12 студзеня прэміі “За духоўнае адраджэнне”, Прэзідэнт кра-

Даедаўшыся, што 2016 год вырашана прысвяціць культуры, хто з нас не быў заінтрыгаваны? У каго не ўзнікла прадчуванне нейкага сюрпрызу, жаданне ўбачыць штосьці яркае, адметнае ў сферы мастацтва і духоўнага жыцця? Гэтае пачуццё прыемнай інтрыгі падгрэў і Міністр культуры, калі ў адным з інтэрв’ю падзяліўся: “Плануецца рэалізаваць задумкі, падобных якім раней не было. Гэта даволі маштабныя мерапрыемствы, з прыцягненнем міжнародных творчых сіл”.

Няма сумневу, на рэспубліканскім узроўні нам сапраўды будзе на што паглядзець, але хацелася б, каб атрымала нейкі імпульс да развіцця, да якаснага росту культурная сфера яшчэ і на месцах, у глыбінцы. Менавіта да якаснага, бо з колькасцю, здаецца, праблем не назіраецца: канцэрты, святочныя праграмы, прымеркаваныя да розных дат, праводзяцца ў раённых цэнтрах і буйных вёсках рэгулярна. Вось толькі да іх зместу і ўзроўню арганізацыі, як правіла, узнікае нягладкая пытаньняў. З’яўляючыся журналістам раённай газеты, культурна-масавыя мерапрыемствы я наведваю

Для сельскай мясцовасці “пракаціць”?

часта, і зараз прывяду некалькі характэрных эпизодаў са свайго вопыту (наўздагад, з розных гадоў), у якіх выразна бачыцца нізкі агульнакультурны ўзровень некаторых асоб, задзейнічаных у арганізацыі культурнага жыцця, некампетэнтнасць, фармалізм і іншыя несумяшчальныя з культурай з’явы. Прысутнічаючы на разнастайных канцэртах, конкурсах, гуляннях, чытаючы матэрыялы, прынесеныя работнікамі сферы культуры для публікацыі ў нашай газеце, нярэдка лаўлю сябе на думцы, што некаторыя асобы як спецыялісты ці то знаходзяцца не на сваім месцы, ці то проста не хочучь выкладвацца напоўніцу і накіроўваюцца па шляху найменшага супраціўлення, выбіраючы тактыку “пігл все схавает”, “для сельскай мясцовасці “пракаціць” і гэтак далей.

Спевакі з паперкамі

Дом культуры ў адным з аграгарадкаў. Канцэрт, прысвечаны Дню Перамогі. Самадзейныя артысты (дарослыя)

лькі для душы зараз не напішаш. Старэйшыя мастакі ў свой час прызвычайліся да сацзамовы, больш за тое, з гэтага і жылі. Я памятаю, як у Саюзе мастакоў вывешвалі план па напісанні твораў з акрэсленымі сюжэтамі. Падабраецца эскіз савету — возьмеш аванс, напішаш, як трэба, — атрымаеш ганарар. І карціны нармальныя былі. Але... Мяне калісьці пагналі з выстаўкама, зазначыўшы, што мой герой, актёр тэатра, “не вызначыў сваю грамадзянскую пазіцыю”.

Творчасць на гістарычную тэму сёння амаль нікога не корміць. Мабыць, яшчэ выпявае той заможны клас, які будзе маліцца да дрыжыкаў, дбаць пра памяць свайго мінулага, сваіх родаў. Пакуль жа не ведаю ў нас таго калекцыянера, які збіраў бы галерэю славутасцяў Беларусі.

Можна яшчэ ўлічваць, што мастак неяк не ўпісваецца ў фармат сучаснага грамадства. А судносіны замоўцы і творцы — адвечная гісторыя. У Жыткавіцкім райспажывіўсаюзе вісіць палатна на гістарычную тэму. У залатой раме, памерам 3x2 м: “Ленін сярод сялян”. Я з іроніяй задаў пытанне: “Няўжо Ільч быў на сярэднім Палесці?”

Ці доўга будзем шукаць герояў? Прыклад: выстава, прысвечаная 250-годдзю Міхала Клеафаса Агінскага. Па тэме былі прэзентаваны некалькі дзясяткаў твораў на пачатку экспазіцыі. Астатнія працы ўдзельнічалі толькі для колькасных лічбаў прысутнасці мастакоў у рэспубліканскіх імпрэзах. Няўжо і да Максіма Багдановіча ў гэтым годзе з такой “павагай” прыйдзем?

Алесь КВЯТКОЎСкі, мастак, педагог

іны ў тым ліку сфармуляваў наступныя задачы ў сферы культуры, якія стаць перад дзяржавай сёлета: “Актывізаваць інтэлектуальныя і духоўныя сілы нашага народа, падтрымаць ініцыятыву з мэтай захавання гістарычнай спадчыны, уздыму на новы ўзровень сучаснага мастацтва і выхавання ў грамадзян любові да сваёй Радзімы”.

Не ведаючы структуру культурнай сферы знутры, яе “кухню”, закуліснае жыццё, прапаноўваць нейкія канкрэтныя меры па выпраўленні вышэйапісанай сітуацыі я не адважуся. У агульных рысах выйсце бачыцца мне ва ўзмацненні дысцыпліны і адказнасці, у тым ліку і метадам кадровага рашэнняў. Груба кажучы, няхай лепш той ці іншы сельскі клуб ці РДК зачыніцца, чым у ім будзе сядзець і прадаць дзяржаўныя грошы лайдак. Насельніцтву ад яго ўсё роўна ніякай карысці, за культурным жыццём даводзіцца назіраць толькі па тэлевізары. А той, хто сапраўды хоча і можа працаваць, павінен займацца самаўдасканаленнем, пашыраць свой круггляд, павышаць культуру мовы, больш уважліва і асэнсавана рыхтаваць сцэнарый мерапрыемстваў. Інакш у рэгіёнах Год культуры ператворыцца ў банальную кампанію дзеля галачкі.

Сяргей АБРАМОВІЧ, намеснік галоўнага рэдактара раённай газеты

Днямі ў ДOME дружбы адбылася прэзентацыя маёй кнігі “Краса. Эстэтыка беларускай архітэктуры”. Гэта ў нейкім сэнсе падсумаванне ўласных роздумаў пра беларускае дойлідства як люстэрка гісторыі і візуальнае ўвасабленне нацыянальнай ментальнасці.

Я разглядаю архітэктуру праз асобныя чыннікі будынкаў і тыпы пабудовы, засяроджваю ўвагу на характэрныя для нашай зямлі будаўнічыя матэрыялы, на сувязь архітэктуры з ландшафтам. Візуальны і аналітычны матэрыял, змешчаны ў кнізе, мусіць служыць сцвярджаючым думкі, якую я не аднойчы выказваў: помнік дойлідства — гэта не тавар на вітрыне. Ён не можа быць лакалізаваны. Помнік успрымаецца ў асяроддзі.

Сёння праекціроўшчыкі нярэдка засяроджваюцца на аб’екце, не беру-

31 студзеня — Дзень беларускай навукі. Любы сучасны ўніверсітэт (а ў нашага саракагоддзе ўжо за плячыма) мае глыбокую навуковую аснову адукацыйнай дзейнасці. Кірунак даследаванняў — вывучэнне, ацэнка і прэзентацыя беларускай нацыянальнай культуры ў сусветнай супольнасці.

Нашы навуковыя школы прымнажаюць дасягненні айчыннага бібліятэка- і кнігазнаўства, культуралогіі, мастацтва- і музейназнаўства, тэорыі, метадыкі і арганізацыі сацыякультурнай дзейнасці. Спецыялісты бралі ўдзел у навуковым забеспячэнні Дзяржпраграмы “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады. Расціслаў Бузук, які летась абараніў доктарскую дысертацыю, узначаліў творчы калектыў па стварэнні мультымедычнай анталогіі “Гарадская мастацкая культура XXI стагоддзя (на матэрыяле асноўных відаў і жанраў нацыянальнай прафесійнай і амаатарскай творчасці)”. Праца ўнікальная. У яе ўвайшлі раздзелы па актуальных тэндэнцыях мастацкай культуры Мінска, Гродна, Віцебска, Гомеля, Магілёва, Брэста. Зразумела, што анталогія з аўтарскай ацэнкай,

Мае апошнія на сёння праекты — “Архіў сведкі вайны”, што прадстаўляў Беларусь на Венецыянскім біенале, праект “Вайна вайне” ў Калініградзе ды іншыя — былі заснаваны на ўзаемадзеянні з аўдыторыяй. Безумоўна, фатаграфія з’яўлялася іх асновай, але менавіта кантакт з наведвальнікам — тое, што значна пашырала межы і вывядзіла на іншы ўзровень. З гэтага ўзаемадзеяння, стасункаў і нарадзілася ідэя кавярні як куратарскага праекта.

Чаму кавярня? Таму што гэта самая зручная форма камунікацыі. Паміж чалавекам і чалавекам, госцем і яго ўражаннямі, якія могуць быць увасоблены не толькі ў прапанове кубачка кавы. Да прыкладу, ты завітваем выпіць эспрэса, але можаш паглядзець фатаграфіі, музейныя прадметы, экспазіцыю з нагоды пэўнай тэмы, пагутарыць з барыста на конт таго, што ўбачыў. У выніку кліент атрымлівае не толькі танізуючы напой, але і “спажыву” для розуму, узаемадзеянне, што вылучае яго з рэальнасці і пакідае нейкі след.

Гэтым адчуваннем кантакту, адкрытай камунікацыі з гледжаннем мяне і ўзрушыла Венецыянскае біенале, дзе я як куратар праекта сустракаў наведвальнікаў у Нацыянальным павільёне. Прычым стасункі маглі адбыцца і не ў рабочыя гадзіны. Ты застаўся ў павільёне ўвечары, каб вырашыць

Сафія як сімвал

меркаванне

Армэн САРДАРАЎ, доктар архітэктуры, дэкан архітэктурнага факультэта Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта

чы да ўвагі ні асабліваці прыроднага ландшафту, ні матэрыяльнае асяроддзе, якое фарміравалася дзесяцігоддзямі. Гэта заганныя практыка. Мы рызыкуем страціць пачуццё ансамбленасці. У здымках, якімі аздаблена мая кніга, я якраз і імкнуся паказаць гарманічнае спалучэнне архітэктуры з асяроддзем. Пры фатаграфаванні пазбягаю эфектных ракурсаў, бо маю мэтай максімальна дакладна задакументаваць, занатаваць для гісторыі наяўны стан аб’ектаў і ландшафту. Да таго ж, мяркую, каб перадаць сціглу вельч нашай зямлі, не трэба спецыяльных эфектаў.

Каб мяне запыталі, які архітэктурны аб’ект можа сімвалізаваць Беларусь у той жа ступені, як Эйфелева вежа — Францыю, Біг Бэн — Вялікабрытанію, а сіднейская Опера — Аўстралію, я адказаў бы: полацкая Сафія. І, можа, не ў апошнюю чаргу таму, што гэты выключнай прыгажосці храм, які стаіць на пагорку на беразе ракі, нібыта парадніўся з наваколлем. Ён увасабляе гармонію. Ды і гісторыя храма, ягона будаўніцтва і перабудова, — гэта адбітак драматычнай гісторыі беларускай дзяржавы, беларускай нацыі.

Палацкая Сафія — адзін з першых хрысціянскіх храмаў Беларусі. Ён ста-

іць у горадзе, які з’яўляецца калыскай нашай дзяржаўнасці. Не лішне згадаць тое, што Палацк знаходзіцца літаральна побач з геаграфічным цэнтрам Еўропы. Храм быў узведзены ў формах, уласцівых візантыйскай архітэктуры, з часам набыў рысы храма-крэпасці, быў разбураны ў час Паўночнай вайны, потым адраджаны ў формах віленскага (беларускага) барока. У розныя часы храм належаў да розных хрысціянскіх канфесій, але заставаўся агульнанацыянальнай святыняй. Так што гэта ў нейкай ступені яшчэ і сімвал нашай рэлігійнай талерантнасці. Архітэктурна сабора ўвасабляе еўрапейскую традыцыю на беларускай глебе. Каштоўнасць гэтага помніка, яго рэпрэзентатывнасць у якасці сімвала краіны яшчэ недастаткова ўсвядомлены беларускай грамадой.

Але, мяркую, гэта справа часу.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСкі

Навука для практыкі

меркаванне

Віктар ЯЗЫКОВІЧ, прарэктар па навуковай рабоце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў

эстэтычным аналізам і рэкамендацыямі прызначана для ўстаноў сферы культуры і адукацыі, а таксама тых, хто забяспечвае іміджавае пазіцыянаванне творчай сферы.

Цікава развіваецца кафедра мастацтва эстрады, якую ўзначальвае Ірына Дарафеева. Даследчая дзейнасць тут вельмі шчыльна і арганічна спалучаецца з адукацыйным працэсам. У выніку пад кіраўніцтвам прафесара Ірыны Смірновай створаны электронныя рэсурсы з энцыклапедычнымі звесткамі пра дзеячаў беларускай эстрады і сціслы тлумачальны слоўнік. Намалювана дакладная карціна развіцця гэтага кірунку нацыянальнага мастацтва цягам мінулага стагоддзя. Тэкставая аналітыка пацвярджаецца аўдыёзапісамі.

Адно з заданняў Дзяржпраграмы было наступным: “Распрацаваць метадалогію фіксацыі і рэпрэзентацыі

з’яў не матэрыяльнай спадчыны”. Нашы навукоўцы дзейнічалі тут разам з калегамі з Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. У створаны пад кіраўніцтвам Тамары Варфаламеевай інфармацыйны рэсурс увайшлі раздзелы, прысвечаныя традыцыйнаму народнаму тэкстылю, этнапедагагіцы, традыцыйнаму ткацтву, вышыву, песеннай творчасці, касцюму, харэаграфіі і сакральнай геаграфіі.

Загадчык кафедры этналогіі і фальклору Вячаслаў Калацкі ініцыяваў і ўзначаліў падрыхтоўку электроннага выдання “Капэла беларускай смывай і дударскай музыкі”. Навуковым калектывам падрыхтаваны камплект тэхналагічнай ды канструктарскай дакументацыі для прамысловай вытворчасці народных інструментаў (дуды-мацянкы, альтэрні, традыцыйнай скрыпкі, басэтли, традыцыйнага барабана). Цудоўны прыклад таго, як на-

вуковая работа стварае падставу для практычнай творчасці!

Але ж нас цікавіць не толькі даўніна. Пад кіраўніцтвам прафесара Веры Пракапцовай распрацавана канцэпцыя сучаснага сінтэзу мастацтваў, падрыхтаваны адпаведны інфармацыйны рэсурс і рукапісы навукова-метадычных дапаможнікаў.

Сучасныя музейназнаўчыя тэхналогіі і іх укараненне ў рэгіянальных музейных установах, у тым ліку стварэнне адпаведных сайтаў — вынік дзейнасці навуковай групы, што ўзначаліла прафесар Марыя Бяспалая.

Актыўны ўдзел нашы навукоўцы прынялі і ў выкананні Дзяржпраграмы адраджэння тэхналогіі і традыцыйнай вырабу сплукіх паясоў і развіцця вытворчасці нацыянальнай сувенірнай прадукцыі. Адзін з навуковых праектаў праграмы ўзначаліла доктар мастацтвазнаўства Вольга Лабачэўская.

Наперадзе — далейшая праца па ўкараненні навуковых распрацовак. Іх вынікі выкарыстоўваюцца не толькі ў межах ўніверсітэта, яны адкрываюцца для іншых арганізацый і ўстаноў культуры, адукацыі, для выдавецтваў.

Занатаваў Яўген РАГІН

Кубак кавы з прыкметамі будучыні

меркаванне

Аляксей ШЫНКАРЭНКА, куратар культурных праектаў

свае справы, але бачыш праз акно чыюсьці цікавасць — і адгукаешся на яе. Адкрываеш павільён і ладзіш персанальную экскурсію. У Беларусі гэтага моцна не стае — адкрытага кантакту ўстаноў культуры з людзьмі. З аднаго боку, каб пайсці ў музей ці галерэю, наведвальніку трэба настроіцца самому і падстроіцца пад пэўны фармат — паглядзець афішу, купіць білет і гэтак далей, з іншага — самі культурныя інстытуцыі вымушаны падтрымліваць гэты прыняты рэжым узаемадзеяння. А вось кавярня... Яна здольная крочыць далей і прапанаваць форму стасункаў, якая ўтрымлівае, у тым ліку, і момант нечаканасці.

Для мяне з самага пачатку было важна стварыць асяродак, у якім былі б адчувальныя прыкметы будучыні. Я заўважаю, на жаль, у нашай гарадской прасторы гэта захрасанне ў мінулым па многіх параметрах. І таму новае месца акурат і бачылася такім, дзе чалавек будзе зараджацца новым імпульсам, пракадаць сцяжынку да пэўных мадэляў будучыні. У чым гэта выяўляецца? Скажам, інтэр’ер, які заўжды будзе мяняцца, сыходзячы з настрояў часу. Мы самі ловім актуаліі і падтрымліваем іх у артэфактах, якія паказваюцца людзям. Але гэта сустра-

ча будзе адбывацца без знаёмага пачаснага шталту “вы прыйшлі ў музей”.

Сёння мы зладзілі, можна сказаць, пілотны праект першай “выставы” ў кавярні, створанай акурат па названых крытэрыях, — кафэ “Культура”. Слова “выстава” я бяру ў двукоссе, бо хацелася б пазбягаць знаёмых фарматаў. Тым не менш, экспазіцыя “Сімвалы зімовых святаў” складаецца з арыгінальных артэфактаў — навагодніцы цацкі, упрыгожаныя, якія прадастаўляюць нам Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту. Гэта ўсё, падкрэслію, арыгіналы. Былі размешчаныя ў кавярні і адмысловыя тэксты да музейных прадметаў, якія тлумачаць пэўную канцэпцыю. Так, культура экспанавання для мяне прыныцоўвае пытанне, але насамерч мы прапаноўваем наведвальнікам хутчэй тэму для стасункаў: ад персанальнага ўражання да ўзаемадзеяння, інтэрактыву. Па сутнасці, гэта пасыл, які можна абмеркаваць за тым самым кубачкам кавы. І гэты кубачак у нашым выпадку — свайго шталту плата за атрыманне тых самых эмоцый, мастацкіх уражанняў.

Здаецца, ані музей, ані кавярня ў звыклым разуменні — але гэтага здзіўнага ўражання і хацелася дасягнуць. Бо будучыня, мне падаецца, — гэта і ёсць штосьці нявызначанае, але тое, што падштурхоўвае ўбачыць па-новаму знаёмыя рэчы.

Ці не баюся я, што функцыянальная задача кавярні пераломіць яе канцэптуальны складнік? Гэта пытанне, насамерч, вылучае многія праблемныя кропкі. Але трэба ламаць састарэлае стаўленне да падобных устаноў як выключна да кропак харчавання. Кавярня — гэта, у тым ліку, і асяродак для стасункаў людзей. На гэтым я і раблю акцэнт як куратар. Можна згадаць культуравыя рэстараны, кафэ, дзе збіраўся мастацкі свет — парыхжскія “Дэ Флор”, “Ратонда”; узнавіце тыя ж англійскія пабы, вядомыя сваёй атмасферай. Дарэчы, wi-fi-вечарынікі сталіся сур’ёзным канкурэнтам падобных устаноў. І я чуў пра тое, што ў Вялікабрытаніі нядаўна была прынятая праграма ў падтрымку англійскіх пабаў менавіта як месцаў сацыяльных камунікацый.

У нас жа пакуль гэта культура толькі зараджаецца. І мне самому цікава, якое месца на гарадской культурнай карце займе наша кавярня, тым больш, што яе назва — “Культура” — да многага абавязвае...

Занатавала Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Меркаванні калумністаў і экспертаў газеты не абавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Тактыка культурнага развіцця

Ноч, кніга, фільм

Год культуры працягвае радаваць нефармальнымі ініцыятывамі. Вельмі хочацца, каб яны не знікалі цягам усяго 2016-га. Будзем спадзявацца на лепшае. А гэтым разам аўтарам крэатыву выступіў фестываль "velcom Smartfilm", які правёў у Мінску Ноч бібліятэк. Бязмежна задаволены і здзіўлены наведвальнікі Мінскай абласной бібліятэкі імя Аляксандра Пушкіна і Навуковай бібліятэкі БНТУ разыходзіліся ці не запоўнач.

Яўген РАГІН

Не магу не адзначыць, што фестываль мабільнага кіно "velcom Smartfilm" — з'ява сама па сабе самадастатковая. І невыпадкова ён адбыўся гэтым разам у названых бібліятэках. Падавалася, што той ноччу сярод кніжных паліц аказаліся ці не самыя знакамітыя мінчане. Арганізатары імкнуліся аб'яднаць родную мову, літаратуру і кіно. І нават у самай аддаленай сельскай бібліятэцы сёння добра ведаюць, што такое буктэрэйлер. Менавіта гэтая тэма была абрана на фестывалі вядучай.

А колькасць наведвальнікаў вымяралася сотнямі. Многім хацелася пабачыць і пачуць, як чытаюць беларускія творы, класічныя і не вельмі, эстрадныя спевакі, акцёры тэатра і кіно, тэлеведучыя, спартсмены і паэты з празікамі... Урэшце, гэтая дзеля і павінна адбывацца менавіта сярод кніжных паліц. Прынамсі, усё выглядала досыць арганічна. А зафіксаванае на смартфон пранікнёнае чытанне і станавілася буктэрэйлерам — пераканаўчай рэкламай твораў Яна Баршчэўскага, Максіма Багдановіча, Максіма Танка, Івана Мележа, Уладзіміра Караткевіча, Янкі Маўра, Святланы Алексіевіч і многіх іншых нашых бліскучых літаратараў. Апапоўвае здзіўленне, чаму ўсё гэта не было прыдуманам раней!.. І вельмі шкада, што на мерапрыемствах, дзе чакала безліч майстар-класаў, не прысутнічалі сельскія бібліятэкары. Мерапрыемства не патрабуе вялікіх капіталаўкладанняў, а знакамітых людзей хапае паўсюль. Хто скажаў, што старыя райвыканкама ці кіраўнікі сельгасвытворчасці ў аграгарадку не чытае і абьякавы да культуры? А плейма мясцовых літаратараў — хіба не знакамітасці мясцовага маштабу?

На першы погляд Пушкінская бібліятэка выглядае тут нібыта пасіўным здатчыкам уласных памяшканняў у фестывальную арэнду. Але так толькі падаецца. Супрацоўнікі абласной бібліятэкі вучыліся смеласці ў рэалізацыі нефармальнага творчых праектаў, чытачы — у чарговы раз пераконваліся, што старэйшая бібліятэчная ўстанова сталіцы — што б там ні казалі — сталіцы вельмі патрэбная.

— Вы паглядзелі б, колькі нашы чытачы прынеслі настольных гульні! — дзятлілася ўражанні дырэктар Мінскай абласной бібліятэкі Аксана Кніжнікава. — Літаральна ўсе сталы былі занятыя. Ці ж гэта не доказ нашай запатрабаванасці? Чытачам любога ўзросту патрэбна месца сталых і цікавых зносін. А такім месцам наша "Пушкінка" была заўжды.

Пагаджаюся. Дзясяткі студэнцкіх пакаленняў выраслі і пасталелі ў залах гэтай бібліятэкі. Яна стала, на мой погляд, сімвалам дабыні ды ўзаемадапамогі. Сапраўды, выбраць кнігу і адразу скіравацца дахаты, калі вакол столькі аднадумцаў, — занадта спрошчаны варыянт паводзін. Згадайма, урэшце, Экзюперы, які самай выключнай раскошай называў раскошу чалавечых зносін. Дык вось, публіка той бібліятэчнай ноччу не проста вучылася, а раскашавала. Дарэчы, і "velcom" для "Пушкіні" выглядаў не спонсарам (грошы калі спатрэбіліся, дык толькі на чай з бутэрбрэдамі), а хутчэй аднадумцам, разумным і дальнабачным.

І не з адных вуснаў прагучала, што такое начное яднанне бібліятэкараў, прадстаўнікоў бізнесу ды чытачоў павінна стаць штогадовым. Прынамсі, Ноч бібліятэк не падалася менш цікавай у параўнанні з традыцыйнай ужо Ноччу музеяў.

Рэпарцёрскі марафон

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Кацярына Махава, Віктар Красноў, літаральна на днях не працягнулі кантракт з Вольгай Дашук... Звесткі пра тых, з кім развітаўся "Беларусьфільм", даводзіцца здабываць у айчынных кінаколах, у тэлефанаваннях і пры сустрэчах з рэжысёрамі. Але факты сведчаць: аптымізацыя кінастудыі з-за вядомых твораў — не тэхнічны персанал. Да ўсяго, літаральна кожны трэці ў калідорах "Беларусьфільма" абмяркоўвае будучыню "Летапісу". Праверана на сабе: кінастудыя "гудзіць" з гэтай нагоды.

No comments

Тым не менш, атрымаць каментарый ад дырэктара Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" Ігара Поршнева для журналіста галіновай газеты, заснавальнік якой — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, аказалася задачай невыканальнай. Некалькі тэлефанаванняў у прыёмную, пару гадзін у чарзе наспрэдна ў той самай прыёмнай. І вось адказ: "Ігар Валянцінавіч, на жаль, вас не прыме. Ён увогуле зараз не будзе гутарыць з прэсай". Дзеля справядлівасці адзначу, што людзі да дырэктара, сапраўды, ідуць "ракой", час, як кажуць, гарачы. Але падобная закрытая пазіцыя ў адносінах да журналістаў, тым больш, галіновага выдання, — думаецца, зусім не на карысць "агульнай абстаноўцы". Праўда, чамусьці каментарый спадара Поршнева для партала tut.by — усё ж быў дадзены. На жаль, гэтаксама не ўдалося выйсці на начальніка ўпраўлення кінамастацтва Міністэрства культуры краіны Святлану Ярашэвіч — яна выехала на семінар. Не мелі поспеху і іншыя спробы атрымаць аператыўныя каментарый па тэме... Таму працягваем калег: "Дырэктар кінастудыі "Беларусьфільм" Ігар Поршнеў распавёў tut.by, што Міністэрства культуры само ініцыявала аптымізацыю студый унутры "Беларусьфільма". Пры гэтым ён падкрэсліў, што "пакуль нічога не адбылося і пакуль незразумела, што адбудзецца", таму адмовіўся "каментываць чуткі".

— Ёсць прапанова аптымізаваць вытворчасць на кінастудыі, таму што не бачыцца замоваў. Усе абмеркаванні ідуць на ўзроўні Міністэрства культуры і ў адпаведнасці з рэкамендацыямі Урада аб аптымізацыі ў сувязі з сітуацыяй, якая склалася. Пакуль ніякіх рашэнняў не пры-

нята. Я перажываю, што на кінастудыі няма працы, паколькі мы такое ж прадыемства, як і ўсе. Нешта зразумела стане пасля пасяджэння Урада па кіно, якое будзе ў лютым".

Такім чынам, разабрацца ў пэўнай ступені ў тым, што адбываецца, дапамагла інфармацыя, што была агучана на леташняй калегіі Міністэрства культуры па кінематаграфіі. Менавіта на ёй быў зададзены вектар развіцця ўсёй сферы наогул і кінастудыі ў прыватнасці — і далейшыя глабальна пературбацыя апошняй.

3 калегіі

У першую чаргу, гаворка на пасяджэнні, дзе мне да-

таем і той пункт рашэння, які тычыцца дакументальнага кіно: "Да 31 снежня 2015 года правесці ў адпаведнасці з новай структурай аптымізацыю штатнай колькасці работнікаў кінастудыі шляхам аб'яднання структурных падраздзяленняў (студыі "Летапіс" і студыі спецыяльных праектаў "Беларусьфільма" і стварэнне на іх базе адзінага вытворча-творчага падраздзялення, якое вырабляе фільмы ў неігравай форме і летапісныя матэрыялы...").

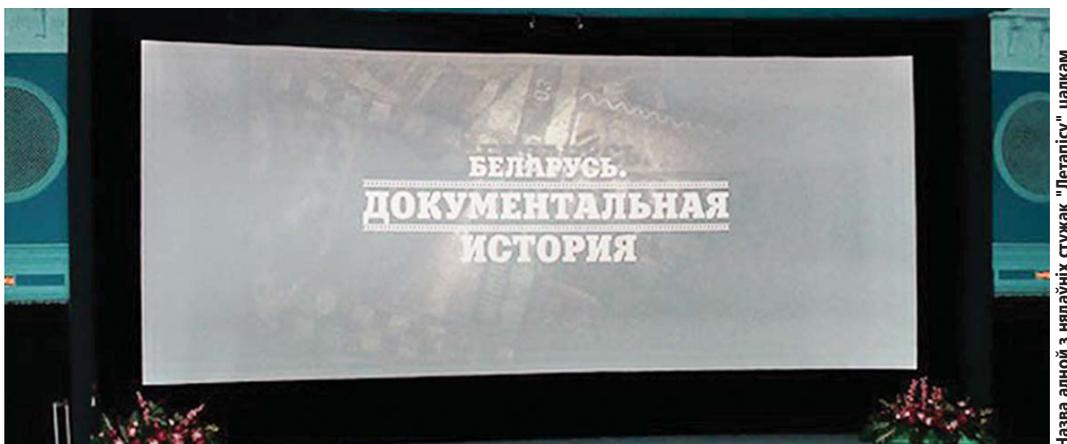
Атрымліваецца, выкананне гэтых пунктаў мы і можам назіраць зараз. Але вельмі важная заўвага: у рашэнні сказана толькі пра аб'яднанне "Летапісу" і "Беларускага відэацэнтра", што мае на ўвазе захаванне пэўнай аўтаноміі і

далучэнне якога да кінастудыі адбылося два гады таму. Была структура, якая мела магчымасць дзейнічаць самастойна, "прабіваць", а пасля і выйграваць у конкурсе праекты, заяўляць пра сябе і выбіваць фінансаванне. Пасля далучэння — скарачэнне колькасці работнікаў, стужак... І нікога ўжо не здзіўляе, што існаванне ў недалёкім мінулым актыўнай (асабліва за некалькі гадоў напярэдадні скасавання) студыі, мякка кажучы, "пад пытаннем".

Ну а "Летапіс"... Гэта студыя, якая мае гісторыю даўжынёй у паўстагоддзя, якая з'яўляецца брэндам краіны, месцам працы выбітных беларускіх рэжысёраў. Няўжо яна знікне? Па-шчырасці, верыць у гэта не хочацца. Такое адчуванне, бы

Канец "Летапісу"?

Ці застаецца брэнд дакументальнага кіно?

Назва адной з нядаўніх стужак "Летапісу" цалкам стасуецца і з характарыстыкай самой студыі.

вялося прысутнічаць і пра якое я пісала ў "К" № 52 за 2015 год, ішла пра істотную рэарганізацыю і аптымізацыю штату "Беларусьфільма" з 500 да 350 чалавек. Адкуль такія радыкальныя меры? 16,1 мільярд рублёў — вось лічба, якой вымяраецца чыстая стратнасць "Беларусьфільма" на студзень-кастрычнік мінулага года. Як зменшыць паказчык? Эканомія, аптымізацыя, рэарганізацыя, актыўнасць супрацоўніцтва па шматлікіх пытаннях... Рашэнне калегіі ўтрымлівае шмат пунктаў, скіраваных на забеспячэнне эфектыўнага развіцця кінематаграфіі. Сярод іх і зніжэнне затрат на аплату прастою мастацка-вытворчага персаналу шляхам правядзення маніторынгу занятасці персаналу ў перыяд дзеяння працоўных кантрактаў, а таксама большае ўкараненне ў шэрагу выпадкаў грамадзянска-прававых дамоваў... Чы-

жо дакладна — брэнда дакументальнага кіно. Але адкуль тады размовы і хваляванні кінематаграфістаў? Пакуль кіраўніцтва студыі маўчыць — можам толькі выказаць гіпотэзы.

Што гэта можа значыць?

Усіх дакументалістаў з "Беларусьфільма", упэўнена, нішто звальняць не збіраецца. Але пры скасаванні дакументальнага падраздзялення наогул (нават у аб'яднаным з "Беларускім відэацэнтрам" выглядзе) з якой перыядычнасцю ім будзе прадастаўляцца магчымасць здымаць фільмы? І якім чынам: як разавыя, несістэматычныя праекты па пэўным раскладзе? Але без асобнай структуры, асобнага артыкула выдаткаў на дакументальнае кіно яно рызыкуе паўтарыць досвед "Беларускага відэацэнтра",

ўсе нібыта забылі, што слава беларускага кіно ў апошнім стагоддзі і робіць акурат дакументалістыка ды анімацыя, а ігравое кіно ў 2000-х і 2010-х (пакуль) шэдэўра не нарадзіла. Нават хіта. А дакументалістыка гучала ў свеце. Урэшце, калі разважаць у дзяржаўных катэгорыях, менавіта дакументалістыка і здольная прасунуць Беларусь на міжнароднай кінарэне, пацвярджаючы рэпутацыю кінематаграфічнай дзяржавы. Яна і робіць гэта! І магла б зрабіць яшчэ болей, калі развіваць гэты кірунак, укладвацца ў яго. Але чаму мыслім усё часцей серыяльнымі катэгорыямі? І ці ёсць у нас на гэтым полі яскравы аўтарскі прадукт? Ці робяць нашы серыялы рэпутацыю краіне?

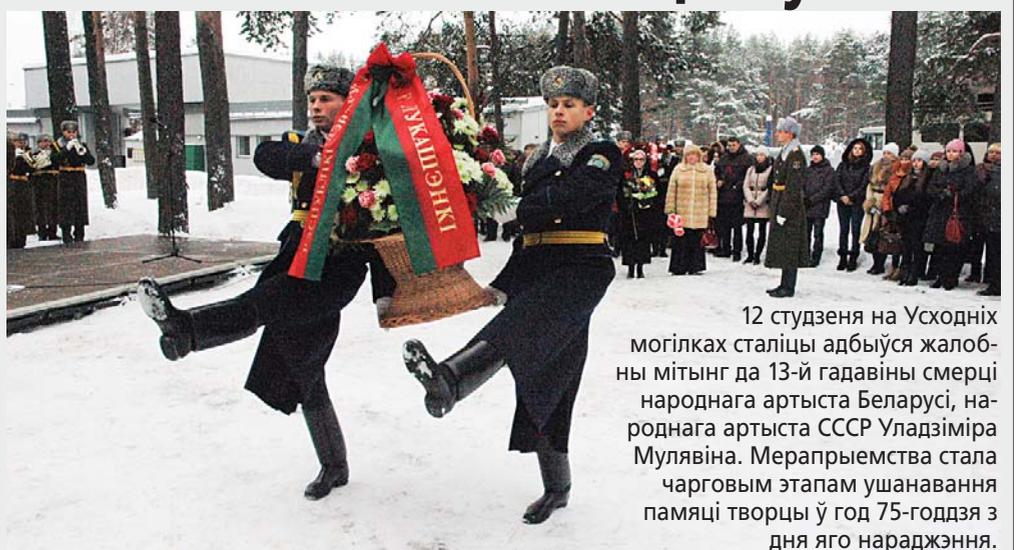
Цікава, што з сітуацыяй вакол "Летапісу", лічы, усяго айчыннага дакументальнага кіно, мы стаім у Год культуры. Цікава, сапраўды цікава.

ф о т а ф а к т

У памяць Мулявіна

Фота Аліны САВІЧАНКА

12 студзеня на Усходніх могілках сталіцы адбыўся жалобны мітынг да 13-й гадавіны смерці народнага артыста Беларусі, народнага артыста СССР Уладзіміра Мулявіна. Мерапрыемства стала чарговым этапам ушанавання памяці творцы ў год 75-годдзя з дня яго нараджэння.

Такім чынам, 2016-ы будзе для беларускай культуры годам і звыкла працоўным, і багатым на дзействы і акцыі. 25 студзеня выйшла пастанова Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, якая зацвярджае Рэспубліканскі план мерапрыемстваў па правядзенні ў 2016 годзе Года культуры і складаецца са 121 пункта.

Даты

Многія з падзей прымеркаваны да памятных дат, часам — журботных. Скажам, трыццатым угодкам аварыі на Чарнобыльскай АЭС прысвечаны творчы марафон “Адраджэнне”, які адбудзецца з лютага па верасень. Галоўная падзея чэрвеня — 75-годдзе з дня пачатку Вялікай Айчыннай вайны. Цягам года — мерапрыемствы з нагоды юбілеяў знакамітых суайчыннікаў: Уладзіміра Мулявіна, Алаізы Пашкевіч (Цёткі), Максіма Багдановіча, Кандрата Крапівы, Івана Шамякіна, Іван Мележа і іншых. На 25-ы год план абяцае новую творчую канцэпцыю Міжнароднаму фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”. (Мо без баявання шансону апоўначы?..)

Мова

Уважліва азнаёміўшыся з важкім Планам на мностве старонак, я хацеў бы заастрыць увагу чытачоў на асобных праектах і сёе-тое пракаментуваць. Цягам года Міністэрства культуры, іншыя рэспубліканскія органы дзяржаўнага кіравання, шэраг навуковых устаноў маюць намер праводзіць сацыялагічныя даследаванні па пытаннях культуры, мастацкай літаратуры і чытання. А да рэспубліканскіх акцый, накіраваных на папулярызаванне беларускай літаратуры і чытання ў сучасным грамадстве (“Беларускую кнігу — у рэгіёны”, “Лета з добрай кнігай”, “Сямейнае чытанне”), далучыцца і Саюз пісьменнікаў Беларусі. Адзначыў я гэтыя пункты васьць з якой прычыны. Завітваючы падчас сваіх камандзіровак у бібліятэкі самага рознага профілю, амаль паўсюдна чуў ад іх кіраўнікоў: творы беларускіх аўтараў, кнігі на беларускай мове карыстаюцца не надта вялікім попытам у чытачоў. Бібліятэкары, як могуць, спрабуюць выправіць становішча (абсалютна ненармальнае, вядома), прыдумляючы ўсялякія “заманухі”. На шчасце, да замежнага досведу, што праўдзё можа прывесці ў шок, пакуль не даходзіла (спробу яго абагульнення можна прачытаць у гэтым нумары “К” на старонках 1 і 13). Ды ўсё ж патрабуецца ўмяшальніцтва на іншым узроўні. І патрабавалася яно даўно (вельмі спадзяюся, што час яшчэ не прамінуў беззваротна). Папулярызаванне беларускай мовы закліканы і рэспубліканская акцыя “Беларусь, я люблю цябе” (люты), і цыкл канцэртаў выхаднога дня на адкрытых пляцоўках “Беларуская песня” (май-верасень).

Узнагароды

Падтрымкай прафесійнага беларускага мастацтва, акрамя ўжо належаў нацыянальных прэмій у некаторых яго сферах, паслужаць Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчага мастацтва і конкурс “Бела-тон” на лепшую сучасную эстрадную песню пра нашу краіну. І ёсць рацыяналь-

Гэты год — нешараговы для нашага выдання: як вядома, 2016-ы абвешчаны годам культуры. Для рэдакцыі гэта азначае тое, што на яе членаў кладзецца асабліва адказнасць па асвятленні культурнага жыцця дзяржавы наогул, у тым ліку, натуральна, і знакавых мерапрыемстваў. Мы і раней імкнуліся не пакідаць па-за ўвагай ніводнай буйной падзеі ў сферы (і нават “малой”, але такой, што заслугоўвае ўвагі), распавядалі вам пра дасягненні, заўважалі недахопы і сумесна з вамі шукалі шляхі да іх выпраўлення, сілай друкаванага слова дапамагалі, маем спадзеў, у вырашэнні праблем. Для нас не было і няма “дробязяў” у тых працэсах, якімі з дня ў дзень жывуць работнікі культуры і ў сталіцы, і ў невялікай вёсачцы. І стратэгію змяняць не збіраемся!

Алег КЛІМАЎ

План на год

нае зерне ў апошняй прапанове! Але, знаходзячыся пэўны час у колах, блізкіх да Нацыянальнай музычнай прэміі ў галіне эстраднага мастацтва, баюся, аўтары песень цяпер могуць канчаткова забыцца пра нейкія межы для свайго крэатыву. Карацей, галоўнае, каб не атрымаць мноства ўзораў для пародый і прыкладаў таптання на месцы — у знаёмых нотах і рыфмах.

Рэгіёны

Сярод конкурсных праектаў адзначу тых, што канкрэтна закрэаваюць рэгіёны, работнікаў сферы, на якіх шмат у чым арыентаваны змест нашай газеты, і звернуты да моладзі. Гэта творчыя саборніцтвы на лепшую практыку дзейнасці органаў мясцовай улады па рэалізацыі дзяржаўнай культурнай палітыкі, “Горад культуры ў Год культуры” (на найбольш паспяховы цэнтр культуры і турызму), “Чалавек Года культуры” сярод работнікаў культуры. (Ох, як правільна было б адзначыць гэтай узнагародай не толькі тых, хто традыцыйна, а часам і штогадова фігуруе ў спісах на ўсемагчымыя прэміі ў сферы і вакол яе, але самую простую Марыю Іванаўну, на плячах якой у гэты няпросты час трымаецца вясковы музей, пасялковы клуб ці раённы цэнтр рамёстваў. Далібог!). З цікавых ідэй — рэспубліканскі конкурс праектаў і ініцыятыў творчай моладзі “Геній-старт”.

Наўпрост тычацца рэгіёнаў (асабліва тых населеных пунктаў, па якіх аптымізацыя прайшла старанна, наблізіўшыся да дзевяці тысяч жыхароў) і моладзі наступныя палажэнні: стварэнне аптымальнай сеткі устаноў культуры з улікам забеспячэння максімальна ахопу насельніцтва паслугамі культуры; павышэнне ўзроўню культурнага абслугоўвання жыхароў рэгіёнаў шляхам стварэння ўстаноў культуры змяшанага тыпу і развіцця нестачынарных форм культурнага абслугоўвання; стварэння ўмоў для прыцягнення моладзі ва ўстановы культуры, у тым ліку: распрацоўка мер матэ-

Суб’ектыўная выбарка з рэспубліканскай перспектывы тэматычнага 2016-га

рыяльнага стымулявання і захочвання спецыялістаў арганізацыі культуры з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй; першчарговае забеспячэнне работнікаў арганізацыі культуры арэндным жыллём і месцамі ў інтэрнатах. (Як паслядоўнаму песімісту, мне прыгадаўся фрагмент з савецкага кіначасопіса “Фитиль”, калі кватэраздымшчык-гіпнатызёр запэўнівае сантэхніка: “У цябе ёсць пракладкі, у цябе ёсць пракладкі!..” А той абуджаецца ад сну і разводзіць рукамі: “Ну няма ў мяне пракладак, прафесар!..”)

Спадчына

Разам з Міністэрствам адукацыі будуць арганізаваны ранішнія і дзённыя мерапрыемствы для дзяцей і юнацтва ў рамках рэспубліканскай акцыі “Культурная субота”, прымеркаванай да шостага школьнага дня. Сярод мерапрыемстваў, накіраваных на захаванне гісторыка-культурнай спадчыны, вылучаны завяршэнне першай чаргі рэстаўрацыяна-аднаўленчых работ у касцёле Божага Цела ў Нясвіжы і рэканструкцыі з рэстаўрацыяй помніка архітэктуры XVIII стагоддзя Свята-Пакроўскага манастыра ў Талачыне (тэрмін выканання — снежань). А ў верасні ў Беларусі пройдуць Дні еўрапейскай спадчыны на тэму “Спадчына і веды” ды семінар “Захаванне і выкарыстанне спадчыны малых гістарычных гарадоў”. Дзяржаўная падтрымка будзе аказана міжнароднаму маладзёжнаму культуралагічнаму праекту “Беларусь — крыніца натхнення” і Рэспубліканскай

дабрачыннай акцыі “Аднаўленне святынь Беларусі”.

Эксклюзіў

Да сапраўды эксклюзіўных пунктаў рэспубліканскага плана я аднёс бы правядзенне мерапрыемстваў да 100-годдзя з дня стварэння мастацкага аб’яднання УНОВИС, якое нарадзілася ў 1920-х у Віцебску і развівала ідэі супрэматызму. Ад усёй душы хочацца паціснуць руку таму, хто ўключыў гэты пункт у Рэспубліканскі план! Вельмі цікава, у што гэтая ідэя матэрыялізуецца. Праўда, чамусьці запісаны ў якасці пункту лакацыі дадзенай падзеі выключна Мінск. А як жа родны УНОВІСу горад на Заходняй Дзвіне?

Яшчэ адно важнае пачынанне: мерапрыемствы, накіраваныя на ўшанаванне і дэманстрацыю творчых дасягненняў лаўрэатаў і стыпендыятаў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, які сёлета адзначае 20-годдзе плённай дзейнасці. А то, далібог, прачытаеш сухую інфармацыю, што такія і такія былі ўзнагароджаны за тое і тое, ды задаешся пытаннем: уласна, а дзе больш-менш у падрабязнасцях шырокім масам можна азнаёміцца з іх творчымі дасягненнямі? Добра, зараз ідзе выстава ў Нацыянальным гістарычным музеі. А далей? Мо час задумацца пра галерэю адмысловую са сталай экспазіцыйнай прасторай і з залай для зменных экспазіцый?

За мяжой нашу культуру прадставяць, у ліку іншых, праекты “Іканапіс Беларусі XVII — XVIII стагоддзяў” (у Ватыкане) ды “Апосталы і прарокі ў іканапісе Беларусі XVII — XVIII стагоддзяў” (у Іспаніі).

Культурны спорт

Як “рок-н-рольшчык ад канала” са стажам, я паспрабую ў маі падняцца з яе, каб наведваць лёгкаатлетичнае саборніцтва “Рок-н-рол-прабег”. Даўно час павыганяць легенд айчыннага рока з піўных бараў: няхай яны растрасуць свае жываты на стометроўцы! А ў кастрычніку і наогул нам я ча е ц а рэспубліканскі рэтрам у зы ч н ы прыгодніцкі (!) конкурс “Забег адважных”: на пэўна, для тых, хто пасля спрынту выжыве.

Што ў выніку?..

Увогуле, шмат чаго запланавана цікавага, новага, амбіцыйнага. Пра вынікі распавядзе “К”, а яшчэ Інтэрнэт, тэлебачанне і радыё (ТБ, правадныя і FM-станцыі) цягам года будуць песьціць нас сюжэтамі і праграмамі, прысвечанымі Году культуры). І шмат усяго чакае беларускую культуру наперадзе: сёлета павіна быць прынята Дзяржаўная праграма “Культура Беларусі” на 2016 — 2020 гады, а да снежня маюць быць распрацаваны Асновы дзяржаўнай культурнай палітыкі. Вынікі ж Года культуры падведзюць у тым жа месцы на Форуме творчай інтэлігенцыі і работнікаў культуры. Асабіста я мару, каб у цэлым гэтыя дванаццаць месяцаў ацанілі аднакай, прынамсі, “добра”... **К**

Тактыка культурнага развіцця

Вопыт “Ночы бібліятэк”

Калі адна з магутных тэлекамунікацыйных карпарацый Беларусі абрала для свайго фестывалю мабільнага кіно тэму букстрэйлераў, стала зразумела: абысціся без бібліятэк і іх дапамогі не атрымаецца. Такім чынам і выстела ідэя “Ночы бібліятэк”, адным з удзельнікаў якой стала Навуковая бібліятэка Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта. Многія назвалі яе першай у гісторыі горада. Дык не!

Аліна САЎЧАНКА

Мінула вясной сінхронна з расійскімі калегамі кніжніца БНТУ — як лідар моды ў бібліятэчнай сферы сталіцы цягам апошніх гадоў — распачала, маем спадзеў, традыцыю. Таксама “БібліяНоч” адбылася тады і ў Гомельскай абласной універсальнай бібліятэцы. Гэта інфармацыя — для парадку, каб усе ведалі, што рахунак для падліку быў адкрыты, як той казаў, не ўчора. А зараз час звярнуцца да Навуковай бібліятэкі БНТУ па іх вопыт, назіранні і заключэнні наконт мерапрыемстваў, папулярных ва ўсім свеце і новых у нас.

Сакрэт таго, як праз адну бібліятэку за 8 — 10 гадзін (а гэта сумарны лік “Начэй...” 2015 і 2016 гадоў) прайшло каля трох тысяч чалавек, заключаецца ў кадрах. Намеснік дырэктара ўстановы Іна Юрык лічыць, што людзі незаменныя ёсць, і гэта, у тым ліку, супрацоўнікі кніжніцы БНТУ. За некалькі гадоў працы Волга Вовк, Вікторыя Хоміч ды іншыя іх калегі арганізавалі вялізную колькасць цікавых праектаў, наладзілі сувязь з безліччу арганізацый і асоб, зарэкамендавалі сябе сярод журналістаў і сучасных літаратараў. Аказалася, што грамадзё цяпер за гонар дапамагаць гэтай бібліятэцы, падтрымліваюць яе ініцыятывы. Таму першае, што трэба зарабіць, гэта не грошы, а аўтарытэт, якому давяраюць.

Такім чынам, у 2015 годзе падтрымаць “БібліяНоч” згадзіўся шэраг кампаній розных кірункаў дзейнасці, якія забяспечылі бібліятэку БНТУ ўсім, пачынаючы ад паліграфічнай прадукцыі да майстар-класаў па напісанні крэатыўных тэкстаў і каліграфіі. “Для нас важныя некалькі момантаў такіх мерапрыемстваў: не займацца дылетанцтвам, а запрасіць прафесіянала для пэўнай місіі і зрабіць удзел у падзеі бясплатным”, — кажа спадарыня Юрык. Сама ўстанова таксама прапануе праграму для наведвальнікаў, а спрыяльнікам — яшчэ і інфармацыйную падтрымку.

“Ноч бібліятэк” у Навуковай бібліятэцы БНТУ.

Фактычна, бібліятэка пазбегнула аднабокава выгаднага “спонсарства”, якога многія баяцца. Але атрымала той варыянт, што многія чакаюць, ды не ведаюць, як дасягнуць раўнавагі ў стасунках з партнёрамі.

Сёлета красавіцкая “БібліяНоч” ва ўніверсітэце таксама планавалася і плануецца, але адмовіцца ад супрацоўніцтва з аператарам мабільнай сувязі бібліятэка проста не магла. Гэта яшчэ адзін сакрэт — не губляць магчымасцей, якія да цябе прыходзяць. У гэтым выпадку — спонсарскія. Прыцягненне медыяперсон да імпрэзы ўзяла на сябе кампанія “velcom”, які і ўсе фінансавыя пытанні, бібліятэка ж БНТУ прадаставіла плошчы, аўдыторыю і мерапрыемствы ў рамках вечара. Канцэпцыя засталася “вэлкомаўская”, лейтматывам ночы аказаліся “буктрэйлеры”, аднак не абмінулі ўвагай і кнігі беларускіх і замежных аўтараў. Падаецца, канцэпт “Ночы бібліятэк” з боку саміх ужо дасведчаных у гэтай справе устаноў культуры мы прыадкрылі. Засталося хіба ўва-собіць яго ў жыццё ўсім ахвотным. А Год культуры дае на такія дзеі “зьялёнае святло”.

Уже давно пора сказаць Простымі, яснымі словамі: “Талантам нужно помогать, бездарности пробьются сами”.

Так пісаў расійскі паэт. Існуе, аднак, і іншае, цалкам супрацьлеглае, меркаванне, паводле якога парніковы ўмовы для талентаў не толькі непатрэбныя, але і шкодныя. Маўляў, талент — нішто без валювога чынніку, без унутранага стрыжня. Інакш кажучы, талент, каб лічыцца паўнавертасным, мусіць быць загартаваны рэальным жыццём. У спорце патэнцыйных чэмпіёнаў вылучаюць яшчэ ў дашкольным узросце і ствараюць ім максімальнае спрыянне для развіцця ўнікальных фізічных здольнасцяў. А ці можна ўтледзіць будучага мастацкага ці літаратурнага генія ў дзіцым садку ці ў пачатковай школе? І, зрэшты, ці трэба? Як на маю думку, дапамагаць у дарозе трэба таму, хто ўжо сам зрабіў першы крок і сам вызначыў кірунак руху. Падобна на тое, што менавіта такой логікай кіруюцца эксперты спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі.

Мастацка выстава, прысвечаная дваццятгадзю дзейнасці згаданага фонду, праходзіць зараз у Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі. Перад арганізатарамі стаяла нелёгкай задачай вылучыць, так бы мовіць, лепшыя сярод лепшых — абраць з мноства лаўрэатаў, ступендзянтаў і дыпламантаў фонду тых, чыя творчасць найбольш выразна адлюстроўвае як сённяшні стан беларускага выяўленчага мастацтва, так і тэндэнцыі ягонага развіцця. Не ў апошнюю чаргу на выбар паўплывала ступень вядомасці маладых мастакоў па-за прафесійным асяроддзем, грамадскі розгалас іхняй творчасці. Думаю, “швіком” экспазіцыі можна лічыць рабочую мадэль манумента “Брама памяці” мемарыяльнага комплексу “Траццянец” работы Канстанціна Касцючэнка. Гэты твор паставіў маладога скульптара ў шэраг з класікамі беларускага выяўленчага мастацтва. А тое, што ў свай час творчыя палкменні Канстанціна Касцючэнка атрымалі падтрымку фонду, робіць гонар прафесіяналізму экспертаў згаданага арганізацыі, якія занятыя маніторынгам маладзёжнага мастацтва.

Графік Раман Сустаў, чыя творы таксама прадстаўлены ў экспазіцыі, добра вядомы ў Беларусі ды і за яе межамі. У сваёй справе — графіч-

Тэатральная плошча

Традыцыя канцэртна-тэатральна сустракаць Новы год (альбо Стары Новы ці Абдова разам) нарадзілася ў нас літаральна некалькі гадоў таму, прыйшоўшы з Еўропы. Але хутка набыла папулярнасць, у роўнай меры зацікавіўшы і артыстаў, і гледачоў. Сёлета такіх святочных сорпрызаў было больш, чым калі. Пазначыліся і пэўныя тэндэнцыі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Тэатр Іенадзя Гладкова “Тэрыторыя мюзікла” падрыхтаваў святочнае музычнае застолле “Аліўе-мі-з-ік-шоу”, паказавшы яго акруат 31 снежня. Даведаўшыся, што ў праграме ажно 35 нумароў, а працягласць дзеі на два аддзеленыя складзе тры гадзіны, вырашыла ў антракце ціхенька пасунуцца дадому. Але першае аддзяленне праляцела на такім пад’ёме ды ўтрымлівала столькі адметнага і нечаканага, што не застаца было немагчыма. Азірнулася — зала як была, так і засталася ашлагавай. Чым не паказчык? Дарэчы, многія прыйшлі ўсёй сям’ёй, разам з дзецьмі. І не прагадалі, бо цікава было ўсім: у праграме чаргаваліся песні з фільмаў і мультфільмаў (часам з размоўнай “нарэкай”

Талент — рэч няпростая. З аднаго боку, гэта прыватная ўласнасць канкрэтнага носьбіта, і той можа з ім рабіць, што заўгодна — хоць, як кажучы, у зямлю зарыць, хоць на рынак знесці. З іншага, інтэлектуальны патэнцыял, які па сутнасці ёсць сукупнасць талентаў пры справе дзяржаўнай важнасці — гэта нацыянальны рэсурс, такі ж, як урадлівая глеба, развітая прамысловасць, карысныя выкапні і зручнае геапалітычнае становішча, а ў экстрэмальных сітуацыях, што калі-нікалі здараюцца, мо нават і больш важны. З гэтага вынікае, што падтрымка талентаў — гэта не столькі дабрачыннасць, як правяа стратэгічнага мыслення і прагматычны разлік.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Ці трэба дапамагаць таленту?

Мым мастацтве — ён у лідарах у маштабе краіны. Ягоны стыль, ягоныя вобразы лад ужо ўспрымаюцца як кананічныя. Можна нават казаць пра школу Сустава, бо ён мае і прывільніку, і паслядоўнікаў. Тое, што ягоныя творы вабяць і эстэтаў, і людзей пасталітай культуры — не дзіва, бо Сустаў здолеў не толькі плённа скарысці найбольш выразна адлюстроўвае як сённяшні стан беларускага выяўленчага мастацтва, так і тэндэнцыі ягонага развіцця. Не ў апошнюю чаргу на выбар паўплывала ступень вядомасці маладых мастакоў па-за прафесійным асяроддзем, грамадскі розгалас іхняй творчасці. Думаю, “швіком” экспазіцыі можна лічыць рабочую мадэль манумента “Брама памяці” мемарыяльнага комплексу “Траццянец” работы Канстанціна Касцючэнка. Гэты твор паставіў маладога скульптара ў шэраг з класікамі беларускага выяўленчага мастацтва. А тое, што ў свай час творчыя палкменні Канстанціна Касцючэнка атрымалі падтрымку фонду, робіць гонар прафесіяналізму экспертаў згаданага арганізацыі, якія занятыя маніторынгам маладзёжнага мастацтва.

Бадаль, галоўная выснова ад прагляду экспазіцыі — гэта тое, што ў беларускім мастацтве даволі гарманічна сусінуюць розныя эстэтычныя канцэпцыі, розныя творчыя кірункі.

Бадаль, галоўная выснова ад прагляду экспазіцыі — гэта тое, што ў беларускім мастацтве даволі гарманічна сусінуюць розныя эстэтычныя канцэпцыі, розныя творчыя кірункі.

Работы жывапісца Вікторыі Шыдлоўскай выклікаюць у памяці вобразы рускіх класікаў Малявіна і Архіпава. Васіля Пешкуна можна лічыць праддэдушкам традыцыі беларускага аўжальнікам традыцыі беларускага тэатра Віталія Цвіркі. Ён даволі удала спалучае імпрэсіяністычныяер запрасіў яго быць захавальнікам і рэстаўратарам ягонай жывапіснай калекцыі. Калі ж мой знаёмец спытаў таго немца, чаму ён запрасіў на гэту працу менавіта яго, той адказаў, што сачыў за ім і ягонымі аднакурснікамі ад самага пачатку вучобы, і выбраў яго як лепшага. Аказалася, што немец ведаў не толькі пра творчыя здольнасці мінскіх студэнтаў, але і пра рысы характару і галоўнае — пра іх стаўленне да працы. (“А памятаеш, Юра, свайго аднакурсніка, які заняты прапускаў, а потым піпавыя даведкі ад урача прыносіў? А памятаеш, як ты з летняй практыкі прывёз работ утрыя больш, чым трэба было паводле задання? Вось я цябе і выбраў...”)

Я чамусьці думаю, каб тады існаваў прэзідэнцкі фонд падтрымкі таленавітай моладзі, мой знаёмец не шукаў бы долі ў Германіі... Таленту дапамагаць трэба!

Скульптар Максім Пятруль працуе з формай, якая ўжо не рэалістычная, але яшчэ і не цалкам абстрактная.

Работы Арыёма Мядведзева — гэта філасафічныя навелы на тэмы вечных ісцін. Праўда, мастаку часам у названым рэчышчы, на маю думку, не стае перакананасці.

Што да мастацтва джартаўіўна-прыкладнага, дык тут назіраецца тэндэнцыя выяўлення праз немудрагелістую выяву думкі касмічнай глыбіні і касмічнай жа неакрэсленасці. Мне асабіста муляюць вока англамоўнага назвы лацінскімі літарамі пад творами айчынных мастакоў. Тым болей што англійскія словы за рэдкім выключэннем маюць беларускія адпаведнікі. Дарэчы, гэта з’ява мае распаўсюд не толькі ў ДПМ, пра якое ідзе гаворка ў кантэксце дадзенай экспазіцыі, але і ў іншых відах мастацтва. Ды і не толькі мастацтва выяўленчага. Мяркую, што за падобнай гульніёй у замежнасць стаіць і ўласцівае моладзі жаданне хоць як вылучыцца і падкрэпіць сваю выключнасць, і яшчэ недастатковае ўсведамленне каштоўнасці ўласнай культурнай традыцыі. Павага да сваіх каранёў прыходзіць з жыццёвым і творчым досведам.

У Беларусі добрая мастацкая школа. Выхаванцы нашай акадэміі працуюць па ўсім свеце. Я маю знаёмца, які пасля заканчэння Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута (так за савецкім часам называлася Акадэмія мастацтваў) доўгі час працаваў у Германіі. Багаты калекцыянер запрасіў яго быць захавальнікам і рэстаўратарам ягонай жывапіснай калекцыі. Калі ж мой знаёмец спытаў таго немца, чаму ён запрасіў на гэту працу менавіта яго, той адказаў, што сачыў за ім і ягонымі аднакурснікамі ад самага пачатку вучобы, і выбраў яго як лепшага. Аказалася, што немец ведаў не толькі пра творчыя здольнасці мінскіх студэнтаў, але і пра рысы характару і галоўнае — пра іх стаўленне да працы. (“А памятаеш, Юра, свайго аднакурсніка, які заняты прапускаў, а потым піпавыя даведкі ад урача прыносіў? А памятаеш, як ты з летняй практыкі прывёз работ утрыя больш, чым трэба было паводле задання? Вось я цябе і выбраў...”)

Я чамусьці думаю, каб тады існаваў прэзідэнцкі фонд падтрымкі таленавітай моладзі, мой знаёмец не шукаў бы долі ў Германіі... Таленту дапамагаць трэба!

Скульптар Максім Пятруль працуе з формай, якая ўжо не рэалістычная, але яшчэ і не цалкам абстрактная.

Art-блог / Мастыхін

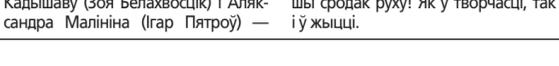
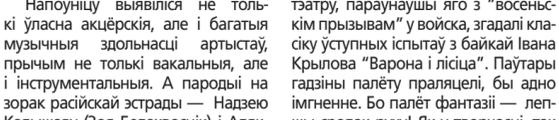
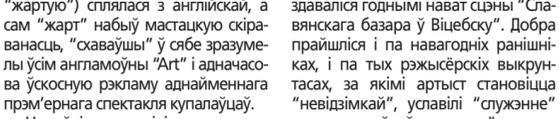
Алесь Савіцкі. “Ранішняе кава”.

Аліна Нардўка. “Архіва да спектакля “Рыцарэ”.

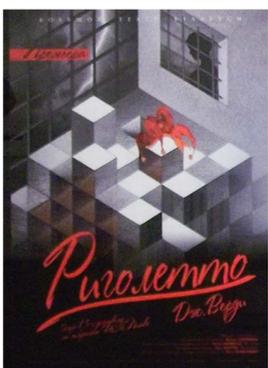
Валерыя Праслава. “Архіва”.

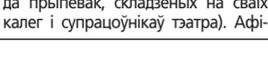
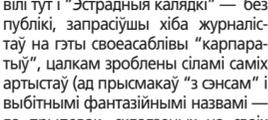
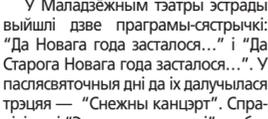
Калерына Семечка. “Плод” і “Птушка” з серыі “Рысы жаночасці”.

Калерына Семечка. “Плод” і “Птушка” з серыі “Рысы жаночасці”.

Аліна Нардўка. “Архіва да спектакля “Рыцарэ”.

Канцэпцыя факта

Год культуры стаў працягам Года моладзі, які прынёс некалькі яркавых падзей у галіне выяўленчага мастацтва — той жа “Восенскі салон з “Белгазпрамбанкам”. А можа, у Год культуры тое, што “маўчала” летась, пакажа сябе ў 2016-м, і новыя зоркі зазвоняць на арт-небасхіле?.. Распачаліся творчыя 366 дзён у Нацыянальным гістарычным музеі выставай “Таленты Беларусі” да 20-годдзя дзейнасці спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі.

працэсу ў нашай краіне. Зараз многія з тых, чыя работы прадстаўлены, працуюць выкладчыкамі ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Гімназіі-каледжы мастацтваў імя Івана Ахрэмычыка і перадаюць свае веды вучням.

Што ўласна да выставы, адразу хочацца адзначыць: многія з гэтых работ жывапісцаў, скульптараў, дызайнераў, графікаў аматары мастацтва ведаюць па шматлікіх ранейшых выставах. Мо таму “Таленты Беларусі” не маюць, скажам так, пэўнай куратарскай канцэпцыі, апроч як канстатацыя вартага ўвагі факта: ёсць у нашай краіне канкрэтныя таленавітыя маладыя майстры, і ў экспазіцыі прадстаўлена панарама таго, што падтрымліваецца фондам.

Напрыклад, Імя Алесі Скарабагатай ведаюць бадай усе. Назаві тая, хто жыве за межамі Беларусі. Нагадаю, Алеся яшчэ студэнткай атрымавала. А першая ступень да гэтага поспеху, казалі на вернісажы, — падтрымка бацькоў і зацікаўленасць выкладчыкаў. Балазе як толькі вучань паступае ў ВНУ ці каледж, ягоны творчы шлях у нейкай ступені вызначае кіраўнік. Ну і, канешне, маюць значэнне абставіны. І каб шанцавала! Таму выстава “Таленты Беларусі” — не толькі вынік дзейнасці творцы (колькасць персаналаў выстаў, узаагарод і гэтак далей), але і сулёт складанай у сэнсе ўзаемаадноснай і светаўспрымання сістэмы “выкладчык — студэнт”, а таксама варункаў культурнага

партрэты, а таксама нацюрморты ў атачэнні вершаў Максіміліяна Валюшына, Афанасія Фета, Мікеланджэла Буанароці...)

Не сплуху, калі скажу, што ў нашай краіне ёсць графічны рыцар — Раман Сустаў. Ягоныя афарты ў тэхніках траўленага штрыху і сухой іглы (у экспазіцыі “Талентаў...” чатыры работы Рамана) вылучаюцца вастрынёй вобразаў, гатычнасцю, а спалучэнне гісторыі і будучыні, рыцарскага і касмічнага надае творам выразнасць формаў і, у нейкай ступені, сюррэалістычны характар. Сёння творы папулярны ў Японіі, Германіі, ЗША...

З усіх скульптур хочацца вылучыць “Сувязь”. Лайма Мірончык з’яднала паловы жанчыны і мужчыны ў адну танклявую фігуру. І невыпадкова тое, што твор зроблены са зварнога металу. Каханне ўсё ж такі — гэта нешта цёлае, непаздзельнае. Нават спалучнае ў адно-адзінае.

Наведвальнік вернісажу не абміналі нестандартныя работы Кацярыны Шымановіч. Яна, мяркую, упэўнена рушыць у кірунку еўрапейскіх тэндэнцыяў, дзе гаюльня складнікі — запамінальныя вобразы (мо і не зусім зразумелыя) і сучасныя тэхналогіі. На жаль, не ўсе прысутныя зварталі ўвагу на маленькія творы Анастасі Люцко “Крумкач” і “Касатка”. А яны (прыгледзьцеся) — эфектныя і сапраўды сучасныя: некалькі маэкоў на шкле — дынамічныя вобразы. Прыцягвае ўвагу керамічная плітка — “Аўтапартрэт” Таццяны Карпачовай. Каб гледачы не было сумна, Таццяна дала да мінімалістычнага чорна-белага аўтапартрэта рыбу і некалькі (для раўнавагі і настрою, відаць) каляр’овых акцэнтаў — жоўтыя плямак і сіні трохкутнік. Што можа сказаць? Незвычайна!

Галоўнае, каб засталіся нашы таленты, падтрыманыя ў тым ліку і дзяржавай, у Беларусі дабца на карысць яе мастацтва. Некаторыя, атрымаўшы адукацыю ў нас, з’езджаюць, а “раскручваюцца” там, вядома, наведваюцца раз-пораз на радзіму, у тым ліку і з творчым даробкам. Але... іншымі. Сваімі, але са сваімі “але”.

Вольга РОПАТ, студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ

Папайненне ў смежавым "цэху"

Пісьме “Аліўе-мі-з-ік-шоу” — Юрыя Акімавіч ПРАКОПІЧ

Імпрывізацыйныя міні-сцэны. Не адгукнуцца было немагчыма!

Спраўды, песні здабляюцца не толькі падтанцоўкай (балет — адзін з гаюльняў здабыткаў тэатра), але і, здаецца, нейкай сужэтай ліній, што ўласціва кіпамам. Звярнуўшыся да рэпертуару Веркі Сярдзючкі, Юрген Ермалковіч паўстаў капальніцкім, тэмперанічным Зінаідай Фурор. Вольга Змурышчык выйшла ў атачэнні суцэльнага “лалечнага” прадстаўлення, якое забяспечылі артысты комік-шоу-гурта “Доктор Ю.М.О.Р.”. Андрэй Кунец, якога многія запамінілі па дзіцячым “Еўрабачанні-2006”, ператварыўся ў палахлівага Саветніка казачнага Агенцтва па ажыццяўленні згубленых навагодніх жаданняў (ну чаму яго не запрашаюць зняцца ў камедыі — толькі таму, што ён яшчэ вучыцца ва Універсітэце культуры і мастацтваў?). Упрыгожылі праграму і некалькі адметных дзіцячых нумароў — Нацыянальнага цэнтра музычнага мастацтва імя Уладзіміра Мулявіна, шоу-тэатра “Хвілінка”, майстарні эстраднага вакалу пад кіраўніцтвам Вольгі Вронскай. Атмасферу святковага “кактэйлю” дапоўнілі яркія сцэнічныя стroy, роставыя лляці Снега-вісы, прапаюнавоў іх канкрэтным выканаўцам. Бывае, штосьці прыдатнае ўжо ёсць у нашых салістаў, але заўсёды імкнуса пашырыць не толь-

іх звыклія амплуа. Да кожнага нумара робіцца харэаграфія, часам далучаюцца мімы”.

Спраўды, песні здабляюцца не толькі падтанцоўкай (балет — адзін з гаюльняў здабыткаў тэатра), але і, здаецца, нейкай сужэтай ліній, што ўласціва кіпамам. Звярнуўшыся да рэпертуару Веркі Сярдзючкі, Юрген Ермалковіч паўстаў капальніцкім, тэмперанічным Зінаідай Фурор. Вольга Змурышчык выйшла ў атачэнні суцэльнага “лалечнага” прадстаўлення, якое забяспечылі артысты комік-шоу-гурта “Доктор Ю.М.О.Р.”. Андрэй Кунец, якога многія запамінілі па дзіцячым “Еўрабачанні-2006”, ператварыўся ў палахлівага Саветніка казачнага Агенцтва па ажыццяўленні згубленых навагодніх жаданняў (ну чаму яго не запрашаюць зняцца ў камедыі — толькі таму, што ён яшчэ вучыцца ва Універсітэце культуры і мастацтваў?). Упрыгожылі праграму і некалькі адметных дзіцячых нумароў — Нацыянальнага цэнтра музычнага мастацтва імя Уладзіміра Мулявіна, шоу-тэатра “Хвілінка”, майстарні эстраднага вакалу пад кіраўніцтвам Вольгі Вронскай. Атмасферу святковага “кактэйлю” дапоўнілі яркія сцэнічныя стroy, роставыя лляці Снега-вісы, прапаюнавоў іх канкрэтным выканаўцам. Бывае, штосьці прыдатнае ўжо ёсць у нашых салістаў, але заўсёды імкнуса пашырыць не толь-

цыйнай ж частка, як і водзіцца пры завяршэнні календарнага года, складалася з “раздачы сланоў” — уручэння ўзнагарод.

Рэжысёр Марыя Трацячкова падкрэслівае, што, рыхтуючы тэматычныя вечары кіштату “Да Старога Новага года засталася...” і “Да Старога Новага года засталася...”.

У Маладзёжным тэатры эстрады выйшлі дзве праграмы-сястрычкі: “Да Новага года засталася...” і “Да Старога Новага года засталася...”.

У папайненне ў смежавым “цэху” — без публікі, справасіўшы хіба журналісты ўступныя іспытны з байкі Івана прычым не толькі вакальныя, але і інструментальныя. А пародыі на зорак расійскай эстрады — Надзею Кадышаву (Зоя Белавосцік) і Аляксандра Малініна (Ігар Пятроў) —

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

...Менавіта дзякуючы намаганням дырэктара гэтай арганізацыі не так даўно для наведвальнікаў адкрылася Музей-сядзіба Мікалая Неўрава. Сёння гэты музейна-турыстычны комплекс мае назву "Мікалаеўскія пруды". Апрача музейнай экспазіцыі там размешчана гасцініца, рэстаран. Словам, уся неабходная інфраструктура маецца. Невыпадкава менавіта "Мікалаеўскія пруды" дзеляцца сваімі наведвальнікамі з раённым музеем, а не адварот. Па словах Дзмітрыя Шаўкоўскага, масава турфірмы суды турыстаў пакуль не прывозяць. Што зрабіць, каб змяніць сітуацыю? Вядома, стварыць свой "апетытны" прадукт, арыентаваны на сучаснага турыста. Пакуль жа ці не адзіны інтэрактыў — музейна-педагагічныя заняткі, у межах якіх праходзіць гульня-падарожжа "Гэта мой край" і знаёмства з драўлянымі музычнымі інструментамі.

З іншага боку, што можна зрабіць "апетытным", калі ўжо некалькі гадоў сродкі на папаўненне калекцыі не выдаткоўваюцца? А таму новыя выставы праводзяцца пераважна дзякуючы ці то прыватным калекцыянерам, ці то прадметам з Магілёўскага абласнога музея, ці то праз абменныя праекты з музеймі раёнаў-суседзяў.

Выснова наша — досыць стандартная, бо не першы раз яе робім, аналізуючы дзейнасць раённых музеяў. Па нашым меркаванні, павінны яны быць у першую чаргу брэндавымі. Вось які брэнд, скажам, у Круглага і Круглянскага раёна? Падкова. Скульптурная выява яе з'явілася нядаўна ля тутэйшага РДК. А што мы ведаем пра падкову? Чаму менавіта яна сімвал шчасця, якой яна бывае і чаму знікла звычка вешаць яе на дзвярах на ўдачу? Не пачулі мы ў Круглым адказаў на гэтыя пытанні, як не пачулі і змястоўнай калекцыі падковы. Гэты брэнд, мяркуюем, яшчэ раскручваць ды раскручваць.

(Не)лірычнае адступленне
Кастуся Антановіча

Неаднаразова даводзілася разважаць пра турыстычныя перспектывы помнікаў архе-

алогіі. З аднаго боку, кожнае такое месца захоўвае памяць пра тысячагадовую гісторыю. З іншага — схавана слямі глебы, і адной шылдай з надпісам "Ахоўваецца дзяржавай" турыста не прывабіць. Зрабіць дэманстрацыю археалагічных артэфактаў, як гэта зроблена ў Тураве і Брэсце? Але гэта неверагодна дорага. А вось рабіць імправізаваныя стаянкі першабытнага чалавека з адлюстраваннем ягонага побыту, ежы пад сілу нават музейшчыкам. Вядома, з адной агаворкай — зацікаўленым музейшчыкам. А стаянкі першабытнага чалавека ў Круглянскім раёне багата. І што немалаважна, маніторынг за імі

такі — не патрэбны. У адваротным выпадку пры няўхільным павелічэнні пазабюджэтных аб'ёмаў у храмах кнігі будуць змушаны займацца адно толькі камерцыяй, а папулярызацыя чытання аўтаматычна пярэйдзе ў лік другасных, то бок неабавязковых функцый. А храм і камерцыя — неспалучальныя. Выснова наступная: любая праява бібліятэчнага абслугоўвання павінна быць звернутай да шанавання кнігі. Памер бібліятэчнай пазабюджэтка, звязанай з "пракатам" камп'ютарных магчымасцяў, варта звязаць з набыццём паперы і фарбы для прынтараў. Не больш, не менш. Таму план аказання паслуг (асаб-

Журналісцкі аўтатур газеты "Культура"

Што можна зрабіць

Адна з залаў музея і яго навуковы супрацоўнік Дзмітрый Шаўкоўскі.

адбываецца рэгулярны. Мо варта ў гэтым выпадку аб'яднаць намаганні сфер адукацыі і культуры?

"Купі майку, чытач!"

Перад тым, як перайсці да круглянскай бібліятэчнай канкрэтыкі, давайце паразважаем, ці патрэбны бібліятэкам план па аказанні платных паслуг. Такі план, што бібліятэкары там-сям змушаны прадаваць памідорную расаду ці хатнія кветкі. Здарова логіка падказвае, што менавіта

ліва для дзіцячых устаноў) павінен быць, як нам падаецца, фіксаваным. Гэта ў марах. А на практыцы...

У райбібліятэцы мы наведалі кабінет камп'ютарных тэхналогій. Дарэчы, больш нідзе такі не сустракалі. Дый займаюцца тут справай для нас незвычайнай. Сярод іншых клопатаў загадчык аддзела Алеся Гальпа і аператар Юлія Касачова робяць на майках адбіткі самых розных карцінак і з поспехам прадаюць іх кліентам-чытачам. Вось дык разваротліваць! Але паступова высветлілі,

што карцінкі тыя не маюць дачынення ні да мовы, ні да літаратуры. Зразумела, гэта камерцыя ўзнікла не ад добрага жыцця, а ад немалого пазабюджэтнага плана. Сітуацыя, на наш погляд, была б больш выйгрышной, каб на майках былі адлюстраванні, звязаныя з нашымі пісьменнікамі і іх творамі. Уявіце выяву, скажам, Уладзіміра Караткевіча і надпіс "Быў. Ёсць. Буду". Аднак чаго няма, таго няма. Будзем думаць, сітуацыя — часовая. Паўторымся, любая праява бібліятэчнага абслугоўвання павінна

прапагандаваць кнігу. І культура, як мы лічым, абавязана даваць спажыву не тое, што ён хоча, а тое, што яму трэба. Інакш ад безгустоўя не пазбавіцца.

Вось гэта піяр...

Але ўсё вышэйвыкладзенае зусім не азначае, што бібліятэкарскі крэатыў — аднабок, "мачны". Ёсць тут і іншыя, не менш цікавыя праекты. Скажам, ад аўтастанцыі рэгулярна адпраўляецца аўтобус "Круглае — Талачын", праходзіць ці не праз увес

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Орша / Бібліятэка Янкі Сіпакова

21 студзеня ў Цэнтральнай бібліятэцы імя Аляксандра Пушкіна ў Оршы прайшла літаратурна-музычная гасцеўня "Я голас ваш...", прысвечаная 80-годдзю з дня нараджэння пісьменніка, заслужанага дзеяча культуры Рэспублікі Беларусь, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР імя Янкі Купалы, нашага земляка Янкі Сіпакова.

Ушанаваць яго памяць прыехалі пісьменнікі з Мінска: галоўны рэдактар часопіса "Гаспадыня" Зіновій Прыгодзіч і галоўны дырэктар Дырэкцыі міжнароднага вяшчання Беларускага радыё Навум Гальпяровіч. На мерапрыемстве прысутнічала пляменніца Івана Данілавіча, завуч Зубрэвіцкай сярэдняй школы Тамара Шачанок, якая шмат цікавага расказала пра свае стасункі з дзядзькам, пра яго добрыя характары.

Былы дырэктар Аршанскай ЦБС Ганна Самарукава распавяла, як узнікла ідэя стварэння чытальнай залы "Бібліятэка Янкі Сіпакова", як адбывалася перадача кніг з уласнай бібліятэкі Сіпакова ў ЦБ імя Аляксандра Пушкіна. Дарэчы, на сённяшні дзень у чытальнай зале "Бібліятэка Янкі Сіпакова" налічваецца 5 268 экзэмпляраў кніг, перададзеных самім Іванам Данілавічам, а палова яго смерці — жонкай і сынам.

Мерапрыемства праводзілі маладыя супрацоўніцы ЦБ імя Аляксандра Пушкіна Таццяна Калтунова і Алена Давідовіч.

Наш кар.

Мінск / Мастак, педагог, дызайнер

Летась 26 жніўня, за паўгода да 70-годдзя, абарвалася жыццё мастака, педагога, дызайнера Лідзіі Ліхадзед. У яе майстэрні — незавершаны алоўкавы накід, недапісаны нацюрморт, недаробленая лялька... Сышоў вельмі светлы,

таленавіты чалавек, галоўным у жыцці якога была творчасць.

Шмат гадоў Лідзія Яфімаўна выкладала ў Дзіцячай мастацкай школе № 1 Мінска, у іншых установах пачатковай мастацкай адукацыі. Многія з яе вучняў знайшлі сябе ў мастацтве: сталі мастакамі, архітэктарамі, дызайнерамі. Усе з удзячнасцю згадваюць яе заняткі. Не дзіва, бо Лідзія Ліхадзед была цудоўным жывапісцам.

Маляванне стала сэнсам яе жыцця яшчэ ў дзяцінстве. Спачатку была ДШМ, потым — Адэскае мастацкае вучылішча імя Мітрафана Грэкава. Менавіта тут пачаў фарміравацца асаблівы жывапісны почырк будучага майстра. Мастацкую адукацыю Лідзія Ліхадзед працягнула на аддзяленні інтэр'ера ў Беларускай дзяржаўнай тэатральна-мастацкай інстытуце.

Лідзія Ліхадзед уваходзіла ў творчае аб'яднанне "Верасень" Саюза мастакоў Беларусі, брала ўдзел у выставах, займалася кніжнай графікай. Асаблівае колеравае бачанне — вось што га-

Падчас працы гасцеўні, прысвечанай Янку Сіпакову.

лоўнае ў яе творчасці. Улюбёны жанр — нацюрморт.

Пейзажы мастака таксама ствараюць адметны настрой. Адзін з самых вядомых — "Лютаская трэль" — перадае прадчуванне вясны. Пасля доўгіх зімовых месяцаў неба раптам становіцца высокім і глыбокім, ярка свеціць сонейка і ягоныя промні граюць на снезе чарчунымі фарбамі. Такім жа сонечным ды аптымістычным чалавекам была Лідзія Яфімаўна. Такой і застаецца ў сэрцах родных, блізкіх, калег.

Мар'яна і Юлія ЗЕЛЯНЫЯ

Мінск / Натхняў Сымон-музыка

Летас усе прыхільнікі творчасці Якуба Коласа адзначалі 90-гадовы юбілей паэмы "Сымон-музыка". Самы загадкавы твор Коласа, глыбінны сэнс мастацкіх вобразаў якога, сцвярджаюць даследчыкі, да нашых дзён яшчэ не поўнасцю раскрыты. "Беларускай моладзі сваю паэму прысвячаю", — напісаў аўтар. І сімвалічна,

Вольга Цалавальнік і Вікторыя Падальк.

Наталля Аніковіч з "дэбютнай" сукенкай.

"апетытным"?

Пачытаць у аўтобусе "Круглае — Талачын", або Бібліятэчныя праекты, "майкі" і не толькі

Плошча перад РДК.

райцэнтр і мінае па маршруце райбібліятэку. Вось на гэтым адмежку круглянскія бібліятэкары з кнігамі едуць разам з пасажырамі і наладжваюць прадуманую імпрэзу па прапагандзе і мовы, і літаратуры. Аўтобус пачынае чытаць. Такі "ваяўнічы" піяр не можа не дзейнічаць: бібліятэка становіцца больш папулярнай. Дырэктар ЦБС Тамара Кавалеўская пастаралася нас пераканаць, што цікавых праектаў шмат і на сяле, што занадта мала вясковых бібліятэк у раёне мы наведлі. Да прыкладу, прагучала

інфармацыя пра тое, што ў Ракушаўскай бібліятэцы дзейнічае фарміраванне "Залаты ўзрост", дзе працуюць з пенсіянерамі, у Шапялевіцкай установе краязнаўчы праект рэалізуецца не толькі тэарэтычна, але і практычна, падчас традыцыйных турпаходаў, а ёсць бібліятэкі, дзе чытачы кантактуюць з бібліятэкарамі пры дапамозе электроннай пошты. Прагрэс! Пра такое мы таксама нідзе не чулі... А ў дзіцячай бібліятэцы пазнаёмліліся з прыгажунямі: загадчыкам Вольгай Цалавальнік

і бібліятэкарамі Вікторыяй Падальк. Яны распавялі пра тое, што кніжныя мерапрыемствы тут — рэгулярныя і шматлюдныя. А маленькі чытач, што гартаў тым часам часопіс, з гатоўнасцю папазіраваў перад фотааб'ектывам...

І ўсё ж мы застаемся пры сваім. Метадычная дапамога сельскім установам з боку кіраўніцтва ЦБС павінна быць больш прадметнай і выніковай. Тады, мы ўпэўнены, і на вёсцы ў Круглянскім раёне можна будзе ўбачыць штосьці падобнае на аўтобус, які чытае.

(Не)лірычнае адступленне Яўгена Рагіна

Чым яшчэ можна прывабіць чытача? Асобай бібліятэкара! У Ветцы, калі працаваў слесарам на бавоўнапрадзільнай фабрыцы, пазнаёміўся з яе галоўным інжынерам, які меў неймаверную хатнюю бібліятэку (там нават поўны збор энцыклапедыі Бракагауза і Эфрона быў, пра фантастыку я ўжо і не кажу). Дзядзька Міша праранаваў мне ў яе "запіска". Так я і стаў што-

тыднёвым наведвальнікам гэтага дома, дзе кожная сценка была кніжным стэлажом. Мой новы сябар уразіў мяне не толькі дасканалым веданнем марак вугля, сталі, класіфікатара яхтаў і парод коней ды сабак. Ён, не выпускаючы з рук "ЛіМ" і "Літаратурку", ссунуўшы акулары на край носа, чытаў мне бліскучыя лекцыі пра творчасць Ядвігіна Ш, Генрыха Бёля і Навума Каржавіна. Гэтыя ўспаміны грэюць мяне і па сёння. І як шкада, што дзядзька Міша раней пайшоў з жыцця. Свет стаў не такім цікавым.

Шлях да рамяства

Раённы дом рамястваў у Круглым месціца ў адным будынку з РДК і бібліятэкамі. Гэты гмах 1976 года ўзвядзення ўражае як знешнім выглядам, так і ўнутраным начынем. Нядаўна тут прайшоў рамонт. Новае аблічча набылі ў РДК абрадавая і метадычная залы, глядзельная атрымала сучаснае асвятленне. Дырэктар РДК Сняжана Гарбачова пахвалілася, што ва ўстанове абнавіліся сцэнічныя касцюмы і апаратура, у тым ліку і ў студыі гуказапісу. Пагадзіцеся, гэта немалаважна па сённяшнім часе.

А вось дырэктара РДК Наталлю Аніковіч заспелі за перездам. Ад яе і даведаліся пра прычыны такога рашэння. Як аказалася, дзякуючы гэтаму павялічыліся плошчы ўстановы, а ўмовы працы сталі больш камфортнымі. Усяго ва ўстанове апроч дырэктара працуюць два метадысты і адзін кіраўнік філіяла РДР у сельскай мясцовасці. А пераймаюць майстэрства на сённяшні дзень 36 дзяцей. Скажам шчыра, не вельмі багата. У той жа час нават дарослым ёсць тут чаму навучыцца. Для іх арганізаваны платныя майстар-класы роспісу па тканіне.

Па словах Наталлі Аніковіч, у раёне каля 40 чалавек грунтоўна займаюцца традыцыйнымі рамяствамі. І самы вядомы з іх — чалавек-брэнд Аляксандр Харкевіч. Больш за тое, у раёне маецца нематэрыяльная культурная каштоўнасць нацыянальнага маштабу — тэхналогія вырабу драўляных музычных інструментаў менавіта таго самага Харке-

віча. Іншая справа, што з-за стану здароўя вучняў у яго няма. Тым не менш ён заўсёды прадстаўляе раён на буйных тэматычных мерапрыемствах, супрацоўнічае з народным ансамблем "Вераснянка", ягоныя творы прадстаўлены ў раённым музеі, а пакрокавая тэхніка вырабу музычных інструментаў зафіксавана на відэа. Справа за малым — арганізаваць працэс навучання дзяцей славаўтай тэхналогіі. Як што, яшчэ ёсць магчымасць распытаць пра тэма-сію таямніцы ў самага стваральніка тэхналогіі.

А пакуль РДР займаецца распрацоўкай і вырабам уласных тэматычных сувеніраў, якія робяцца да кожнага раённага мерапрыемства. У тым ліку розныя варыяцыі на тэму падковаў. Займаюцца у доме рамястваў пераважна тэкстылем — ткацтвам, вышыўкай, пляценнем паясоў. Працуюць часцей за ўсё пад заказ, таму ў гандлёвыя сеткі на продаж трапляе няшмат прац майстроў.

З тым жа раённым музеем толькі пачынаецца супрацоўніцтва. Вось толькі ці знойдуць тыя сувеніры гарантаванага пакупніка, бо ў Круглянскім РДР перакананы, што рукачынны выраб не можа быць танным.

Агульнае (не)лірычнае завяршэнне

Нам спадабалася стаўленне райцэнтраўскіх работнікаў культуры да выканання сваіх абавязкаў. Больш яркімі, натуральна, выглядаюць бібліятэкары, у якіх могуць павучыцца супрацоўнікі многіх раённых бібліятэк краіны. Маюць не кепскія перспектывы на развіццё і астатнія раённыя ўстановы культуры — варта ў сённяшніх эканамічных варунках не згубіць аптымізму і мэтанакіраванасці, а самае галоўнае, спецыялістаў.

K

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура"

звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо на электронны адрас kultura@tut.by!

Работы Лідаі Лікадзе.

Падчас уручэння дыпламаў у Музеі Якуба Коласа.

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

што юбілей выдатнага творца прыпаў на правядзенне Года моладзі.

Але паэма знайшла свой шлях да чытачоў самых розных узростаў. На працягу года Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеем Якуба Коласа былі падрыхтаваны шматлікія мерапрыемствы да юбілею "Сымона-музыкі", створана цікавая выстава "То не музыка — натхненне", якая дэманстравалася не толькі ў нашай краіне, але ў філіяле Музея горада Санкт-Пецярбурга — музеі-кватэры Аляксандра Блока. Заклучным акордам стала правядзенне напрыканцы года сумеснымі намаганнямі музея і Саюза пісьменнікаў Беларусі конкурсу творчых работ "...і, здавалася, жывое нешта йшло ад гэтых струн...".

Ён праходзіў з 4 лістапада 2015 года па 4 студзеня 2016 года. На адрас арганізатараў прыйшлі дзясяткі работ з розных рэгіёнаў Беларусі, у якіх удзельнікі разважалі пра лёс галоўнага героя творца "Сымон-музыка", пра месца сапраўднага кахання ў XXI стагоддзі і дзяліліся сваімі

ўражаннямі ад паэмы. Творы ацэньваліся па ўзроставых катэгорыях у трох асноўных намінацыях: "Конкурс выяўленчага мастацтва", "Літаратурны конкурс", "Музычны конкурс". У склад журы ўваходзілі вядомыя беларускія паэты, мастакі і дзеячы культуры.

Уразіла актыўнасць удзельнікаў — работы адсылалі звычайнай поштай, на электронную скрыню музея, а таксама прыносілі непасрэдна ва ўстанову. У роўнай ступені ўдзельнічалі і дзеці, і дарослыя з розных куткоў Беларусі: з Віцебшчыны, Гомельшчыны, Брэсцкай і Гродзенскай абласцей. Шмат удзельнікаў і пераможцаў было з радзімы Якуба Коласа — Шашкоўскай дзіцячай школы мастацтваў, ад выхаванцаў студыі "Раніца", "Сюзор'е", "Крокі".

Конкурсныя работы вызначаліся жанравай разнастайнасцю. Былі малюнкi гуашу, акварэлю, алёўкам, пано са скуру, шкла, бісеру, выпальванне па дрэве... Дыпламы першай ступені шасцігадовым удзельніцам конкурсу ў намінацыі "Выяўленчае мастацтва" — Соф'і Гарошка

(Мінская школа № 196) і Валерыі Клімка (Шашкоўская дзіцячая школа мастацтваў). Гран-пры ад арганізатараў атрымала сямігадовая Дар'я Каланчук (Мінскі раён, аграгарадок "Атоліна"). Спецыяльныя прызы ў намінацыі "Музычнае мастацтва" — рэчыцкі гурт "Дыялектыка душы" і настаўніца Калінкавіцкай дзіцячай школы мастацтваў Ірэна Даўлетбаева. Уразіў вянок санетаў, выкананы па ўсіх канонах жанра настаўніцай Старагабскага вучэбна-педагагічнага комплексу Мядзельскага раёна Аленай Босай. Знайшлося месца і нарысам, эсэ, замалёўкам з жыцця...

21 студзеня ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адбылася ўрачыстая цырымонія падвядзення конкурсных вынікаў.

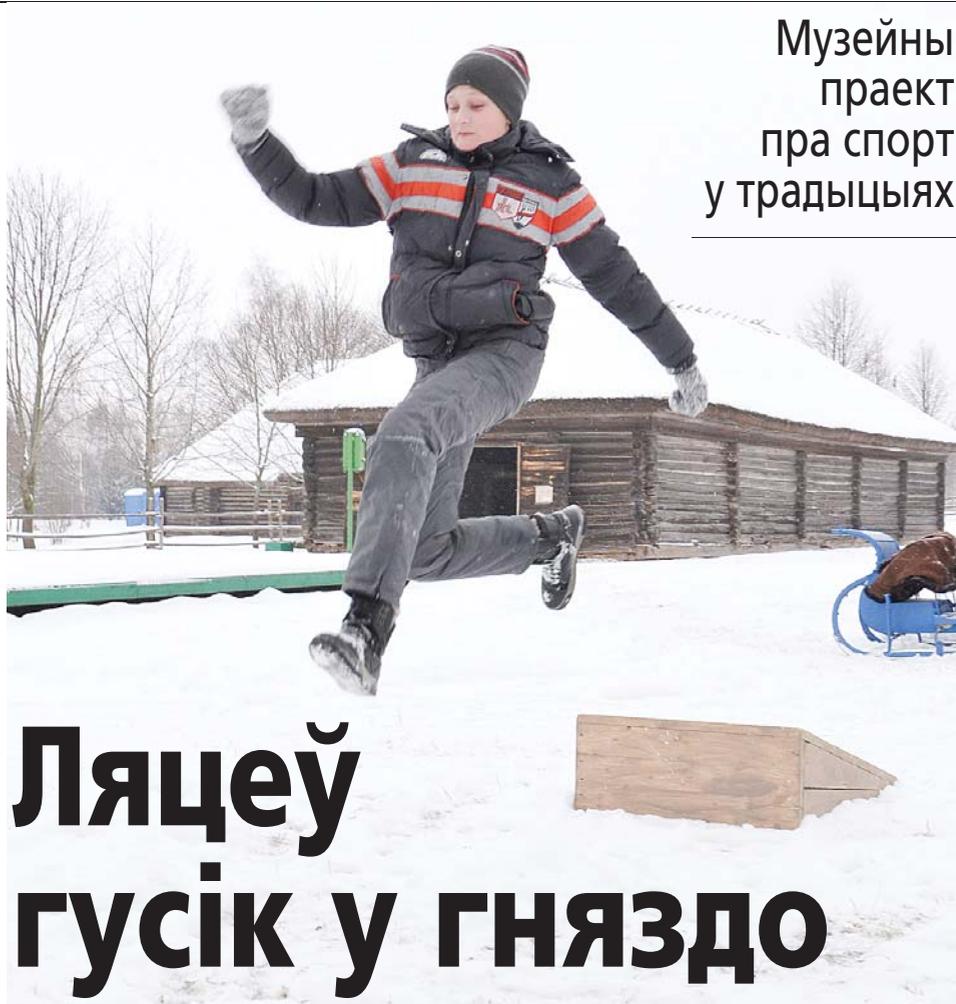
Ірына КАЗЛОВІЧ, вядучы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

Чакаем вашых тэлефанаванняў з цікавымі навінамі па нумары +375 17 334-57-23!

Сучасная Беларусь вядомая сваімі спартыўнымі дасягненнямі. А ці было месца для праяўлення фізічных здольнасцей людзей у нашай традыцыйнай народнай культуры? Гэ-таму прысвячалася свята "Спорт, гульні і забавы ў беларускай вёсцы" ў Беларускам дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту.

Большасць сучасных зімовых спартыўных гульняў мае карані ў народных забавах і аналагі ў іншых краінах. Дарэчы, многія з іх знайшлі адлюстраванне на палотнах "мужыцкага" галандскага мастака XVI стагоддзя Пітэра Брэйгеля Старога — на іх прысутнічае і кёрлінг, і гульня, падобная да хакея, і катанне на каньках ды санках... І калі звестак, датычных кёрлінгу, на Беларусі няма, то ўсе астатнія зімовыя забавы, паказаныя Брэйгелем, у тым ці іншым выглядзе практыкаваліся і на нашых землях.

Лыжы выкарыстоўваліся раней у вясковым асяродку паляўнічымі, а канькі заставаліся гарадской забавай. А падчас мерапрыемства можна было ўбачыць традыцыйныя зімовыя забавы, напрыклад, даволі пашыраную на вёсцы гульню гусік — гэта далёкі родзіч хакея. Гралі ў гусіка на лёдзе ці добра ўтрамбаным снезе. Кожны з гульцоў меў кіёк, раздвоены на адным канцы, і невялічкі прадмет, звычайна драўляную плашку ці кавалак лёду, — гусік. Крэслілася круглая

Падчас свята ў музеі. / Фота Марыны ВАРАБЕЎ

Ляцеў гусік у гняздо

пляцоўка, па перыметры якой кожны гулец у адвольным месцы выкопваў сабе ямку — "гняздо". Першы ўдзельнік выходзіў на цэнтр пляцоўкі, клаў свайго "гусіка" і вяртаўся да "гнязда". Там ён тры разы грукаў кійком па лёдзе. Пасля трэцяга ўдару ўсе гульцы са сваіх месцаў скіроўваліся да цэнтру пляцоўкі з мэтай загнаць кійком гусіка ў "гняздо". Як толькі ў некага тое атрымлівалася, свайго гусіка выстаўляў наступны гулец, і гульня працягвалася. Перамагаў той, хто

загнаў больш гусікаў у сваё "гняздо".

Значнае месца сярод зімовых гульняў і забаваў займалі тыя, мэтаі якіх было паказаць мужчынскую моц. Больш за тое, некаторыя з іх маюць глыбокія карані, і раней, хутчэй за ўсё, уваходзілі ў сістэму ваеннага выхавання. Удзельнікі знаходзілі ці рабілі снежную гару, яе схілы залівалі вадой, пасля дзямліліся на 2 каманды: адна гару абараняла, другая — штурмавала. Па сутнасці, тут у гульнёвай форме адпрацоўваецца тактыка штурму

ды абароны сярэднявечнага ўмацавання.

Беларусы маюць сваю нацыянальную барацьбу — быркі. Існавала шмат розных варыянтаў: недзе супернікі браліся пад пахі, недзе за паясы, недзе "накрыж" — адна рука на плячо, іншая на тулава, але энс быў той самы — паваліць суперніка на зямлю. Яшчэ адна зімовая гульня з элементамі барацьбы — пабелка. Ляпіўся вялікі снежны шар, усе ўдзельнікі браліся за рукі і становіліся вакол яго. Мэта — не расчэпляючы рук

"пабяліць" суседа, то бок наштурхнуць яго на ком, каб на адзенні засталіся сляды ад снегу. Пабелены чалавек выбываў з гульні. Калі заставаліся два апошнія гульцы, яны становіліся адзін насупраць іншага абапал снежнага кома, браліся за рукі і імкнуліся ўсцягнуць адзін аднаго на шар. Гулялі зімой і ў перацягванні каната: між камандамі будаваўся снежны мур, а перамагала тая каманда, якая здолела нацягнуць супернікаў на яго.

Як і цяпер, вялікую папулярнасць сярод зімовых забав мела гульня ў снежкі. Прычым існавала вялікая колькасць разнастайных гульняў на трапнасць. Так, у верабейках галоўнай мэтай было выбіць снежкамі ўсе прадметы — "верабейкі" з пляцоўкі. Карона — своеасаблівы сімбіёз снежкаў з бейсболам. Робіцца снегавік, якому на галаву кладзецца карона (любы невялікі прадмет). На адлегласці 10 крокаў ад снегавіка ў некалькіх месцах робяцца пляцоўкі з загадзя падрыхтаванымі снежкамі. Мэта — збіць снежкамі карону. Першы ўдзельнік кідае сняжок і бяжыць да наступнай пляцоўкі. Другі ўдзельнік мусіць паспець кінуць сняжок за той час, пакуль першы бяжыць. Трэці — пакуль бяжыць другі і гэтак далей. Перамагае той, хто сабе карону. Ва ўсіх гэтых гульнях маглі паўдзельнічаць госці музея.

Падчас свята наведвальнікі змаглі ўпершыню ўбачыць унікальную экспазіцыю спартыўнага двара вясковага народнага вучылішча. Справа ў тым, што ў апошняй чвэрці XIX стагоддзя ў народных вучылішчах

пачалі ўводзіцца заняткі гімнастыкай для фізічнага выхавання навучэнцаў. Лічылася, што гімнастычныя практыкаванні садзейнічалі развіццю ў дзяцей спрыту, мужнасці, загартоўвалі імунітэт і, нарэшце, падрыхтоўвалі да ваеннай службы. Заняткі праводзіліся ў двары школы і былі падзелены на страявыя і вольныя практыкаванні, практыкаванні з рухомымі і нерухомымі прыладамі (нахільная лесвіца, бярвяно, паралельныя брусы, прыстасаваны для скачкоў у вышыню, у шырыню і глыбіню, трапеццыя). Па праграме, зацверджанай міністрам народнай асветы, для ніжэйшых навучальных устаноў рэкамендавалася праводзіць заняткі ў пазакласны час не менш за тры гадзіны на тыдзень. Магчыма было праводзіць заняткі на вялікім перапынку ці падчас урока для актывацыі ўвагі дзяцей. Калі ў школах адсутнічала пляцоўка для заняткаў, іх маглі праводзіць на свежым паветры на пустцы, лужку або пад дахам гумна. На двары школы былі паказаны спартыўныя прылады, вырабленыя па старых чарцяжах.

На музейным свяце ўсе ахвотныя змаглі пакатацца вярхом на кані, што лічыцца вельмі карысным для здароўя, а таксама на саннях, што вельмі ўздывае настрой. У зімовы дзень удалося пачаставацца гарачым узварам — традыцыйным напоем, звараным з сухафруктаў і зёлак з мёдам.

**Аляксей ДРУПАЎ,
Ігар ІВАНОЎ,
супрацоўнікі музея**

Меркаванне:
запрашаем да дыскусіі

Інтэрнэт прынята называць то сусветным павуціннем, то сусветным сметнікам. Зрэшты, успрыняцце залежыць ад карыстальніка. Асабліва мне бліжэй вызначэнне "павуцінне". Але ці адпавядае яму беларуская тэатральная вэб-прастора? Не ставячы за мэту аналіз усяго тэматычнага кантэнту, звярну ўвагу на рэсурсы, якія трапляюць у маё поле зроку.

Беларуская тэатральная інтэрнэт-прастора нагадвае глухі дачны пасёлак у перыяд міжсезоння. Гаспадары лецішчаў з'яўляюцца ў сваіх уладаннях стабільна рэдка.

Часопіс

Вось, напрыклад, інтэрнэт-часопіс "Pensne" (лагатып нагадвае растыражыраванае аблічча Канстанціна Станіслаўскага). Відавочна, гэты сайт задумваўся як трыбуна для маладых журналістаў, крытыкаў і будучых тэатразнаўцаў. Тут ёсць раздзелы "Рэцэнзія", "Інтэрв'ю", у "Бібліятэцы" размешчаны п'есы сучасных беларускіх аўтараў, а ў "Тэорыі" можна азнаёміцца з аналітыкай пастановак, драматургіі або з разборам асобных роляў. Па стылі выкладання гэтыя тэксты нагадваюць студэнцкія працы або тэксты аўтараў-пачаткоўцаў, якія толькі шукаюць свой стыль. Мяркуючы па датах матэрыялаў, часопіс абнаўляецца рэдка. Складваецца ўражанне, што

самыя яркія тэатральныя падзеі апошніх трох гадоў прайшлі міма аўтараў. Ці такая спецыяльнасць, як "тэатразнаўца", паступова вымірае, а заяўленыя аўтары сайта (а гэта — 17 чалавек) пераарыентавалі свае чалавечыя і прафесійныя інтарэсы?.. У любым выпадку, ідэя стварэння праекта падобнага кірунку заслугоўвае "лайку". Але ці з'явіцца на "трыбуне" новыя "прамоўцы" з арыгінальнымі тэатральнымі нататкамі?

Партал

Яшчэ адзін інтэрнэт-партал — "Тэатральная Беларусь". Назва красамоўная, змест меню сайта таксама — раздзелы "СМІ пра тэатр", "Блогі", "Думкі". Тут выкладзена інфармацыя аб усіх тэатрах краіны, ёсць раздзелы, звязаныя з тэатральнымі фестывалямі, што праходзяць у Беларусі. Гэты інтэрнэт-партал, у першую чаргу, быў разлічаны на актыўнасць карыстальнікаў, якія могуць пакідаць тут свае нататкі, каментарыі, навіны. Не выключнаеца і ўдзел саміх відовішчых устаноў, напрыклад, кіраўнікоў літаратурна-драматычных частак, якія маглі б даваць анонсы спектакляў сваіх тэатраў. Апошняга, на жаль, не адбылося. Адзін з інфармацыйных складнікаў сайта, як мне падаецца, — гэта сучасны тэатр, яго прэм'еры і падзеі, звязаныя з пошукам актуальнай тэатральнай мовы. Абнаўляецца партал па меры з'яўлення гэтых падзей. Апошняе і, магчыма, не бяспрэчнае па змесце абнаўленне "Тэатральная Беларусь" — рэ-

Стабільна рэдка

"Тэатранэт": глухі дачны пасёлак у перыяд міжсезоння

ітынг самых значных спектакляў 2014 года, у тым ліку замежных, паказаных падчас фестывалю, а таксама Топ-10 лепшых беларускіх спектакляў, складзеныя куратарамі партала Аленай Мальчэўскай і Аляксеем Стрэльнікавым на аснове апытання тэатразнаўцаў, крытыкаў, журналістаў... Камусьці вынікі могуць нават падацца альтэрнатывай папярэдняй Нацыянальнай тэатральнай прэміі...

Форум

У спісе форумаў talks.by у раздзеле "Мастацтва і культура" ёсць галіна беларускіх тэатралаў. Адна з найбольш рэйтынгавых тэм — "Тэатральны форум Беларусі". Некалі гэтая пляцоўка была тэатральнай "мекай" і Гайд-паркам адначасова, сумяшчаючы ў сабе рысы і функцыі віртуальнага інфармацыйна-палемічнага клуба. Але гэты перыяд сышоў у мінулае, актыўнасць форуму рэзка знізілася, хіба самы лянотны кіраўнік не паклапаціўся пра афіцыйны сайт свайго тэатра, а ўжо пра сацыяльную сетку з іх тэатральнымі супольнасцямі, што значна паскараюць узаема сувязь "тэатр-гледцаў", і казаць не варта. Словам, інфармацыя стала больш даступнай, таму патрэба ў дадатковых "пастаўшчыках" або "пая-

рэднікаў" (менавіта такія "ролі" выконвалі заўсёды і мадэратары форуму) адпала аўтаматычна. Тым не менш, мне здаецца, гадоў праз дзесяць змест тэм на форумах, гэты "вох рорупі", можа стаць прадметам вывучэння для даследчыкаў гісторыі тэатра.

Блогі

Падобная карціна назіраецца і ў супольнасці by-theatre, якая знаходзіцца ў "Жывым Часопісе". Энтузіязм мадэратараў вычарпаўся, і супольнасць фактычна спыніла сваё існаванне. Урэшце, актыўнасць вэб-карыстальнікаў, якія вядуць свае дзённікі і пішуць пра тэатр, — вельмі нізкая. Таму айчынай тэатральнай блогасферы, лічы, і не існуе. І калі хто-небудзь з карыстальнікаў размяшчае ў сваім блогу пост аб прагледжаным спектаклі, гэтую нататку варта ўносіць у "чырвоную кнігу" айчынай тэатральнай блогасферы. Было б фантастыкай выказаць спадзяванне, што тэатразнаўцы, чые імёны на слыху, завядуць блогі і пачнуць дзяліцца з чытачамі сваімі

Будзем на сувязі

Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

ўражаннямі. Мяркую, што ў іх на гэта няма вольнага часу.

Зноў пра часопіс

Любая справа жыве дзякуючы энтузіязму. Таму жадаю, каб не давалося займаць гэтай якасці і камандзе, якая робіць інтэрнэт-часопіс "Культпрасвет" — некамерцыйнае падраздзяленне тэатральна-канцэртнага агенцтва. У іх асаблівы погляд на асвятленне працэсу (дарэчы, не толькі тэатральнага і не толькі айчыннага, не толькі ў дзяржаўных, але і ў прыватных трупях), і гэты часопіс арганічна дапаўняе нешматлікія друкаваныя СМІ. Можна па-рознаму ставіцца да якасці матэрыялаў, што публікуюцца ў Сеціве, але на дадзены момант гэта адзінае актыўнае і жыццядзейнае інтэрнэт-выданне, аналагаў і канкурэнтаў якому няма. Як доўга будзе жыць "Культпрасвет"? Тут прасочваецца прама залежнасць ад камерцыйнага поспеху тэатральна-канцэртнага агенцтва і ад жадання падтрымліваць сваё альтруістычнае пачынанне. Прынамсі, пакуль мая стужка навінаў культуры папаўняецца і з крыніц згаданага рэсурсу амаль штодня. Лічу, што падобных праектаў павінна быць значна больш. Гэтак жа, як і людзей, якія думаюць, разважаюць, пішуць і неабыяка ставяцца да тэатра. Толькі адкуль іх узяць і як выгадаваць?

**Алег ЧЭЧАНЕЎ,
акцёр, рэжысёр**

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Што на продаж?

Тым не менш, у большасці выпадкаў сродкі ў сферу прыцягваюцца за кошт мерапрыемстваў, набліжаных да бібліятэчнай справы. Публічныя бібліятэкі ЗША цягам апошніх 10 гадоў сталі актыўна распрадаваць свае калекцыі друкаваных кніг, часопісаў, кампакт-дыскаў, відэа-, магнітафонных запісаў і кружэлак. Гэта звязана і з аб'ёмам дарэнняў усіх гэтых фарматаў з боку карыстальнікаў. (Чаму здзіўляцца, калі ў ЗША зачыніліся многія кнігарні!) Такія распродажы папаўняюць скарбніцу асобнай рэгіянальнай сеткі ўстаноў у сярэднім на 50 тысяч долараў у год. У дзень распродажу з самай раніцы вакол бібліятэкі — чарга з пакупнікоў, ахвотных набыць выданне па зніжаным кошце. Некаторыя бібліятэкі на пастаяннай аснове ствараюць невялікія стацыянарныя крамкі для продажу такіх тавараў. На што ідуць атрыманыя сродкі? Найперш на рознага кшталту бібліятэчныя праграмы — кінасеансы, шоу марыянэтак, кулінарныя класы...

Незвычайны спосаб зарабіць

У адной з амерыканскіх публічных бібліятэк (а гэты раздзел амаль цалкам пра іх досвед) з'явілася бясплатная двухслойная туалетная папера з рэкламай, надрукаванай соевай фарбай. Усё проста: ахвотнікі плацяць за аб'яву, а бібліятэка дзякуючы незвычайнаму носьбіту аб'яў зарабляе ў год каля 70 тысяч долараў. Незалежная публічная бібліятэка Уорхама штогод прыцягвае спонсарскія сродкі пад турнір па міні-гольфе, лункі для якога ўсталёўваюць паміж... кніжных паліц. Мясцовы бізнес з ахвотай пастаўляе для імпрэзы інвентар з уласнай сімволікай. У публічнай бібліятэцы Франкліна валанцёры ладзяць распродаж патрыманага (у добрым стане) дзіцячага і падлеткавага адзення ды аксесуараў (з папярэдняй рэгістрацыяй на сайце ўстаноў як прадавец ці пакупнік). Карысць для бібліятэкі — частка выручкі ад продажаў

У бальных сукенках — у кніжніцу.

Мяснік у бібліятэцы

Як выжываюць кніжніцы за мяжой у сітуацыі "нечытання"

Заняткі фітнэсам у бібліятэцы.

і магчымаць дарыць непрададзеныя рэчы сямейным цэнтрам. У актавай зале публічнай бібліятэкі графства Юніан цягам тыдня прадаюць крыху панашаныя сукенкі для выпускных баляў, а таксама вясельныя строі і аксесуары. Дырэктар кніжніцы Карэн Коул падзялілася з прэсай меркаваннем, што збіраецца і надалей праводзіць такія продажы: бацькі гатовы прыносіць уборы дачок і надалей, а некаторыя сукенкі дорацца або прадаюцца бібліятэцы па вельмі нізкай цане!

Сацыяльны падтэкст

Праўда, многія бібліятэкі нічога не зарабляюць у час уласных жа акцый, з'яўляючы-

ся толькі пляцоўкамі для атрымання-перадачы тавараў. Так, дзевяць амерыканскіх "публічак" акругі Лакавана ўдзельнічаюць у месячніку "Выключна джынсавы студзень" для збору ўжо ўжыванага адзення для пацыентаў мясцовага шпіталю — людзей з рознымі псіхічнымі захворваннямі. Для прыёму рэчаў на абанементах усталяваны маркіраваныя пластыкавыя кантэйнеры. У горадзе Базальт кніжніца ў дадатак да друкаваных выданняў на рукі выдае і... насенне. Удзельнікі эксперымента вырошчваюць з яго гародніну і садавіну, а з ураджаю вяртаюць насенне ў бібліятэку для іншых аматараў садаводства. Дырэктар біблі-

ятэкі Барбара Мільнар кажа, што "ўдзел у працэсе ператварэння насення ў плод вельмі карысны для фарміравання псіхікі дзяцей і падлеткаў, якім неабходна пераклучыць увагу з гаджэтаў на жывую прыроду". Вопыт Базальта пераняў яшчэ тузін устаноў. А больш за сорок амерыканскіх бібліятэк сталі ўдзельнікамі праграм "Зрабі сам" і "Прастора для дэталей". Кліенты гэтых бібліятэк могуць узяць у часовае карыстанне інструменты з інструкцыямі для хатніх і іншых работ. Некаторыя ўстановы прапануюць арандаваць тэлескопы, музычныя інструменты, маніторы для ўліку спажывання электраэнергіі, пілы і адбойныя малаткі. А жыхары каліфарнійскага Анахайма могуць разлічваць на дзве бясплатныя энергазберагальныя лямпачкі цягам года ў сямі аддзяленнях мясцовай публічнай бібліятэкі. Для гэтага ім неабходна ўсяго толькі прад'явіць пасведчанне асобы з фатаграфіяй і рахункі за камунальныя паслугі.

Жыхары Корнуэла рэгіструюць у "публіцы" нараджэнні, шлюбы і смерці, у некаторых населеных пунктах маюцца пункты паліцэйскай справаздачнасці (там карыстальнікі могуць, скажам, заявіць аб страчаных рэчах або пазнаёміцца з заканадаўствам — лічы, наш Публічны цэнтр прававой інфармацыі).

Алена КАПЫТОК, вядучы метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Івана Каладзева

Заканчэнне артыкула

чытайце ў адным з наступных нумароў.

"Электронная прымерачная"

Паралелі

РАСІЯ

Андрэй ПАПОЎ, вядучы навуковы супрацоўнік Калінінградскага абласнога гісторыка-мастацкага музея, наведваў Беларусь падчас "Каласавінаў-2016". А літаральна днямі стала вядома, што з калінінградскай устаноў падпісаў мемарандум аб супрацоўніцтве аічынны Нацыянальны гістарычны музей. З гэтай нагоды — колькі слоў пра досвед расійскага музея ў сферы новых музейных тэхналогій.

Тачскрыны vs. падзенне наведвання

— Не абмінула калінінградскіх музейшчыкаў, асабліва прадстаўнікоў муніцыпальных устаноў, праблема нізкай наведвальнасці. Турыстычныя плыні ў вобласць апошнім часам значна зменшыліся. Мае калегі шукаюць спосабы пераадолення сітуацыі. Абласнаму цэнтру ў гэтым плане прасцей: у буйным горадзе дастаткова школ, з якімі можна супрацоўнічаць. У нас ёсць, хай яшчэ неафіцыйна аформленая, дамоўленасць пра тое, каб кожны клас абавязкова наведваў нашы залы. І мы прыдумляем для паралеляў максімальна розныя праграмы, каб школьнік, пабываюшы ў нас летась, праз год пачуў новае.

Імкнёмся выкарыстоўваць магчымасці электронных сродкаў. Прынамсі, актыўна развіваем уласную старонку ў Сеціве: ілюстрацыйны матэрыял, работа з рэкламай, заўсёды на онлайн-сувязі прэс-служба, фарміруюцца дайджэсты навін на калямузейную тэматыку. Гэта прыцягвае вэб-чытачоў, уздымаючы і рэйтынг наведвання. Дарэчы, такімі намаганнямі сайт Калінінградскага абласнога гісторыка-мастацкага музея ўвайшоў у дзясятку лепшых музейных інтэрнэт-парталаў Расіі.

Найноўшыя тэхналогіі ўзбагачаюць і ўласна экспазіцыйныя магчымасці, дапамагаюць пашырыць аўдыторыю. Напрыклад, мы ўсталювалі агрэгат, які называецца "электронная прымерачная": вы падыходзіце да экрана, дзе можаце прымерыць касцюмы рознай эпохі. Атрыманы тут фотаздымак можна адразу адправіць па электроннай пошце сябрам. Тачскрыны ў музейнай прасторы выконваюць забаўляльную і адукацыйную функцыі. У вучняў карыстаюцца папулярнасцю бітвы, закладзеныя ў планшэты. Гульцы падзяляюцца на дзве арміі, скажам, Напалеона і Кутузава, і з імгэтам рэканструююць Барадзінскае сражэнне. У праграму абавязкова закладзены элементы тэсціравання, напрыклад, неабходна правільна вызначыць дату, прызначыць палкаводцаў, якія былі задзейнічаны ў пэўных кропках. Упэўнены, музею не абыйсціся без гульнявых момантаў: час патрабуе інтэрактыву!

У нашага музея ёсць пяць філіялаў. Ва ўсіх іх актыўна абнаўляюцца экспазіцыі — хочацца зрабіць іх больш сучаснымі. У асноўным будынку праводзіцца грандыёзны рамонт, рыхтуюцца новыя выставы. Напрыклад, мы адкрываем залу археалогіі, дзе маецца, умоўна кажучы, вялікая пясочніца. Там патрэбна адшукаць пэўны прадмет, ідэнтыфікаваць яго з іншымі знаходкамі. На першы погляд дзіцячыя гульні зараджаюць цікавасць да навукі.

Праблема з прыцягненнем наведвальнікаў ёсць, але яе можна вырашыць. А з іншага боку — гэта мае меркаванне — у Калінінградзе мала музеяў: чатыры абласныя і адзін муніцыпальны ў паўмільённым горадзе. Канешне, з'яўляюцца прыватныя, грамадскія музеі, але яны маленькія. Таму мы не разглядаем іх у якасці канкурэнтаў і пакуль адчуваем сябе больш-менш спакойна. Але на прыкмеце трымаем ідэю! Скажам, ёсць надзея ўключыць у музейную прастору старыя форты Кенігсберга, цытадэльныя збудаванні.

Занатавала Настасся ПАНКРАТАВА

Падрыхтоўка да інтэрв'ю з піяністам Майклам О'РУРКАМ пачалася з высвятлення, з якой мовы перакладаць — з англійскай ці французскай (музыкант даўно жыве ў Францыі). Якім жа было здзіўленне, калі высветлілася, што іншаземец нядрэнна размаўляе і па-руску. А прычынай таму...

О'Рурк з амаль нашых О'Руркаў

Музыка з ірландскім смакам

Майкл О'Рурк у Віцебску.

Маім выкладчыкам у кансерваторыі быў Марсэль К'ямпі — вучань Клода Дэбюсі.

— **Ці бывалі вы ў Беларусі раней?**

— Некалькі разоў. Упершыню — яшчэ ў часы Савецкага

Саюза, трыццаць гадоў таму. На сёння мае выступленні адбыліся ў Мінску і Гомелі, у тым ліку з Нацыянальным акадэмічным сімфанічным аркестрам пад кіраўніцтвам Аляксандра Ансімава. Таксама даваў майстар-клас у Акадэміі музыкі. У Віцебску ж я ўпершыню.

— **Ваш канцэрт мае цікавую праграму: "Музыка ночы" — гэта нацюрны, калыханка, "Месяцовая саната"... Як узнікла такая ідэя?**

— Справа ў тым, што я перайграў усе нацюрны Шапэна, Джона Філда. Ён, дарэчы, таксама ірландзец, а яшчэ аказаў сур'ёзны ўплыў на польскага генія. У мяне ёсць запісы ўсіх гэтых нацюрнаў. Але захачелася больш шырока ахапіць дадзены кірунак, адкрыць для сябе і слухача розную "музыку ночы". Так з'явіўся гэты

канцэрт, дзе — калыханка Шапэна, твор з "Начнога Гаспара", тры начныя п'есы Шумана...

— **На адкрыцці фестывалю Дзмітрый Салярцінскі распавёў, што ў вашых продкаў сувязі з Беларуссю і Расіяй...**

— Мы з жонкай нават у галерэі герояў у Эрмітажы бачылі партрэт генерала О'Рурка. (Музыкант паказаў зробленую там фатаграфію: са старадаўняга партрэта глядзіць самавіты і бравы военачальнік. — І. Ш.). Гэта вялікі гонар! Граф О'Рурк за свае заслугі атрымаў узнагароды рускага цара. Што да Беларусі, то побач з Навагрудкам майму продку былі падораны землі, і сям'я імі валодала да пачатку Другой Сусветнай вайны... Наогул О'Руркі вядомыя не толькі ў Ірландыі, але ў Францыі, Канадзе...

Канцэрт Майкла О'Рурка сабраў поўную залу. Піяніста, аднаго з найвыдатных у свеце, публіка ацаніла па вартасці і апладзіравала бездакорнай ігры. Музыка, на шчасце, не патрабуе перакладу.

Ірына ШАГАЛЕЕВА Віцебск

Хочацца падзяліцца ўражаннямі пра час, калі давялося на працягу некалькіх дзён працаваць побач з народнымі артыстамі СССР Георгіем Юматавым. Ваеннаслужачыя часткі 04147 аказвалі дапамогу ў здымках фільма. А сама справа нашага жыцця павінна была ўвасобіцца ў стужцы, якая здымалася ў 1984 годзе ў Мінскім вучэбным цэнтры.

(Заканчэнне. Пачатак у № 3.)

Пра традыцыі акцёраў

Адзін эпизод. У першы здымачны дзень трэба па традыцыі “пусціць шапку па кругу” — абмыць пачатак здымак. Звярнуліся да мяне. Здымаю папаху, даю намесніку дырэктара фільма. Ён бярэ, але, убачыўшы дакорлівы погляд Юматава, вяртае і просіць шапку прасцейшую. Далі салдацкую вушанку. Намеснік дырэктара пачынае абыходзіць акцёраў па кругу. У шапку паляцелі купюры па 5, 10 рублёў. Юматаў пакаў 50 рублёў. Я таксама дастаў партманэ, але пачуў уладны голас Георгія Аляксандравіча: — 3 ваенных не браць!

Затым адправілі ганца ў краму ў Калодзішчы. А ўжо праз паўгадзіны ў палатцы-грымёрцы ў абстаноўцы, набліжанай да “баявой”, былі пад бравыя воклічы акцёраў выпіты па 100 грамаў. Некаторыя афіцэры запытальна паглядзілі на мяне, але сцвярдальнага жэсту не ўбачылі, і ўсё зразумелі. На вучэннях ці службе — “ні-ні”.

Часта пра вядомых акцёраў кажуць, што яны на здымках злоўжываюць. За некалькі здымачных дзён на палігоне і ў гатэлі “Мінск” я ніколі не бачыў, каб Георгій Аляксандравіч ужываў. Толькі часам мог дазволіць пляшачку чэшскага піва. Ды і іншыя акцёры, акрамя першага здымачнага дня, таксама не былі за тым заўважаны.

Абстаноўка на здымках была сяброўская, творчая. Асабліва ў коле беларускіх акцёраў. А гэта — Леанід Белазаровіч (далей ён з’ехаў у Маскву, працаваў над сваім фільмам “Белья адзенні”), Іван Мацкевіч (знаёмы гледачам па шматлікіх фільмах, зараз працуе ў Горкаўскім тэатры), Аляксандр Аржылоўскі (неяк у пачатку 1990-х я сустрэў яго на стаянцы таксі, павітаўся, сказаўшы, што таксуе, бо работы на студыі няма).

Мае афіцэры звярнуліся з просьбай расставіць тэхніку на палігоне, каб здымкі пачаліся крыху раней. Дзеля чаго раніцай, да прыезду акцёраў і здымачнай групы наша тактычная група была расставлена загадзя, — прычым паводле Баявога статута сушапутных войск. Раніцай наступнага дня ў нас усё гатова. Прыязджае група, устанавілі апаратуру. Аператар просіць мяне паглядзець у аб’ектыў кінакамеры: замест танкаў, БТР бачу паўтара танка. Аказваецца, тэхніку патрэбна ставіць усутыч — тады карцінка глядзіцца. Аператар Марк Асяпян трымаецца за галаву і кажа, што на перастаноўку пойдзе шмат часу.

Усіх супакойваю і па радыёстанцыі даю каманду на

перастаноўку тэхнікі, а на мяжу перахода ў атаку загадваю рухацца на скарочаных інтэрвалах, дыстанцыях. Такім чынам, перасоўка заняла лічаныя хвіліны. Усе задаволены і адразу пачалі здымаць.

Тым не менш, паважаныя гледачы, калі ў кіно бачыце баявую тэхніку ў баявых парадках “усутыч” — не верце. У сапраўдным баі страты будуць вялікія.

Пад канец здымак ваеннаслужачыя сталі задаваць пытанні датычна часу выхаду фільма на экран. Мяне гэта не асабліва цікавіла, бо здымкі — з’ява часовая, а армей-

гарбату, але ўжо без масквічоў, якія тэрмінова з’ехалі ў Крым. А вось беларускія акцёры далі маленькі імпрывізаваны канцэрт. Асабліва цудоўна спяваў песні і граў на гітары Леанід Белазаровіч.

Яшчэ пра адзін выпадак. Па маёй просьбе Георгій Юматаў пагадзіўся сустрэцца з камандзірам корпуса генералам Чумаковым. Не пераапрануўшыся, у форме генерала арміі Юматаў (і я побач з ім) выехалі ў штаб корпуса. У прыёмнай камандзіра нас сустрэў ад’ютант, прыняў у Юматава шынель і павесіў на вешалку. Затым усе зайшлі ў

Падчас сустрэчы з беларускімі акцёрамі. 1984 г.

Кастынг Юматава

Кадр з фільма “Апошні парад”: аўтар — першы злева ў другім шэрагу, Георгій Юматаў — на першым плане.

Як пад Мінскам здымаўся фільм “Апошні парад”

скія справа, служба — гэта прафесія. Але ўсё ж запытаўся ў Паўла Любімава пра гэта. Высветлілася, што з Беларусі група з’язджае ў Крым і там працягне здымаць сцэны ўдзелу героя фільма ў баях за паўвостраў. Магчыма, у Крыме мне давялося б паўдзельнічаць у здымках гэтай стужкі, каб у 1976 годзе, пасля заканчэння акадэміі, з’ехаў служыць у Феадосію, але я паехаў служыць на радзіму.

Напрыканцы здымак ад удзельнікаў і кіраўніцтва фільма паступіла прапанова арганізаваць сустрэчу акцёраў з гледачамі — ваеннаслужачымі і членамі іх сямей. У салдацкім клубе сабралі тых, хто жадаў сустрэцца з акцёрамі. Зала была поўная, сыпаліся пытанні да рэжысёра і да акцёраў. Асабліва стараліся жанчыны.

Было зададзена Юматаву і такое пытанне:

— Георгій Аляксандравіч, а якія ў вас зносіны з Ланавым?

І калі Юматаў адказаў, што “з Васем мы сябруем”, зала ўзарвалася апладысмантамі.

Пасля сустрэчы быў паказаны фільм “Афіцэры”.

Пасля дэманстрацыі фільма акцёраў запрасілі на

кабінет камандзіра корпуса. Размова цягнулася з паўгадзіны. Юматаў ад усёй кінастудыі “Масфільм” падзякаваў генералу за добрую работу на здымках усіх ваеннаслужачых. Калі выйшлі з кабінета, у прыёмным пакоі ўбачылі такую карціну. Каля люстэрка ў шынялі генерала пазіраваў малады афіцэр, які быў выкліканы на гутарку да генерала Чумакова.

Юматаў: — Што, падабаецца?

Лейтэнант: — Так!

Юматаў: — Можна, даць панасіць?

Лейтэнант (без ценю збянтэжана): — Так, на тры дні.

Юматаў: — А навошта так надоўга?

Лейтэнант: — За гэты час я сяброў вызначу і ворагаў накірую!

Усе рассмяяліся. А генерал Чумакоў сказаў:

— Не ведаў, што ў корпусе служыць 22-гадовы генерал арміі.

Усе засмяяліся. Юматаў паціснуў лейтэнанту руку і сказаў, папляскаўшы па плячы:

— Малайчына!

Здымачная група з’ехала ў Крым. Уся наша тактычная група цёпла развіталася з прадстаўнікамі кінастудыі

“Масфільм” і “Беларусьфільм”. Абмяняліся аўтографамі, сувенірамі і вярнуліся да выканання службовых абавязкаў. Удзел у фільме паступова стаў адыходзіць на другі план, забывацца. Але праз некалькі месяцаў, калі я праязджаў па праспекце, побач з кінатэатрам “Кастрычнік” звярнуў увагу на кінаафішу. Там быў партрэт Юматава-Князева і назва фільма.

“Другі раз у Крыме”

У той жа дзень да мяне падышоў афіцэр-разведчык і спытаўся, ці быў я на прэм’еры. Адказаў, што не, бо знаходзіўся на палігоне “Эльба” ў Казахстане. Аказалася, што ўдзельнікам здымак кінастудыі “Беларусьфільм” уручала запрашальнікі на прэм’еру фільма. А наш фільм перайменавалі “Другі раз у Крыме”.

Потым былі тэлефанаваны ад Белазаровіча, Мацкевіча — яны пашкадавалі, што мяне не было на прэм’еры. Я іх запэўніў, што абавязкова пагледжу стужку.

Завітаў да генерала Гайдуга і запытаўся дазволу з’ездзіць у кінатэатр.

— Абавязкова, — адказаў генерал, а то кіношнікі правяду абарвалы пытаннем “А дзе наш палкоўнік?”. Было вельмі прыемна такое чуць, разумець, што ў нейкай ступені стаў далучаны да чароўнай сілы мастацтва кіно.

І вось я з сям’ёй у зале кінатэатра “Кастрычнік”. У рассяяным тумане на экране праступаюць абрысы будынку, на даху якога шмат антэн. Пазнаю наш КП на палігоне. Каля ўвахода ахова: сур’ёзная, з аўтаматамі. Гэта нашы разведчыкі. Пад’язджаюць машыны, выходзяць старэйшыя афіцэры. Пазнаю акцёраў Мацкевіча, Аржылоўскага і іншых. Групуюцца каля малайцаватага генерала-маёра. Гэта Леанід Белазаровіч. Прыгажун!

Спынілася вялікая да бляску адмытая штабная машына. Узнікла паўза. З’явіўся на экране надпіс: “Другі раз у Крыму”. У галоўнай ролі — Георгій Юматаў.

Дзверца машыны адчынілася. З’явіўся ад’ютант (афіцэр разведбатальёна), а за ім сам “небажыхар” генерал Князеў у суправаджэнні палкоўніка — прадстаўніка генштаба... І тут у зале пачуўся дзіцячы вокліч: “Мама, мама, глядзі — наш тата”. У зале заапладзіравалі. Гэта мая пяцігадовая дачка Юля пазнала мяне. Акрамя маіх родных у зале былі і іншыя сем’і. Хачу падкрэсліць, што ў савецкі час калектыўнае наведванне кінатэатраў было вельмі модным і ўвогуле сяброўства сем’ямі было прынята. Іх аб’ядноўвала кіно...

Як я разумею словы адной беларускай журналісткі, якая сказала: “...Любіць артыста — гэта не толькі скалынаць плячоўку апладысмантамі і крыкамі “Брава” і прымушаць сцэну пахнуць кветкамі, вялікай колькасцю букетаў. Любіць артыста — гэта ў першую чаргу паважаць яго”.

Міхаіл ЧЫГІР, палкоўнік у адстаўцы

Што да сямейнага жыцця Валодзі і Святланы — дык не ведаю, ці трэба пра тое казаць... Не, усё ж скажу некалькі слоў, бо жыццё і каханне гэтай пары заўсёды былі непарывуна звязаны з арганізацыйнай і творчай работай ансамбля “Песняры”, у якім Святлана Аляксандраўна шмат гадоў з’яўлялася памочніцай яго кіраўніка. Як бы ні складаліся іхнія ўзаемаадносіны, што б там ні адбывалася ў іх доме, — гэта было іх выключна сямейнай справай, і нікому з журналістаў ці іншым выпадковым людзям не дазволена было туды саваць свой нос. Так што некаторыя журналісты дарэмна крыўдзіліся на яе за тое, што яна не давала ім інтэрв’ю на конт, скажам, гісторыі свайго асабістага жыцця ці адносінаў з мужам. Бывала, што наогул не пускала на парог сваёй кватэры нахабных пісак.

Барыс КРЭПАК

Адно я ведаю цвёрда: ён кахаў яе, і яна кахала яго — кахала па-свойму: размашыста, палка, прагна, эгаістычна, можа, неўраўнаважана (хаця якая павінна быць “ураўнаважанасць” у любові?). Урэшце, дзеля Валодзі яна ахвяравала сваёй кар’ерай кінаактрысы, якая, мяркуючы па шматсерыйным тэлефільме Васіля Ардынскага “Блуканне па пакутах” (роля Кацярыны Дзмітрыеўны Булавінай-Смакоўнікавай-Рошчынай), пачынала удаля складвацца. І сёння яна годна ўзначальвае Музей Уладзіміра Мулявіна пры Белдзяржфілармоніі, у справу стварэння якога ўклала шмат сіл, энергіі і любові.

І яшчэ. Мне здаецца, Святлана яшчэ пры жыцці мужа ведала яго сапраўдную, шчырую каштоўнасць, і, як тыгрыца абараняе свайго тыграня ад нягоды, яна імкнулася абараніць Уладзіміра, часам з нейкім пераборам (ну і што?), ад умяшання знешніх нядобрых сіл.

Памятаю, аднойчы студзенскай ранічкай 1996 года, на наступны дзень пасля смерці Валодзевай сястры Наташы, мы ўдвух (Мулявін — за рулём “Волгі”) ехалі на Чыжоўскія могілкі, дзе пахаваны яго старэйшы брат Валеры, што трагічна загінуў у Ялце 14 ліпеня 1973 года. Знайшлі помнік з барэльефным адлюстраваннем нябожчыка. Я звярнуў увагу Валодзі на тое, што дата смерці на помніку памылковая: напісана, што Валеры Мулявін памёр 15 ліпеня 1974 года. Для Валодзі гэта таксама было нечакана: мабыць, архітэктар штосьці набытаў, вырашылі мы. Але пакуль было не да таго. Агледзець месца вакол помніка, дзе можна было б побач пахаваць Наташу. Але суседнія надмагільныя стэлы так шчыльна былі размешчаны паміж сабой, што ніякага свабоднага месца для нябожчыцы не знайшлося. І па маёй прапанове — іншага варыянт у не было — мы скіраваліся на Паўночныя могілкі.

У няспешных размовах у час язды Валодзя сказаў: “Хочаш, я табе прачытаю дзве аўтабіяграфічныя страфы Ясеніна, якія... пра мяне?” Я здзівіўся, але адказаў: ну, што за пытанне — канешне, хачу. І Мулявін працягваў: *Какой скандал! Какой большой скандал! Я очутился в узком промежутке. Ведь я мог дать Не то, что дал, Что мне давалось ради шутки. Гитара милая, звени, звени! Сыграй, цыганка, что-нибудь такое,*

Чтоб я забыл отравленные дни, Не знавшие ни ласки, ни покоя...

Так, зразумела, я ведаў гэтыя пранізлівыя радкі з “Русы ухадзяей”. Але што я мог сказаць Валодзе? Дык ён і не чакаў адказу. Да самых могілак ён не сказаў больш ні слова... Пра што тады думаў?..

Сяргей Ясенін не адпускаў Мулявіна і пазней. Так, незадоўга да трагічнай аўтакатастрофы ён у сябе дома, у цішыні, нечакана напеў Людміле Крушынскай фрагмент яшчэ не скончанай ім мелодыі на тэкст самай драматычнай пазмы-рэквіема Сяргея Ясеніна “Чорны чалавек”: *Друг мой, друг мой, / Я очень и очень болен. / Сам не знаю, откуда взялась эта боль. / То ли ветер свистит / Над пустым и безлюдным полем, / То ль, как рошу в сентябрь, / Осыпает мозги алкоголь...* Чаму раптам “Чорны чалавек”, гэты “протскверный гость”, выплюхнуў Ясеніным за паўтара месяца да сваёй смерці? На ўсхваляванае пытанне Людмілы “Чаму?” Мулявін не адказаў: толькі сумна пакрыціў галавою. Мо, штосьці прадчуваў? Калі Людміла расказала мне пра гэта, я згадаў тую самую “Русы ухадзяю”, якую цытаваў Валодзя па дарозе на могілкі.

...Тады ў адміністрацыі Паўночных могілак праблем з месцам пахавання Наташы не ўзнікла: аўтарытэт заўсёды пазнавальнага Мулявіна быў высокім і ў гэтых колах. Начальнік службы, парушаючы інструкцыю, нават без адпаведных дакументаў аформіў як трэба ўсё для пахавання сястры Валодзі. На зваротнай дарозе мы заскочылі ў прадуючую краму, узялі дзве пляшкі гарэлкі, мінералку, два дзясяткі яек, хлеб і нейкія кансервы. Нармальнай ежы там не было, а шукаць штосьці ў іншым месцы не мелі часу. І паехалі да Валодзі дамоў, на вуліцу Леаніда Бяды, 13, дзе і гутарылі на кухні да паўночы, закусваючы яечняй і рыбнымі “далікатэсамі”. Святлана адсутнічала: калі не памыляюся, яна на адзін дзень у сувязі з пахаваннем Наташы з’ехала ў Гродна па сваякоў.

...Мы гутарылі пра ўсё: канешне, пра нябожчыцу Наташу, якую ў 50 гадоў загубіла анкалогія. У апошнія месяцы хваробы яна якраз жыла ў Мулявіных. Гутарылі пра музыку, пра старыя савецкія і “трафейныя” фільмы, пра выяўленчае мастацтва — пра Сальвадора Далі і Эрнста Неізвеснага, чые выставы Уладзімір бачыў у Нью-Ёрку; пра яго любімую кнігу аб гашэаўскім Швейку

і раман “Марцін Ідэн” Джэка Лондана, пра вершы Купалы, Багдановіча, Валашына, Рубцова, Маякоўскага, сучасных беларускіх паэтаў, на тэксты якіх ён збіраўся напісаць музыку; пра найбольш цікавыя старонкі гастролёў, пра сустрэчы з Вадзімам Козіным у Магадане, пра сваю любоў да музыкі Моцарта, Чайкоўскага, Рахманінава, Гершвіна, Паркера, Стравінскага, Скрабіна, пра Марыя Ланца і Сяргея Лемешава, пра Джо Коке-ра і шмат яшчэ пра каго.

Тады я мала кеміў у тэорыі музыкі, але ўсё ж паспрабаваў штосьці запятаць у Валодзі наконт... поліфаніі — тэрміна, які часта мільгаў у яго гутарках. Я разумеў, што поліфанія — гэта, так бы мовіць, шматгалоссе, шматгучнасць, але ў адказ пачуў цэлы маналог пра тое, што калісьці шматгалоссе поліфанічнай музыкі называлі кантрапунктам, або “нота супраць ноты”, і што яго найвышэйшай формай з’яўляецца фуга. Існуюць розныя поліфаніі: падгалосная, імітацыйная, кантрасна-тэматычная, прыхаваная, як у Баха... Я паспрабаваў штосьці запісаць у свой нататнік, рука дрыжэла, мабыць, ад пераўзбуджэння ад трэцяй ці чацвёртай патэльні яечні, і тут Валодзя спыніў мяне: “Не займайся лухтой. Папроста кажучы, кантрапункт ёсць добрая мелодыя, толькі суправаджаецца яна яшчэ адной ці некалькімі дадатковымі мелодыямі, якія гучаць адначасова. Зразумела?”. Я моўчкі кіўнуў. Тады мне пасля чарговай выпітай чаркі стала нібыта ўсё ясна. Але зараз не вельмі ўпэўнены, што правільна выплумаць сутнасць таго даўняга дыялогу на кухні мулявінскай кватэры. Так што ў музыказнаўцаў прашу пра-бачэння за дылетанцтва...

Заўважу, што гутарыць з Мулявіным нават у хатніх абставінах было зусім не проста, нягледзячы на яго ўяўную спагадлівую камунікабельнасць. Унутрана стрыманы, нешматслоўны, ён больш любіў слухаць, чым гаварыць. Хітраваць, цяжніць, прымяняць манёр у абход — усё гэта ў зносінах з ім было дарэмным намаганнем. Калі на храме ў Дэльфах быў выбіты запавет — пазнай самога сябе, дык мулявінскім дэвізам можна лічыць: кажы праўду, нават калі яна і непрыемная. На маё пытанне: “У якіх выпадках ты можаш схлусіць?”, ён адказаў: “Ні ў якіх. Вось змаўчаць — магу. На жаль...” І ад гэтага часам пакутаваў.

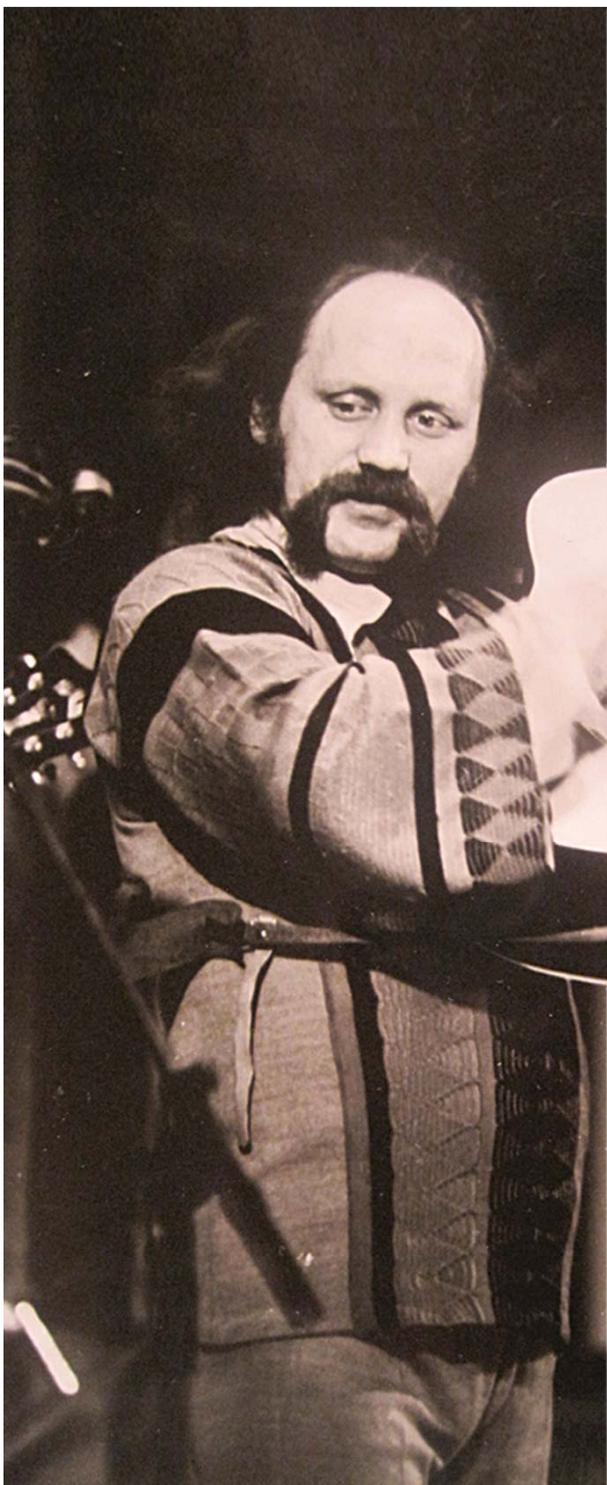
Канешне, у пачатку 1962-га, калі ўпершыню ступіў на перон вакзала ў Мінску, ён і не марыў пра рэальныя шансы быць заўважаным і як музыкант-менестрэль, з гітарай праз плячо, выбіцца “ў людзі”. Я гэта згадаў таму, што менавіта з гэтага часу пачынае паступова разгортвацца мулявінскі беларускі “сюжэт стварэння” ўласнага свету, свайго “я” як творчай індывідуальнасці.

Хаця з яго незвычайнай фактурай, з яго абсалютнай, татальнай схільнасцю да музыкі, ён рана ці позна знайшоў бы сваё месца на вялікай сцэне. Але для таго, каб стаць Мулявіным, зрабіцца выразнікам і ўвасабленнем

Беларускі Арфей з чырвонай ружай

Якім ён быў, Уладзімір Мулявін: да 75-годдзя з дня нараджэння знакамітага Песняра

Фотаздымкі Уладзіміра Мулявіна з архіва яго дачкі Вольгі Мулявінай.

складанай і заблытанай савецкай эпохі, яму трэба было знайсці свой жанр, а дакладней, свой кірунак у музыцы, ні на што не падобны. Стварыць яго ці вынайсці, кіруючыся не свядомым разлікам, але, магчыма, нейкімі невытлумачальнымі бескантрольнымі імпульсамі ўласнай мастакоўскай інтуіцыі. Працэс самаўсведамляючага мастацтва паглынаў увесь яго час, запоўнены і работай у якасці артыста-гітарыста эстраднага аддзялення фі-

загадваючы ўдалечыню”, як бы ў рабочым парадку, як заўсёды, з жартачкамі і прымаўкамі, сабраліся на чарговую рэпетыцыю. Але — ужо ў якасці “Песняроў”. І быццам бы нічагусенькі не змянілася: што з таго, што змянілася назва ансамбля? Сутнасць засталася ранейшай, ды і склад амаль той жа.

Але афіцыйнае прызнанне “Песняроў” адбылося на IV Усесаюзным конкурсе артыстаў эстрады ў Маскве. І да таго нікому не вядомае цудоўнае беларускае слова “Пясняр” пачынае хутка ўваходзіць ва ўжытак усяго музычнага свету Савецкага Саюза і потым — замежжа.

Акадэмічнае музыканства пакуль не падабрала дакладнага тэрміна для тлумачэння такога феномена. Можна, такое мастацкае ўздзеянне ёсць сінкрэтызмам мулявінскага творчага працяўлення? Як заўсёды, дакладна падабранае вызначэнне дапамагае калі не да канца разабрацца ў прыродзе з’явы, то, прынамсі, змярыцца з яе дзівоснасцю. Між іншым, і праз шмат гадоў пасля дэбюта “Песняроў” у Маскве, у самым росквіце сваёй творчасці, Мулявін па тых ці іншых меркаваннях нямагла аздаваць сваіх слухачоў. Ад беларускай песні, ад паэзіі Янкі Купалы ён плаўна мог перайсці да самага “немузычнага” Маякоўскага; ад пляшчотнага і сумнага Максіма Багдановіча — да яго процілегласцяў Міхаіла Кульчыцкага і Сямёна Гудзенкі; ад трагічных матываў бліскучай “Чырвонай ружы” і “Крыка птушкі” — да зухватых казачых мелодый і гэтак далей. Ва ўсім гэтым я бачу адно: праславыты сінкрэтызм забяспечваецца асобай аўтара. Акрамя, зразумела, вялікага прыроднага таленту — таксама “звярынай” інтуіцыяй, пластыкай, тэмбрам голасу, выразам вачэй, магіяй фізічнай прысутнасці, паходкай, выглядам, касцюмам і іншымі “нюансамі”. Напэўна, і мелодыі, ім самім напісаныя ці апраца-

лармоніі, і забеспячэннем сямейнага побыту, і здабыццём грошай на эстрадных пляцоўках розных палацаў культуры і клубаў.

Так усё пачыналася. А яшчэ набыццё прафесійнага вопыту ў вакальна-інструментальным ансамблі “Арбіта-67” з Нэлі Багуслаўскай і Ізмаілам Капланавым. Безумоўна, гэты вопыт дапамог 27-гадоваму Валодзю стварыць іскрамётную музычную брыгаду “Лявоны”. А ўжо праз пару гадоў хлопцы, “не

ванья, або створаныя яго таварышамі і аднадумцамі, на дзіва падыходзілі да тэкстаў вершаў, як бы высвечваючы іх унутраным святлом. Гэта было дасканалае зліццё і ўзаемадзеянне дзвюх творчых стыхій — музыкі і паэзіі.

Але, галоўнае, відаць, у іншым. Тое, што рабіў Мулявін, было патрэбна людзям — незалежна ад іх нацыянальнасці, прафесіі, узросту, рэлігійнай ці партыйнай прыналежнасці і “класавых” інтарэсаў. Усю справу вырашалі не толькі агульная чалавечая прыцягальнасць і даступнасць яго творчасці, што геніяльна акумулявала мелодыку нацыянальнага песеннага фальклору і сучасныя рытмы рок-музыкі. Мастацтва Мулявіна заўсёды было як “на выхадзе”: вось ён сам, на сцэне, з гітарай ці без яе, цудоўны, каларытны, невычэрпны, непаўторны, які меў права па сваім жаданні імправізаваць ва ўласным рэпертуары і шукаць, на дзіва ўсім знаўцам музычнай класікі, самыя рызыкаўныя формы сваіх праграм. І ён ірваўся, нястомны, усмагутны, чароўны, — наперад і вышэй, усё хутчэй і больш вынаходліва, часцяком рэзка мяняючы сваю мастацкую опытку: ад песні — да балады, ад балады — да рок-оперы, ад Янкі Купалы да Аркадзі Куляшова, ад Максіма Танка да пранізліва-шчымлівага “Вяртання” Валянціна Тараса, ад каляндарна-абрадавых напеваў — да “Вянка” Максіма Багдановіча. І зноў да народных песень — але з іншай інтанацыяй. Быццам бы ўсё спачатку, як у першы раз, можа, толькі яшчэ больш напорыста, яшчэ больш бязлітасна да сябе і іншых. На славе і папулярнасці не супакойваўся, шчыра мяркуючы, што ўсё гэта мінае, што слава — гэта “спадарыня” вельмі зменлівая, ёй давяраць нельга, хаця Уладзімір Георгіевіч заўсёды заставаўся “вадзірэем”, што азначае “распарадчык”, “заправіла”, “важак”. Самым важным для яго было “жыць”, не здраджваць самому сабе. І ён так жыві. Шчаслівы і няшчасны, мужны і лёгка ранімы, ураўнаважаны і трывожны, таварыскі і недаступны.

Калісьці на маё пытанне: “Дзе б ты хацеў правесці свой апошні дзень жыцця?” Валодзя адразу адказаў: “На канцэрце, з гітарай у руках”. Ён памёр інакш, але ў памяці чалавечай застаецца менавіта такім — на сцэне, з двухгрыфавай гітарай. Дакладней кажучы, ён не памёр, а спаліў сябе ў полымі свайго дару, дару рэдкаснага, непаўторнага — мудрага і бескампраміснага, упартага і безабароннага, сумленнага і добрага.

Пасля смерці Валодзя прыходзіў да мяне ў сне тройчы. І заўсёды гэта адбывалася чамусьці на прыродзе сярод зяленіва і кветак. Але штосьці даўно ён не з’яўляўся ў маіх снах. Аднак я адчуваю, адчуваю, што ён хутка зноў наведае мяне. І я пабачу яго, сярод духмяных майскіх садоў і квітнеючых палянаў, такім жа гордым, высакародным, цудоўным, мяцежным, якім ён прайшоў па нашай грэшнай зямлі...

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст." (У рамках экспазіцыі адкрылася выстава **"Вялікая Айчынная вайна ў мастацтве"**, прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі.)
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."
- Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя"**.

Выставы:

- Выстава **"Гоя… Пікаса"** графіка са збору Каралеўскай акадэміі прыгожых мастацтваў (Мадрыд, Іспанія) — да 21 сакавіка.
- Выстава Анатоля Зайцава **"Адкравенне ў тварах"** з сямейнай калекцыі майстра і са збору Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа — да 29 лютага.
- Мерапрыемствы:**
- Лекцыя **"Пікаса пасля "Гернікі"** — 30 студзеня а 16-й.
- Танцавальна-музычны вечар **"Фламенка: Забаронены танец!"**— 31 студзеня а 17-й.
- Лекцыя **"Франсіска Гоя — гравёр. Гравіюры з серыі "Бядоты вайны" і "Дзіспаратэс"** — 6 лютага а 16-й.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ “ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX ст.”

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

Выстава:

- "**Калядная выстава Ваяліцны Шоба**" — да 8 лютага.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс “Раўбічы”, Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.

Акцыя:

- "**Спатканне ў музеі**" (экскурсія пра вясельныя традыцыі, стварэнне сямейнага аб'ярэгу "Неразлучнікі", канцэрт лёгкай музыкі ў рамантычнай атмасферы, гарачая зёлкавая гарбата) — 14 лютага а 14-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.

Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."
- Выставы:**
- Выставачны праект **"Гандаль Беларусі на шляхх гісторыі"** — да 1 чэрвеня.
- Фотавыстава Барыса Равіча **"Маймі вачыма…"** — да 31 студзеня.
- Рэспубліканская мастацкая выстава, прысвечаная **20-годдзю дзейнасці** спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы

таленавітай моладзі, — да 7 лютага.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З’ЕЗДА РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыі:

- "Мінск губернскі ў канцы XIX — на пачатку XX стст."
- "І З’езд РСДРП у асобах".
- "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
- "Гісторыя Дома-музея І З’езда РСДРП".
- Выстава твораў омскага майстра мікрамініяцюры Анатоля Каненкі **"Цуд пад мікраскопам"** — да 31 студзеня.
- Выстава **"Зброя і гонар. Татары на службе ВКП"** — з 5 лютага да 3 красавіка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ *г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.*

- Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ *г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.*

Экспазіцыі:

- "Геалогія і палеанталогія".
- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".

Выстава:

- "**Джунглі за шклом**" — да 6 сакавіка.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

- Выстава **"Муміі свету"** — да 6 сакавіка.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

- Выстава **"Лукамор’е"** (фігуры, якія рухаюцца) — да 1 чэрвеня.
- Выстава **"Экзатычныя жывёлы свету"** — да 5 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ *г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.*

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
- "Беларуская музычная культура XX ст."
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

Выстава:

- Выстава **"Калыханке — 35"**, арганізаваная Белтэлерадыёкампаніяй і каналам "Беларусь 3", — з 4 лютага да 1 сакавіка.

Імпрэза:

- Канцэрт **"Любімыя мелодыі"**, прысвечаны

110-годдзю з дня нараджэння народнага артыста Беларусі М.М. Сярдобава, — 31 сакавіка а 16-й.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя.

Майстар-класы:

- Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

Выстава:

- "**Аўтамабіль на далоні**".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО *г. Мінск, вул. Святрдова, 4.*

Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:

- "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".
- Выстава:**
- Міжнародная выстава фота **"Гульня ў класіку"** — да 31 студзеня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе:

- пн. — *выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.*
- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Зброяй сатыры"** (плакаты, газетна-часопісная сатырычная графіка, насценныя газеты і замалёўкі партызанскіх мастакоў у жанрах палітычнай і побытавай сатыры; мемуарыяльныя рэчы беларускіх мастакоў-карыкатурыстаў, "лясная" паліграфічная тэхніка ва ўжоўненым інтэр'еры партызанскай тыпаграфіі) — да 27 сакавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8–01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Вялікі баль у палацы Радзівілаў"** — да 31 студзеня.
- Выстава **"Спяшаюся павіншаваць Вас…"** — да 8 лютага.

Ратуша

- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС “МІР” *г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8–01596) 2 82 91, (8–01596) 2 82 70.*

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Літва і Беларусь на старонках сямейнага альбома княжны Марыі Гагенлоз"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

нявеста" (опера ў 2-х дзеях) М.Рымскага-Корсакава.
3 — "Спячая прыгажуня" (балет у 2-х дзеях) П.Чайкоўскага.
4 — "Мадам Батэрфляй" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні.
5 — "Вітаўт" (балет у 2-х дзеях) В.Кузняцова.
5 — "Дзмітрый Шастаковіч. Музыка савецкай краіны" — Музычныя вечары ў Вялікім (Камерная зала імя Л.П. Александроўскай). Пачатак у 19.30.
6 — "Рыгалета" (опера ў 2-х дзеях пры ўдзеле народнага артыста Узбекістана Раміза Усманава) Дж.Вердзі.

Экспазіцыі:

- "**Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
- Музейна-педагагічны праект **"Крочам у школу разам з Коласам"**.
- Акцыі:**
- "**Самы лепшы дзень**" (Дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
- Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
- Выставы:**
- Выстава твораў Аляксандра Каршакевіча **"Усмешкі з добраю душой"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэтрам.
- Акцыі:**
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі"** для ўсіх катэгорыя наведвальнікаў.
- Выстава:**
- Міжнародны выставачны праект **"Саюз кахання і творчасці"**, арганізаваны сумесна з Пасольствам Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Беларусі і прысвечаны 100-годдзю вянчання Янкі Купалы з Уладзіславай Станкевіч, — да 6 лютага.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска
ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "**Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва**".

Выстава:

- Выстава твораў літоўскага мастака Саламона Цейцельбаума **"У пошуках духоўнага апірышча"** — да 20 лютага.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.

Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "**Мінск губернскі. Шляхецкі побыт**".
- "**Мастак. Грамадзянін. Герой**". Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, Ганароваму грамадзяніну г.Мінска Міхаілу Савіцкаму.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ “РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ”

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

- 30** — "Подых струн" — канцэртная праграма Аляксандра Баля.
- 31 студзеня, 6 лютага** — **"Адамавы жарты"** С.Навуменка.
- 1 лютага** — **"Яго клікалі Спадар"** Ф.Лёле.
- 2** — **"Любоў людзей"** Д.Багаслаўскага.
- 3** — **"Кантракт"** Ф.Вэбера.
- 4** — **"Дажыць да прэм'еры"** М.Рудкоўскага.

Выставы:

- Выстава **"Машыны, якія гавораць / Talking machine"**, пры ўдзеле творчай групы "Рамэс Экспа" — да 27 сакавіка.
- Выстава калекцыі беларускага нацюрморта **"Рэчыўны свет"** (з калекцыі Аляксандра Унукава) — да 5 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.

Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- "**Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
- Выстава:**
- Выстава графікі і скульптуры Уладзіміра Даўгялы і Сяргея Аганава **"Гонар. Годнасць"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА" *г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.*

- Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыі:

- "**Кола часу**" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
- "Народныя іконы Беларусі 2-й пал. XIX ст."

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".
- Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава-рэканструкцыя **"Прыцемкі Сярэднявечча. Прылады пакарання"**.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава Улады Белавусавай-Кірэнка **"Нюансы падарожжа"** — да 20 лютага.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.

Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Экспазіцыі:

- "**Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
- "**Чырвоная гасцёўня"**.
- "**Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
- "**Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.
- "**Старажытная гісторыя Гомельшчыны**" (археалагічная экспазіцыя).
- "**Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
- "**Свет прыроды**" (выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).

- 5** — **"Фінт-Круазэ"** Д.Багаслаўскага, В.Красоўскага.
- 6** — **"Гісторыя двух сабак"** Я.Конева. Пачатак а 12-й.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

- 30** — **"Бураціна.by"** А.Рыбнікава. Пачатак у 11.30.
- 30 студзеня, 5 лютага** — **"Тысяча і адна ноч"** Ф.Амірава.
- 31** — **"Прыгоды брэменскіх музыкаў"** Г.Гладкова. Пачатак у 11.30.
- 31 студзеня** — **"Сільва"**

Выставы:

- Інтэрактыўны выставачны праект **"У гасцях у казкі"** — да 14 лютага.
- "**Новае ў археалогіі Гомельшчыны**" (новыя знаходкі з Мохавускай і Гомельскай археалагічных экспедыцый пад кіраўніцтвам А.А. Макушнікава) — да 1 лютага.
- "**Баявыя шлемы і харугвы беларускіх зямель XI — XVII стст.**" (выстава прадастаўлена мастацкай майстэрняй "Стальная Спадчына" (Мінск)) — да 14 лютага.

Вежа палаца
Экспазіцыя:

- "**Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.

Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:

- "**Свет звяроў Гомельшчыны"**.

Выстава:

- Выстава **экзатычных жывёл**.

Зімовы сад

- "**Свет субтрапічных раслін і жывёл"**.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ *г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.*

Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
- "**Музей крыміналістыкі"**.
- Выстава **"Па праве Памяці"**, прысвечаная Чырвонай арміі першай паловы XX стагоддзя, з фондаў музея.